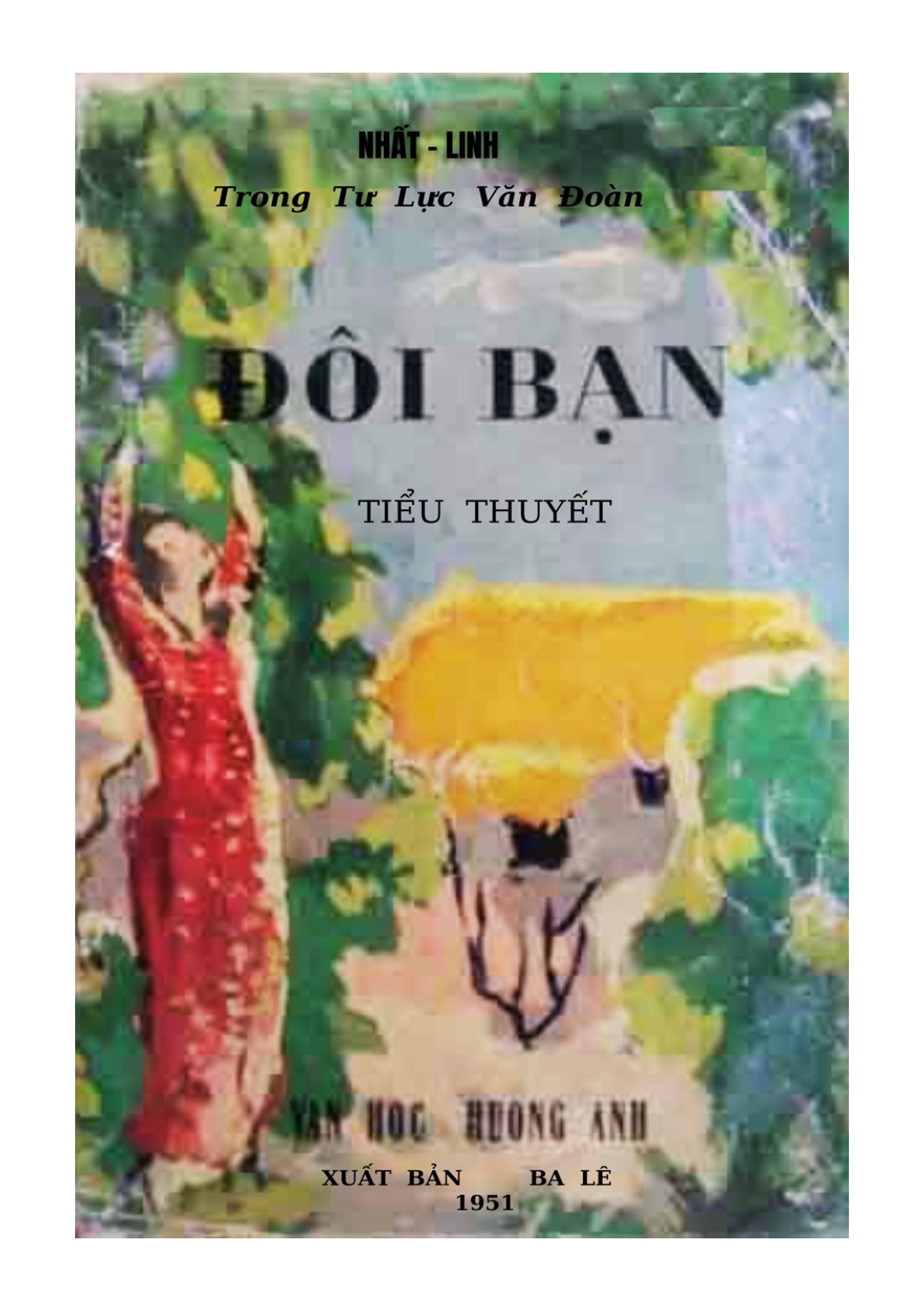

The background of the cover is a painting. On the left, a woman in a red dress with white floral patterns stands looking up at a tree. On the right, a person is seen from behind, holding a large yellow umbrella. The scene is set outdoors with green foliage.

NHẤT - LINH

Trong Tư Lực Văn Đoàn

ĐÔI BẠN

TIỂU THUYẾT

VĂN HỌC HƯƠNG ANH

XUẤT BẢN BA LÊ
1951

Đôi bạn

Nhật Linh

đôi bạn

Nhất Linh

Bìa: *Nguyễn Gia Trí*

Nguồn: *Thư viện Tiểu Lùn*

đôi bạn

NHẤT LINH

BA LÊ
xuất bản 1951

Đôi bạn ra đời đồng thời với phong trào “vui vẻ trẻ trung” và cải cách do *Tự lực văn đoàn* chủ trương đã đẩy lên một thời kỳ lãng mạn mới, kể cả về hình thức lẫn nội dung, nên dù là một truyện tình trắc trở nhưng không phải là một bi kịch, dù là một cuộc tình đầy thử thách nhưng không phải là hoàn toàn bế tắc trong một không gian sức phản chấn của làn sóng mới tăng dần xô vào thành trì cũ, báo hiệu một thời điểm vỡ bờ không xa.

Sự kiện gần báo hiệu sự đổi thay xuất hiện trước cuộc Đệ nhị Thế chiến khô-

ng lâu, vào lúc Đông Dương có không khí chính trị tương đối thoải mái hơn trước nhờ ở Pháp phong trào Mặt trận bình dân ra đời (Front populaire (1936 - 1938) với thủ tướng Léon Blum).

Biến chuyển xa là cuộc Trung Nhật chiến tranh khởi từ 1937 (sự kiện Lư Cầu kiều) và Đệ nhị Thế chiến bùng nổ (1939) khiến Âu châu chiến hỏa và Pháp bị dồn vào thế yếu dẫn tới Đông dương trong cơn xáo trộn trước áp lực của quân Nhật.

Đôi bạn được nhà xuất bản Đời nay in vào năm 1939, nhưng trước đó (1938) đã được đăng trên tờ Ngày nay.

...

Có thể nói, kẻ biết yêu, thích văn chương, tìm thấy ở *Đôi bạn* những gì

mình đã nếm trải từ mỗi tình đầu của mình nhưng dù muốn kể, lại bất lực vì hạn chế về ngôn ngữ và nghệ thuật diễn tả, nay may mắn nhờ được Nhất Linh thay lời.

NHẬT LÁ BÀNG

(thay mấy lời nói đầu)

*Còn gió thổi. . . lá vàng rơi lác đác,
Càng rơi theo loạt nước đọng trên cành,
Những cây khô đã chết cả màu xanh,
Trong giây phút lạnh lùng, tê tái ấy.*

THẾ LỮ

"Ở đời tôi có hai người bạn thân nhất, mà đành phải lần lượt, hết xa người nọ đến người kia: xa anh là một và xa. . . Tôi không nói tên nhưng tôi chắc anh đã đoán được người ấy là ai rồi. Lạ thật, tôi

đã ngỏ chuyện riêng của tôi với các bạn khác, nhưng còn anh, anh cùng sống với tôi bao nhiêu năm trời thì tôi không dám. Đối với người bạn thân nhất, tôi lại ngượng nhất khi nói đến chuyện một người bạn thân nhất khác.

«Anh còn nhớ không? Đêm sáng trăng mờ, chúng mình đi chơi trên con đường Ngọc Hà, tôi đã định nói với anh rồi lại thôi. Bao giờ cũng thế, nhưng mình không thể nói câu chuyện tâm sự gì hơi cảm động với nhau được ba phút. Anh thì lúc nào cũng nói đùa được, còn tôi cứ hay cự anh về cái tính đó, thànhh thử chúng mình chỉ đâm ra cãi nhau.

«Lần này tôi viết thư, chắc là anh phải xem, dẫu anh muốn nói đùa cũng không biết nói với ai nữa.

«Chưa nói, nhưng tôi chắc anh đã rõ

chuyện tôi với Loan rồi, biết và hiểu hơn là tôi với Loan. Anh biết đã lâu và chắc anh vẫn thương chúng tôi lắm.

«Đến bây giờ tôi mới dám ngỏ cho anh biết vì từ nay không bao giờ tôi và Loan còn gặp anh, đến thư, tôi cũng không thể viết cho ai được nữa. Còn anh, anh viết văn quen, nếu anh có nhớ đến tôi, không gì hơn là anh thử cố viết để kể đời tôi ra. Những nỗi đau khổ, băn khoăn của tôi hẳn là nỗi băn khoăn của anh, của các bạn chúng ta. Đời bọn ta, một bọn sống ở trong một xã hội đương thay đổi có những nỗi khổ chung, mà oái ăm thật, những nỗi đau khổ lại là những nỗi vui độc nhất của chúng ta bấy lâu. Anh xem, tôi viết câu này bí hiểm không kém gì anh:

«Xa anh, nếu tôi còn sống, được đọc văn anh. . . »

Đêm hôm nay, tôi đem bức thư của Dũng viết hai năm trước ra đọc lại, không biết là mấy lần. Hai năm trời, sau khi từ biệt Dũng, tôi đã viết được vài cuốn sách, nhưng tôi không dám nghĩ đến việc viết chuyện riêng của Dũng và Loan, hai người bạn thân nhất của tôi.

Tôi biết là cần viết, muốn viết lắm, nhưng không sao có đủ can đảm để bắt đầu, mà bao giờ cũng vậy, chỉ có lúc bắt đầu là khó thôi,

«Để lúc khác, có vội gì đâu.

Đó là một cơ tôi đem ra để tha thứ cho mình. Thành ra tôi cứ đợi, hết năm ấy sang năm khác.

Giá tôi có thể bắt đầu được, viết ngay xong câu chuyện đó, có lẽ tôi sẽ nhẹ nhàng sung sướng lắm. Không viết

nhưng bao lâu nào có quên được: cả một thế giới rạo rức ở trong hồn tôi.

Trong bức thư, Dũng kể cho tôi nghe hết cả những nỗi khổ của anh và cuộc tình duyên đau đớn của anh với Loan. Anh không kể tôi đã biết rõ rồi.

Mấy ngày sau khi nhận được bức thư, tôi đương ngồi nói chuyện với vợ chồng anh M. . . và Loan thì đột nhiên anh vào chơi. Anh làm như nhân dịp đi qua ghé vào hỏi thăm anh M. . . Nhưng tôi, đã thừa hiểu rằng anh biết có Loan ở trong đó và đến từ biệt Loan lần cuối cùng. Tôi đưa mắt nhìn Loan thấy Loan vẫn không đổi sắc mặt, điềm nhiên Loan lấy ngón tay và một mẫu giấy con bỏ rơi xuống bàn, rồi lại nhặt lên bỏ xuống? Anh Dũng hỏi thăm vợ chồng anh M. . . mấy câu rồi đứng dậy xin đi ngay, hình như vội vàng lắm. Anh tỏ ý khó chịu,

nhưng dáng cương quyết. Loan ngừng lên chào Dũng, vẻ mặt thờ ơ, xa xăm, rồi cúi xuống ngay, rồi lại bắt đầu nhặt viên giấy lên vê. Một lúc sau, trong khi ở ngoài có tiếng khóa cửa thì tôi thấy Loan bỏ viên giấy xuống bàn và lấy đầu ngón tay ấn thật mạnh cho đầu giấy bẹp hẳn lại. Rồi Loan ngừng lên vô cớ mỉm cười...

Đọc bức thư, cái cảnh hôm ấy, hiện ra rõ rệt trước mắt tôi. Đêm ấy trời cũng lạnh như đêm nay, cũng về cuối thu. Tôi còn nghe thấy cả tiếng một chiếc lá bàng khô rơi, chạm vào tường rồi mới rớt xuống sân.

Từ bấy đến nay, tôi không gặp anh, không được tin gì về anh cả. Tôi chắc Loan cũng vậy. Nhưng tôi có cái cảm tưởng rằng anh hãy còn sống. Tôi mong thế để viết truyện về anh được dễ dàng hơn.

Chiều hôm qua, tôi nhận được của một bạn đọc, một bức thư giấy màu xanh, đề: Sài Gòn, ngày mồng 7 tháng 3 năm 193. . . , dưới ký tên: một người xa xăm, ở trọ nhà ông Trương Viễn, 188 đường Albert 1er, Đakao.

Chữ viết không phải chữ của Dũng, nhưng cái tên ký «người xa xăm» làm tôi nghĩ đến anh và như một lời xa xăm thúc dục tôi viết.

Chuông đồng hồ điểm một giờ. Trời lạnh lắm. Tôi mặc áo vôi vàng, quyết tâm lại buông giấy bắt đầu viết. Đêm nay không bắt đầu được thì không bao giờ viết được nữa.

Trời lạnh, tôi đi bộ cho ấm, đi thật mau, nện mạnh gót giày và cúi nhìn đường, nghĩ trước đến cuốn truyện sắp bắt đầu viết. Một con chuột chạy ngang

qua đường rồi lại vụt biến vào trong bóng tối. Biết bao nhiêu người bạn của Dũng tôi đã được gặp, gặp chỉ trong chốc lát rồi cũng lại vụt biến đi không để lại một vết tích gì. Cứ một quãng tôi lại thấy hiện ra những con chuột khác, đương kiếm mồi: có người đi tới, chúng chạy tán loạn, rồi tìm các lỗ cống chui xuống lánh thân. Nhờ có anh đèn, tôi thấy lông chúng ươn ướt, ướt những nước cống nước rãnh và tôi đoán thấy trên thân hình chúng sự bẩn thỉu, hôi hám của những nơi tối tăm mà chúng phải sống dày đặc. Anh Dũng đã có lần nói với tôi:

– Tôi sinh ra đã phải chịu một sự bất công là sống trong một cảnh giàu sang không thích đáng, tôi không có quyền hưởng, tôi không muốn hưởng. Tôi đau khổ. Vậy nếu sống an nhàn sang trọng mà đau khổ ngấm ngấm mãi thì thà cực

khổ tấm thân mà có được sự vui vẻ trong lòng.

Tôi, tôi cho là anh đã tưởng lầm. Những cái vui khổ của anh không ở cảnh đời anh: sống sang trọng trong một tòa nhà lộng lẫy, hay sống nay đây mai đó trong cảnh nghèo nàn như hiện giờ, lúc nào anh cũng vẫn là anh, anh cũng vẫn có chừng ấy cái vui, cái khổ.

Anh phải sống vượt ra ngoài xã hội bình thường, vượt ra ngoài hoàn cảnh gia đình của anh, đó là một sự không thể tránh được mà không thể tùy ý anh muốn.

Cái vui khổ của đời anh chỉ là cái vui khổ của một người hay nghĩ ngợi, không lúc nào mãn nguyện, nên phải mãi mãi đi tìm một sự bình tĩnh cho tâm hồn, một sự bình tĩnh có mà lại không, gặp

được nhưng lại mất ngay vì xã hội của anh sống là một xã hội đương thay đổi.

Dẫu anh sống theo cảnh đời nào mặc dầu lòng tôi yêu anh, thương anh không vì thế mà khác. Lắm lúc tôi muốn tìm cách khuyên anh về với gia đình, với cảnh đời cũ, nhưng đã chậm quá rồi. Không thể được mà có lẽ vô ích nữa. Không thể thay đổi được hồn anh, trí anh, thì cảnh đời anh sống có quan hệ gì. Thà cứ để anh trong cảnh đời ấy, để anh đi tìm kiếm mãi, sự tìm kiếm không bao giờ ngưng ấy có lẽ là sự an ủi độc nhất của anh. Vả lại, nếu anh có được điều anh muốn, anh có được sự yên ổn hoàn toàn, anh có được Loan thì câu chuyện anh bảo tôi viết, tôi đã không cần viết nữa.

Những ý nghĩ ấy làm tôi quên bằng

đường dài, tôi đến cửa buồng viết lúc nào không biết.

Buồng làm việc của tôi đêm nay có phần sáng hơn mọi khi. Gió rét đã làm rụng bớt lá ở những cành bàng vẫn che khuất ánh đèn điện ngoài phố chiếu vào. Trong cái khung sáng của cửa sổ chắn song in lên tường, bóng một chiếc lá vừa rụng.

Tôi bật đèn điện. Lúc ngồi vào bàn, giở sách và cầm đến bút, tôi thấy một sự yên lặng như tràn vào óc tôi, hai trang giấy đối với tôi lúc đó sao trắng thế, trắng một cách ngao ngán. Để qua khỏi cái phút trống rỗng không tránh được lúc bắt đầu viết, theo thói quen tôi viết liều một câu, bất cứ câu gì vụt hiện ra trong trí:

– Trời muốn trở rét. . .

Rồi tôi ngồi yên lặng tự bắt buộc phải nhớ lại, gần như sống hẳn lại, cái thời kỳ còn gần gũi hai người, cái thời quá vắng nặng nề mà tôi muốn quên hẳn đi. Gió lọt vào phòng: tôi lật cổ áo cho khỏi lạnh. Nhìn đồng hồ lúc đó kim chỉ đúng ba giờ. Trời đã rét, tôi lại ngồi nhà để đón một cơn gió lạnh ở xa hui hắt thổi lại, một cơn gió rất nhẹ, như dần dần làm tôi giá buốt cả tâm can. . .

Bao nhiêu nỗi băn khoăn mà anh Dũng đã phải chịu bấy lâu, tất cả những nỗi đau khổ của một đời anh như thấm lọt vào hồn tôi.

Tôi chán lần tự hỏi:

– Nhắc lại như thế làm gì?

Nghĩ vậy, nhưng tôi vẫn cố lắng đợi những cơn rung động mà gió lạnh thời

gian đem tới và nay tôi vẫn không rời bóng ngòi bút chạy trên tờ giấy trắng. . .

Ở ngoài có lẽ gió thổi mạnh hơn vì tôi nghe tiếng lá bàng rụng trên đường mau hơn.

– Gió lên. . gió nữa lên.

Tiếng nói của một đứa bé và tiếng cười và tiếng cười giòn tiếp theo luôn làm tôi ngạc nhiên. Tôi viết nốt một đoạn rồi chạy ra cửa sổ nhìn xuống, nhưng không nom rõ, chỉ thấy bóng chấn song và bóng người tôi in trên đường nhựa.

Tôi vội tắt đèn trong phòng đi.

Trên đường khô ráo tôi ngạc nhiên không thấy một chiếc lá rụng nào. Tôi vẫn biết có những người đi nhặt lá khô đem về bán lấy tiền:họ chờ đợi rồi hôm nào lá đã chín, lại có gió to, họ đem rổ,

đem thúng, lũ bảy lũ ba chia nhau các phổ tới tấp quét lượm. Ban ngày tôi đã nhiều lần ngắm cảnh tượng đó. Nhưng tôi không ngờ đâu, đêm khuya lạnh, họ ngồi ở ngoài gió để chờ nhặt từng cái lá một. Tôi cũng đứng yên lặng ở cửa sổ đợi cơn gió đến.

Lại có tiếng lúc này nói:

– Ngồi sau gốc cây này khuất gió đỡ lạnh.

Một tiếng khác trả lời:

– Lạnh chả làm gió, làm gì có gió lúc này.

– Khi nào có gió thì lạnh ghê.

– Chuyện! Không có gió thì lá đã không rụng. . .

Yên lặng một lúc lâu, rồi có tiếng tức bực.

– Mãi không có gió.

Ở phía sau một gốc bàng, một cái bóng chạy. Tôi nhìn kỹ mới biết đó là một đứa bé, vào trạc mười tuổi, đầu nó chích một cái khăn đỏ phủ kín hai bên má: áo nó rách để hở cả hai vai. Một ít lá rụng ở cuối phố. Đứa bé chạy vội lại. Một con bé, ở sau gốc bàng khác cũng chạy, rồi hai chị em – tôi đoán là hai chị em – chạy lảng quăng đuổi những lá bàng mà gió thổi lăn trên đường.

Một cơn gió mạnh nổi lên. Lá rụng ồn ào, một lát đã đầy đường:

– Mau lên chị ơi. . . Nhặt cả hai tay chị ạ.

– Tao bảo mây đem chổi đi, mây lại bỏ quên, thằng nỡm. Tao đã biết trước là đêm nay có gió to. Mây chẳng nghe tao bao giờ, thằng nỡm.

Tôi mỉm cười vì sao chị lại không mang chổi đi. Tôi mỉm cười vì thấy con bé mắng một cách thông thạo lắm: lúc mắng nó lại tỏ ra vẻ người lớn đã biết mắng em, dạy em rồi.

Đứa bé không để ý đến tới chị nó, vừa nhặt vừa reo:

– Gió lên. . . lạy Trời gió lên nữa.

Chúng vẫn nhặt không ngừng tay, lá vẫn rụng không ngớt; nhiều khi vì màu áo lẫn với màu đường, tôi không nom rõ người, chỉ thấy cái bóng đen lảng quăng. Chúng chạy vụt ra xa rồi, lại quay vòng trở lại, có khi đương chạy về một phía

bỗng nhiên đứng dừng:một đám lá rơi
lỏa toả trên người chúng, khiến chúng
ngập ngừng bối rối không biết quay nhặt
phía nào.

– Lạnh quá!

– Chạy mau lên cho ấm. . . thằng
nỡm.

Thấy chị mắng em luôn mồm là
thằng nỡm. Tôi mỉm cười đoán có lẽ đứa
bé tên là thằng Nỡm chẳng. Tôi tự nhiên
cũng thấy vui với chúng, mặc dầu trời
rét, tôi cũng như chúng mong mỗi gió
thổi thật mạnh. Mỗi lần cơn gió tới làm
rụng lá, là một lần tôi hồi hộp và sung
sướng một cách thành thực.

Nhưng chỉ gió được có một lúc rồi
lạnh hẳn. Thỉnh thoảng còn thừa thớt
một hai chiếc lá rơi. Lá trên đường chúng
nhặt đã hết.

– Em được tám bó.

– Tao được năm bó. Tại mấy tranh hết của tao, thằng ranh con.

Tôi lại mỉm cười vui vẻ vì thằng nỡm lại đặt ra thằng ranh con.

Rồi chúng lại về ngồi chỗ cũ, mỗi đứa một gốc bàng, cho «khuất gió», khuất những cơn gió làm chúng rét run mà chúng vẫn mong nổi lên.

Tôi quay trở vào, bật đèn rồi lại ngồi vào bàn giấy viết tiếp, trong lòng tự nhiên thấy đỡ chán nản. Ở ngoài, thỉnh thoảng lại có tiếng đứa bé:

– Gió lên. . . lạy Trời gió lên.

Trời sáng rõ lúc nào tôi không để ý. Ánh nắng lấp lánh trên những lá bàng bóng như sơn son. Tôi nhìn xuống

đường. Hai đứa bé còn đứng đó, đương buộc mấy gánh lá bàng nhật được đem qua. Chúng vui vẻ, nhưng tôi không thể dựa theo nét mặt chúng mà đoán được chừng ấy lá là nhiều hay ít.

Một người đi qua nhìn gánh lá bàng nói:

– Lá bàng này sười ăm lăm đấy.

Tôi quay lại nhìn lên bàn: suốt đêm tôi viết được lèo tèo vài trang giấy, lại dập dập xoá xoá gần nửa. Tôi thất vọng.

Đối với tôi, những cơn gió tôi chờ đón đã có nổi lên, đã khiến tôi đem qua lạnh cả tâm hồn, nhưng lá bàng nhật được không là bao. Lại không biết có ăm được lòng ai ở xa không?

*Cái thuở ban đầu lưu luyến ấy,
Nghìn năm chưa dễ đã ai quên. . .*

THẾ LỮ

I.1

Trời muốn trở rét...

Nói xong và nghe tiếng mình nói, Trúc nhớ lại rằng câu ấy chàng đã thốt ra nhiều lần, năm nào cũng vậy. Sự rung động êm ái và hiu hắt buồn trước cơn gió lạnh đầu tiên khiến vẻ mặt Trúc trở nên dịu dàng và thoáng trong một giây chàng sống lại hết cả những ngày mới trở rét trong đời.

Ở ngoài, như ý mong ước của Trúc,

trời bỗng nắng to; bóng mái nhà sẫm lại thành một mảng đen trên nền sàn trắng hản lên và ánh nắng làm lấp lánh sáng những mảnh sứ, mảnh chai nhỏ trong các luống đất mới xới.

Tuy đã cuối tháng chín nhưng đối với Trúc cứ lúc nào trời đổi gió heo may mới thực là lúc bắt đầu mùa thu.

Trúc đặt chén nước, châm một điều thuốc lá hút rồi bước vội ra sân.

Thấy Loan ở trong nhà đi ra, Trúc nói:

– Trời đẹp quá cô Loan nhỉ !

Loan đặt rổ bát phoir trên nắp chum rồi quay lại vừa vẩy mạnh hai bàn tay cho ráo nước vừa xuýt xoa nói:

– Sáng ngày sang đây, em sợ trời

nóng chỉ mặc cái áo trắng phong phanh, nguy hiểm quá.

Cụ chánh Mạc ngừng tay giả cối trâu, nhìn ra nói:

– Cô đứng vào trong này không lạnh. Khổ quá em Hà đi vắng để cô phải rửa bát, đun nước, học trò không quen tay.

Loan mỉm cười vui vẻ và nói cao giọng cho cụ chánh nghe rõ:

– Đứng ngoài này nắng ấm hơn. Cháu không rửa thì bác lại phải rửa. Đàng nào cũng thế.

Từ sáng, Loan làm những việc lật vật ấy giúp cụ chánh một cách vui vẻ. Nàng tự nhiên thấy sung sướng vẫn vợ. Đời lúc đó đối với nàng đẹp quá, nên chưa chi nàng đã thấy cái lo sợ ngày chóng hết. Sáng ngày đi với Quỳnh sang bên

Ý Dương thăm cụ chánh Mạc và Cận, nàng không ngờ đâu một lúc sau Dũng cũng đến chơi đi với mấy người bạn nữa. Ở nhà được gặp Dũng luôn, nhưng nàng vui, vì cuộc gặp gỡ này đối với nàng dường như có ngầm một ý nghĩa. Loan ngẫm nghĩ:

– Sáng ngày hình như Dũng có biết mình sang chơi.

Cụ chánh nhìn Loan, rút khăn lau các chén uống nước, dáng dấp nhanh nhẹn, vui vẻ. Cụ nói:

– Trông cô Loan, tôi lại nhớ cái Phương.

Phương là con cụ chánh và là bạn của Loan, mới chết được hơn ba tháng. Cụ chánh chỉ có mỗi một người con trai là Cận và hai con gái là Phương và Hà. Nhờ có Phương buôn bán giỏi nên nhà cũng

đủ tiêu dùng và Cạn có thể học thêm được. Từ ngày Phương bị bắt vì tình nghi là có dự vào mấy cuộc phản động thì Cạn phải về làng dạy học tư để lấy tiền nuôi mẹ và nuôi em. Phương được tha, về nhà ít lâu, nàng mắc bệnh lao rồi chết. Loan còn trẻ nên chỉ biết thương một người bạn gái mà nàng xem như một người chị, nàng không biết được rõ hơn về cái chết của Phương.

Câu nói của cụ chánh gọi trong óc Loan những ý nghĩ buồn nên nàng muốn xua đuổi ngay.

Nàng quay mặt nhìn về phía Trúc nói đùa, vì nàng biết tính Trúc hay nói pha trò nhất trong bọn:

– Không rửa bát, không đun nước, đợi mấy ông tướng kia thì còn lâu đời lắm. Các ngài chỉ ăn là giỏi.

Trúc đáp:

– Cái đó thì hẳn. . . Vả lại, đối với tôi đàn bà không rửa bát thì cũng không biết làm gì khác.

Loan mỉm cười:

– Đây, anh Trúc lại sắp giở cái chứng khinh phụ nữ của anh ra đây. Đàn bà chúng tôi cũng có người hơn đàn ông. . . những người đàn ông như anh Trúc.

– Cô Loan sao mà chua ngoa thế. . .

Lúc đó, Loan đứng dựa vào gốc cau, ngừng tay lau chén, tỉnh ngịch nhìn Trúc. Nội các bạn, Loan thân nhất với Trúc vì lẽ nàng thấy Dũng và Trúc yêu nhau như anh em ruột. Mà cũng vì lý do ấy nên Loan đối với Trúc rất tự nhiên.

Bỗng Trúc yên lặng nhìn Loan:

chàng thấy Loan đẹp nên đắm đắm mãi. Rồi giật mình và lo sợ vẩn vơ. Trúc như mình nói với mình, lắm lắm:

– Đàn bà là xoàng, người nào cũng xoàng.

Chàng quay vào phía Dũng, hỏi to:

– Có phải không anh Dũng?

Dũng đương mãi nói chuyện với Xoàn và Thái ở trong nhà, nghe Trúc hỏi, giật mình không hiểu chuyện gì, nhưng cứ đáp liêu:

– Chính thế.

Loan nói to:

– Các ngài bàn bạc cái gì đấy. Chắc hết việc cơm lại đến việc nước hản.

Cụ chánh Mạc ngừng đầu lên nhìn

ngơ ngác. Từ ngày Phương bị bắt, hể thấy các bạn Cận ở tỉnh về chơi với Cận là cụ sinh ra lo sợ. Cụ đã già lại có mỗi một người con trai nên cụ không muốn con cụ có nhiều bạn. Nhất là hôm nay lại có Thái, một người mà cụ chánh chưa bao giờ thấy đến chơi lần nào. Song Thái cũng đến với Dũng nên cụ cũng hơi yên tâm; đối với cụ, Dũng là con một ông tuần nên bạn của Dũng cụ có thể tin được.

Dũng đã thoáng nhận thấy vẻ nghi ngại trên nét mặt của cụ chánh, nên vội đùa với Loan:

– Có mỗi việc quay máy hát cho anh em nghe mà các anh ấy bàn mãi chưa biết cử ai.

– Phải ấy, cử tôi cho.

Cận nói:

– Nhưng chỉ có một cái đĩa.

Loan nói:

– Chắc lại vẫn cái đĩa Nam – bằng ngày xưa ngày xưa chứ gì?

Nàng vừa quay máy vừa hát khe khẽ:

– Nước non ngàn dặm ra đi. . .

Một lúc tiếng hát nổi lên, trừ Dũng ra, còn người nào cũng chú ý lắng tai nghe. Dũng đã được nghe nhiều đĩa hay nên rất khó chịu về tiếng hát rè rè ở cái đĩa đã mòn, vì dùng đã không biết đến bao nhiêu lần. Nhưng vì mọi người ra ý thích, nên Dũng không dám tỏ vẻ khó chịu. Chàng cảm động thấy những bạn nghèo của chàng đương bàn về một việc rất quan trọng mà bỗng chốc đã

quên hết, đắm đuối ngồi nghe một cái đĩa hát chỉ đáng vứt đi. Nhà chàng giàu nên chàng hết sức giữ gìn đối với anh em bạn, vì chàng nơm nớp sợ sự giàu sang là cái hàng rào ngăn không cho các bạn dễ dàng yêu mình. Chàng ngẫm nghĩ:

– Sự giàu sang đối với mình bấy lâu như là một sự nhục. . .

Chàng không tìm được câu trả lời. Chàng chỉ biết rằng sự giàu cần cho chàng và cho các bạn. Nhờ có cái máy chụp ảnh đắt tiền của chàng, nên Tạo đã có cách sinh nhai trong khi đi đây đó. Chàng đã bao nhiêu lần giúp tiền nữa. Nhưng Dũng vẫn không khỏi tự bảo:

– Như thế vẫn chưa là đủ được.

Loan nói:

– Em thích cái đĩa hát này lạ.

Có lẽ vì nghe hát, nàng nhớ lại mấy năm trước sang chơi cụ chánh được Phương vắn cho nghe luôn.

Xuân vì muốn nói lại câu chuyện bỏ dở lúc nãy mà tránh được sự nghi ngờ của cụ chánh và Loan, nên bàn:

– Hay là ta ra ao câu cá, nhân tiện xem ngoài vườn có quả gì ăn tráng miệng.

Ra ngoài, Xuân bảo Thái:

– Thôi đừng làm anh Cạn đau khổ vô ích. Năm ngoái thì anh ấy đi được, nhưng bây giờ. . .

Xuân không nói hết câu. Nhưng Thái đã hiểu: chàng nghĩ ngay đến tình cảnh nghèo của Cạn và bà mẹ già đầu tóc bạc phơ. Thái nghĩ đến mẹ chàng đã hai năm nay chưa gặp, giờ này có lẽ đương mong ngóng đợi con về. Chàng nói:

– Tôi vẫn biết thế. . . Nhưng tôi đã hẹn rủ anh ấy đi thì tôi phải cho anh ấy biết. Vả lại không còn dịp nào tốt hơn, chắc chắn hơn, không nói để lỡ, sợ anh ấy trách. Ngày mai đã đi rồi.

– Cái đó tùy anh. Nhưng đã đủ tiền chưa?

– Cũng không cần bao nhiêu vì có người về đưa đi.

Thái và Xuân ra bờ ao ngồi câu. Thấy Cận đương đứng nói chuyện với Loan và Dũng, Thái gọi Cận lại để ngỏ cho biết:

– Anh Cận lại đây, chỗ này xem chừng nhiều cá, phao nhấp nháy luôn.

Chỉ còn Dũng và Loan đứng lại dưới gốc khế. Hai người thấy ngượng. Những câu chuyện thông thường nói trước mặt một người một cách rất dễ dàng, tự nhiên,

thì lúc này hình như bạo dạn quá, không ai dám nói. Có tiếng máy hát trong nhà. Dũng được dịp làm tan sự yên lặng khó chịu, vội bảo Loan:

– Chắc là của Trúc vậy. . . Cái đĩa hát này nghe xa mới hay.

Chàng muốn nói như Loan lúc này:

– Tôi thích đĩa hát này lạ.

Nhưng chàng sợ Loan nhận thấy vẻ mặt khó chịu của chàng khi mới nghe đĩa hát và biết là chàng đã nói một câu không thực. Dũng ngâm theo đĩa hát:

– Thấy chim hồng nhạn. . . bay đi.

Loan không nói gì, vịn một cành khế đầy hoa hồng và lăm tấm những quả khế xanh non, ngược mắt nhìn ra vẻ tìm xem đã có quả nào to ăn được chưa. Mùi hoa

khế đưa thoảng qua, thơm nhẹ quá nên Dũng tưởng như không phải là hương thơm của một thứ hoa nữa. Đó là một thứ hương lạ để đánh dấu một quãng thời khắc qua trong đời: Dũng thấy trước rằng độ mười năm sau, thứ hương đó sẽ gọi chàng nhớ đến bây giờ, nhớ đến phút chàng đang đứng với Loan ở đây. Cái phút không có gì lạ ấy, chàng thấy nó sẽ ghi mãi ở trong lòng chàng cũng như hương hoa khế hết mùa này sang mùa khác thơm mãi trong vườn cũ.

Những lúc tình cờ Dũng được đứng một mình gần Loan, chàng lấy làm quý hơn, nhưng không hiểu sao chính chàng lại muốn tìm cách để những lúc đó khỏi kéo dài ra.

Thấy Thái giựt được cá, Dũng vội bỏ chạy lại. Con cá săn sắt nhỏ quá khiến Thái cau mày tiếc cái mỗi tép. Xuân ngăm

nghĩa con cá hồi lâu rồi lắc đầu nói:

– Cơ sự nhường nầy thì đem cá có câu lấy lại cái mỗi tép.

Trúc ở trong nhà thấy câu được cá, sung sướng kêu ầm lên:

– Trời rét thế nầy mà ăn cháo cá ăm thì phải biết là ngon.

Cụ chánh thấy bọn trẻ cười nói vui vẻ bàn tán mãi về một con cá nên cũng vui lây và hơi lo sợ. Cụ nói to, nhưng nói để chính mình nghe như thói thường các cụ già tai nghễnh ngãng:

– Cái ao ấy thế mà nhiều khi cũng câu được cá to.

Trong lúc đó, Cận đứng dựa má vào cành cây vối, dăm dăm nhìn gió thổi cong những sợi dây ở mấy chiếc cần câu. Cả đời chẳng xoay về ngã nào chỉ là ở

những phút ngắm những giây cần câu đó.

Chàng không trả lời Thái, lúc tiễn anh em ra về khi bắt tay Thái, chàng nắm mạnh lấy bàn tay bạn nói:

– Thôi, anh đi một mình.

Thái nhìn thẳng vào mặt Cận, yên lặng ngắm nghĩ. Chàng đã yên trí sẽ đi với Cận nên nghĩ đến cuộc đi xa không có bạn chàng thấy buồn chán lạ thường. Thái toan nói với Cận điều gì lại thôi, chàng kéo tay ra mỉm cười, rồi giơ tay lên cao chào Cận theo lối chào riêng của mấy người với nhau:

– Anh ở lại.

Hai người bạn cùng phảng phất có cái ý tưởng rằng không còn gặp mặt nhau nữa.

Cận quay trở lại đi vội vào trong lũy tre làng cho khuất gió. Lẫn với tiếng lá tre rào rào, thỉnh thoảng lạc vào tai chàng còn từng mẩu tiếng nói và tiếng cười của các bạn mà chàng còn thấy bóng đèn trắng thấp thoáng sau lũy tre.

Phía xa, con đê cạnh làng in thành một vệt thẳng trên nền trời như bức tường.

Một người đã đến vào con đường rẽ về tỉnh lỵ. Bà hàng nước thấy người khách quen đơn đả mời:

– Cô Loan, cô vào đây uống nước, ăn trầu đã.

Loan nói:

– Uống nước thì uống, nhưng ăn trầu thì chúng tôi rằng trắng không biết ăn trầu.

Bà hàng quay lại nhìn mấy người nhà quê ngồi uống nước ở phản, đưa mắt bà nhìn Loan:

– Con cụ hai Hăng ở bên Xuân – lử đấy. Chóng lớn quá. Mới ngày nào. . . Cô ấy đến nay dễ mười sáu.

Trúc vội chữa:

– Cô ấy mười bảy, bà hàng ạ.

Bà hàng mời Loan ngồi bên cạnh mình:

– Thế bao giờ cô mới nhuộm răng để lấy chồng cho chúng tôi mừng.

Thấy bà hàng chỉ chú ý đến hàm răng trắng của Loan, Trúc nói:

– Nhưng sao lại cứ nhuộm răng mới lấy chồng được, hở bà hàng?

Loan mỉm cười:

– Còn lâu lắm, bà hàng ạ. Có lẽ không bao giờ, vì răng trắng thế này thì ai người ta lấy.

Bà kia thân mật nói đùa:

– Đẹp như cô thiếu gì người. Cô thì cần gì phải học nữa.

Loan thốt nhiên nhìn ra chỗ Dũng đứng, rồi sợ ngượng, nàng đưa mắt nhìn cả mọi người. Không thấy Thái, Loan nói:

– Ông Thái đâu?

Dũng đáp:

– Ông ấy về đường khác.

Thực ra, đi khỏi làng Cạn được ít lâu, Thái yên lặng rẽ xuống cánh đồng

đi đường tắt về tỉnh không cho Loan và Quỳnh biết. Trước khi đi, chàng không muốn để có người trông thấy chàng đi với Dũng, Xuân và Trúc.

Loan hỏi:

– Mai ông ấy đi?

Dũng ngơ ngác nhìn Xuân và Trúc, lo sợ hỏi Loan:

– Sao cô biết?

– Anh Cận bảo thế.

Mấy người yên tâm vì nhớ câu Cận chào Thái lúc nãy.

Loan hỏi:

– Ông ấy đi đâu thế, nhỉ?

Dũng đáp:

– Anh ấy đi về thăm nhà.

Thấy ở quán có mấy người lạ mặt, sợ Loan cứ hỏi lời thôi mãi, Dũng vội ngắt câu chuyện, hỏi các bạn:

– Có ai còn thuốc lá hút không?

Trúc rút bao thuốc lá đã nát ở trong túi ra, đếm rồi nói:

– Còn có hai điếu. Anh Dũng một, còn một. . .

Loan muốn nói: «còn một phần tôi».

Nhưng nàng nhút nhát không dám ngỏ lời. Trúc đưa bao thuốc lá về phía Loan:

– Còn một về phần cô Loan. . . Còn tôi, tôi xin nhịn. . . Tôi bao giờ cũng xin giữ phần kém. Vì tôi đã. . .

Loan cầm lấy điều thuốc lá tinh nghịch, nói tiếp lời Trúc, dùng ngay câu mà Trúc vẫn hay nói luôn miệng:

– Vì tôi đã nhất định thế rồi.

Trong lúc nói đùa với Trúc, Loan vẫn không quên nghĩ đến Thái, Loan cũng hơi sợ hãi, hơi khó chịu. Nàng không hiểu tại sao Dũng lại thân với Thái và nàng ngầm muốn Dũng không chơi với Thái nữa.

Tuy không biết rõ hết, nhưng nàng cũng đoán là Thái về để rủ người đi. Nàng thấy mấy người quen Thái đi đâu biệt tăm biệt tích đã lâu và cách đây mấy tháng, một người vẫn hay về chơi Dũng bị bắt giải về quê quán vì đã có ý muốn trốn đi ngoại quốc.

– Hay là ông ấy rủ Dũng đi.

Loan lo sợ nhìn Dũng.

Dũng lúc đó vẫn đứng ở trên đê; chàng cầm thuốc lá để yên trước môi, không hút, hai con mắt nhìn ra xa. Gió thổi xóa cả tóc xuống trán, xuống thái dương. Dũng cố tìm xem có thấy bóng Thái trên những con đường về tỉnh lỵ quanh co trong ruộng mía, ruộng ngô.

Trời về chiều. Mặt nước sông sáng hản lên sau những ruộng dâu cánh đã tước hết lá. Tiến người gọi nhau ở dưới sông nghe vang động cả buổi chiều. Dũng ngẫm nghĩ:

– Anh Thái đi như vậy để làm gì. Chẳng qua không biết làm gì nữa thì liều lĩnh.

Thái đối với chàng là một người đã chán nản quá, gần như không thiết gì đến sống.

Chàng chỉ muốn thoả trong một lúc được thấy bóng Thái ở xa. Dũng có cái cảm tưởng rằng Thái đi như là đi thay cho mình, hình như tất cả những nỗi chán chường, đau khổ của một đời mình Thái đã đem theo đi hết.

Dũng thở dài, nhẹ nhõm và nhìn vào trong hàng nước đưa mắt tìm hai con mắt Loan.

Chàng sung sướng, cái sung sướng vắn vơ của một người đón chờ những sự vui mừng rất êm ái chưa đến nhưng biết chắc thế nào cũng đến. Loan hơi ngạc nhiên và cũng nhìn Dũng lâu không chớp như muốn thăm hỏi Dũng. Nàng nói:

– Anh Dũng vào trong này. Đứng mãi ngoài ấy gió rét.

Dũng vào ngồi bên cạnh Loan. Bà hàng mở vung mức nước chè, một làn hơi nóng thoảng qua mặt Dũng. Dũng không nghĩ gì đến Thái nữa; những người bạn ngồi quanh chàng, người nào lúc đó nét mặt cũng lộ vẻ bình tĩnh. Dũng có cảm giác êm ả lạ lùng và cái quán hàng trong đó có Loan ngồi, chàng tưởng như một chốn ấm áp để chàng được cách biệt hẳn cuộc đời mà chàng thấy đầy phiền muộn, buồn bã như buổi chiều mờ sương thu ngoài kia.

I.2

Đên ông tuần có mở tiệc thọ mừng cụ Bang, bà nội Dũng. Loan sang làm giúp từ sáng sớm; nàng cũng ríu rít vui vẻ, vì công việc nhà Dũng nàng coi không khác gì công việc nhà nàng. Trong một lúc rỗi tay, Loan chạy qua về thăm nhà để lấy cơ đi lại vì ngôi mới.

Cách mấy khu vườn rộng, Loan không nghe rõ tiếng ồn ào bên nhà ông tuần nữa. Nàng thấy nhà mình có vẻ yên

tỉnh khác hẳn mọi ngày, nàng vui vẻ nhìn bà hai đương ngồi khâu trên phản rồi cất tiếng nói:

– Mẹ chưa sang?

Bà hai ngừng lên nói:

– Sang làm gì bây giờ, cô nầy rõ ngớ ngẩn quá.

Loan mỉm cười vì cũng thấy câu hỏi của mình là ngớ ngẩn, chẳng qua trong lúc vui, nàng hỏi cho có câu mà hỏi:

– Nhưng thế nào mẹ cũng sang chứ? Mẹ sang sớm xem tế, vui lắm mẹ ạ.

Bà hai yên lặng ngẫm nghĩ một lát lâu, rồi nói:

– Tao hơi mệt, không biết lát nữa, có sang được không. Nhưng thấy đi vắng thì mệt cũng phải sang.

Ông hai vì muốn lánh mặt nên hai hôm trước có người bạn ốm nặng cho về mời, ông đi ngay. Ông và ông tuần là hai người bạn học cũ, nhưng không bao giờ ông muốn nhờ vả ông tuần, và ông tuần cũng không hề tỏ ý muốn giúp đỡ ông. Vườn đất chung quanh nhà ông hai phải bán dần cho ông tuần, chỉ còn giữ lại hơn một mẫu làm chỗ ở.

Loan nói:

– Tiếc quá thấy con lại vắng. Chắc thầy con chẳng về kịp.

Bà hai cau mày khó chịu, nhưng bà không muốn nói cho Loan rõ những điều tức tối ngầm của ông hai, trong việc bán đất cho ông tuần. Bà bảo Loan:

– Ở bên ấy đông khách lạ, cô sang làm giúp thì phải liệu giữ gìn. Cô chỉ được

cái mau mồm mau miệng hão, người ta không ưa gì cô đâu.

Loan hiểu là bà hai muốn ám chỉ cô Ba, người vợ ba ông tuần. Nhưng đối với Loan thì ở bên nhà Dũng, ngoài Dũng và Hiền người chị ruột của Dũng ra, nàng không để ý đến ai nữa; nàng cũng không ngờ rằng ở đời lại có thể có được lắm sự rắc rối. Loan nhìn cái bàn học của Dũng trên đó có xếp những cuốn sách hầu hết là sách của Dũng. Những cuốn sách ấy, Loan biết rằng Dũng không bao giờ dùng tới chỉ mua về cốt để cho nàng mượn. Một tia nắng chiếu vào làm sáng những chữ thép vàng trên gáy sách, Loan thấy ấm áp trong lòng.

Tiếng còi ô-tô làm Loan vui mừng reo:

– Khách trên tỉnh đã đến. Chắc là cụ thượng Đăng.

Loan ngấm nghĩa những chiếc ô-tô bóng loáng đến đỗ sau giậu dưới. Mỗi chiếc đến, nàng lại rẽ lá chú ý nhìn những người trong xe bước xuống. Dững mấy ngày trước có nói đùa với nàng rằng hôm nay sẽ có cô Khánh con cụ thượng Đăng là bạn học cũ của chàng đến chơi.

Cứ mỗi lần có người hơi có tuổi và đeo thẻ bài ở xe xuống thì Loan lại chăm chú đến người xuống sau. Nàng không thấy cô nào có thể gọi là đẹp được:

– Chẳng có nữ nào ra hồn. Sao mà đánh phấn nhiều thế, họ trát vôi.

Loan không chút ghen tỵ những thiếu nữ sang trọng lần lượt đi qua trước mặt nàng. Nàng tự cho nàng cũng ngang

hàng với họ và cảnh đời ấy tất nhiên là cảnh đời của nàng về sau này.

Có tiếng chân bước sau lưng, Loan không quay lại chỉ nghe tiếng chân bước cũng biết ngay là Dũng đến.

– Anh Dũng sang có việc gì đấy?

Dũng cười đáp:

– Tài thật. . . Sao cô biết là tôi. Tôi sang xem những ai đến và cốt nhất là để nhìn trộm một người.

Loan quay lại:

– Em biết là ai rồi.

Dũng nhìn đôi má hồng tự nhiên của Loan và khen Loan:

– Cô vừa về nhà đánh má hồng phải không?

Loan sung sướng vì lời khen kín đáo, nhưng làm như không để ý đến:

– Má em đỏ lắm à? Chắc là vì lúc nãy ở gần lửa.

Dũng đột nhiên hỏi:

– Cô có thấy xe của cụ thượng Đặng đến không?

Loan nói:

– Em chả biết cụ thượng Đặng là ai thì làm sao biết được ô-tô. Nhưng anh hỏi để làm gì?

Dũng hỏi lại:

– Nhưng cô tò mò muốn biết điều đó làm gì?

Loan làm như đã quên câu chuyện Dũng nói về Khánh hôm nọ, tinh nghịch nói:

– Nhưng chắc có điều gì thật, nên khi em hỏi anh mới cho là tò mò.

– Có thể. Vậy cô có mấy người con gái nào ngồi trong ô-tô cụ thượng Đặng không?

Loan mỉm cười:

– Có, có một người con gái rất xấu.

Dũng nói:

– Càng hay, nhưng người ấy đẹp thì sao?

Loan muốn tỏ cho Dũng biết mình đã rõ chuyện ông tuần định hỏi con gái ông thượng Đặng cho Dũng, liền đáp:

– Như thế càng hay cho anh. Vậy ta về xem người con gái ngồi trong ô-tô của cụ Đặng xấu hay đẹp.

Hai người, lúc đi qua trước mặt bà hai cùng đứng lại, Dũng mời:

– Bác sắm sửa sang thì vừa.

Bà hai nhìn ra chỗ Loan, Dũng đứng, và nhận thấy vẻ thân mật lưu luyến giữa hai người. Nhưng bà không một lúc nào có cái ý tưởng mong cho hai người thành vợ chồng. Một là, vì bà không dám ao ước tốt, hai là vì bà đã yên trí từ lâu gả Loan cho Thân, con bà phán Lợi. Bà chỉ biết là Dũng hay săn sóc đến nhà bà và bà cũng tự nhiên quý Dũng như một người con.

Loan bảo Dũng:

– Anh sang trước đi em đợi mẹ em sang một thể.

Bà hai nói:

– Đừng đợi tôi. Tôi sẽ sang nhưng lát nữa cơ.

Tới con đường lát sỏi trên có giàn cây, hai người tự nhiên cùng chậm bước lại, người nọ ý muốn nhường người kia tiến lên trước mình để khi ra đến sân nhà Dũng, người ta khỏi trông thấy hai người cùng đi với nhau. Nhưng vì không ai dám nói hẳn ra nên người nọ tưởng người kia muốn cùng đi chậm lại để nói một câu chuyện riêng, nhất là chỗ đó lại khuất, có cây che phủ kín. Loan cúi nhìn xuống, lấy mũi giày ấn những hòn sỏi to nổi cao lên, đợi Dũng nói. Dũng cũng đợi Loan, nên hai người đi yên lặng như thế, không ai cất tiếng và cùng ngong ngóng đợi. Đến chỗ rẽ quặt ra sân, Dũng nói:

– Trông những hòn sỏi này tôi lại nhớ đến hồi năm ngoái ra Sầm Sơn.

Chàng nghĩ đến những nỗi buồn đầu tiên của chàng khi xa Loan, buổi chiều trong rừng phi lao hiu hắt và trên bãi

biển vắng người. Chàng dịu giọng nói tiếp:

– Buổi chiều, những bãi bể vắng người với tiếng sóng không bao giờ ngừng. . . Hôm nay tôi còn nhớ in. . .

Loan nói:

– Đã lâu lắm, khi em còn bé đi với thầy em qua Thụy Anh được trông thấy bể ở xa. Năm ngoái hồi anh ra ngoài ấy. .
.

Tiếng người nói gần đấy làm Loan ngừng lại. Hai người cùng đứng dừng lại. Dững nói:

– Hình như tiếng cụ thượng Đặng.

Chàng hạ thấp giọng có vẻ bí mật:

– Và cả tiếng cô Khánh nữa.

Loan nói:

– Hai ta đứng tạm ở đây đợi cô ả đi qua đã.

Hai người đứng lẫn sau giậu găng ta dưới một cây bồ kết dại. Những cành đầy hoa vàng rủ xuống chạm vào tóc hai người. Loan và Dũng cùng yên lặng. Tiếng giấy trên sàn gạch một lúc một xa và nghe như ở một thế giới khác đưa lại. Trên cành bồ kết, một con bọ ngựa non giờ hai càng tìm chỗ náu rồi đánh đu chuyển từ lá này sang lá khác. Mùi nước hoa và phấn ở đám người vừa đi qua thơm thoảng đến tận chỗ Loan, Dũng đứng.

Dũng hỏi:

– Cô nhìn thấy rõ chứ?

Loan gật đầu luôn mấy cái, khen:

– Đẹp!

Dũng nhắc lại tiếng “đẹp” nhưng nói kéo dài ra có vẻ chế giễu. Nhưng thực ra chàng cũng vừa thốt nhiên cảm động về sắc đẹp lộng lẫy của Khánh mà chàng được thoáng trông thấy. Sau ba năm cách mặt, Khánh đã lớn hơn trước nhiều và đẹp khác hẳn trước.

Dũng giơ tay nâng cao mấy cành bồ kết đại, bảo Loan:

– Hai ta phải ra thôi.

Loan sờ lên tóc vì nàng thấy tóc Dũng vương đầy nhị hoa vàng:

– Tóc em có vương không?

Dũng nói:

– Có, ta phải phủi kỹ đi, lỡ. . .

Dũng không dám nói hết câu. Loan vô tình tiếp lời:

– Có ai biết thì nguy hiểm. Tình ngay lý gian.

Nói xong nàng mới biết là quá bạo. Nhưng nàng có cái thú ngấm của một người đã phạm tội, nhờ một sự vô tình đã nói được một câu có ngụ ý mà lúc thường không thể nào có can đảm nói ra. Lúc đó nàng mới thấy cái gương cùng đi với Dũng, nàng nói:

– Em đứng lại đây. Anh về trước đi.

Khách đã đứng đầy ở hiên, Dũng tiến lên thêm, cúi chào và bắt tay những người mới tới. Trúc giơ tay làm hiệu bảo Dũng lại gần: nội các bạn, Dũng chỉ mời có Trúc vì Trúc trông coi ấp của chàng bên Quỳnh Nê, lui tới nhà chàng luôn

luôn. Còn những bạn khác, biết là ông tuần không ưa gì họ, nên Dũng không cho ai biết tin. Cũng tại lẽ chàng thấy rằng tiệc thọ này mở ra không phải cốt mừng bà nội chàng, mà chỉ cốt để khoe sự giàu sang hãnh diện với mọi người, cho nên tự nhiên chàng thấy ngượng với các bạn và trong lúc mọi người vui vẻ tấp nập, một mình chàng khó chịu vô cùng.

Ông tuần thường luôn luôn nhắc chàng:

– Hôm ấy cụ thượng Đặng về, anh liệu mà giữ gìn ý tứ.

Ông lại cho Dũng biết hôm đó sẽ có bà tham Hiệu, người cô của Khánh cũng sang. Dũng hiểu là bà tham đến cốt để xem xét gia phong nhà chàng, và việc hôn nhân của Dũng với Khánh thành hay không là chỉ ở một lời nói của bà

tham. Dũng nói chuyện ấy với Trúc vì chỉ có Trúc là hiểu chàng.

– Điều thứ nhất là tôi phải tỏ ý kính mến hai bà vợ lẽ của thầy tôi, như thế tỏ rằng cha đã biết phép dạy con, mà cha biết phép dạy con là mọi việc đều tốt cả mặc dầu các bà vợ lẽ ấy không tốt một tí nào với ai cả.

Trúc cười nói:

– Dễ dàng lắm. Hôm đó, anh cứ ngoan ngoãn như một cô con gái? Ai bảo sao làm vậy, ai bảo lẽ đâu thì cúi đầu lẽ đấy. Thế là thế nào cũng được vợ.

– Thế ngộ tôi không thích lấy vợ.

– Không thể được vì ông cụ đã nhất định thế rồi, mà ông cụ nhất định như thế thì phải như thế.

Hôm nay thấy Dũng ăn mặc quần áo ta, Trúc nhớ đến câu chuyện lấy vợ, mỉm cười. Chàng khẽ nói vào tai Dũng:

– Trông anh có vẻ chú rể lắm rồi.

Lúc đó Loan vừa ở trong vườn đi ra. Trúc cúi chào và tự nhiên nghĩ thầm:

– Đáng lẽ kia là nàng dâu.

Đột nhiên hỏi Trúc:

– Anh có tin gì về Thái không?

– Không, nhưng hẳn là đi thoát vì đi đã hơn nửa tháng. Chắc qua khỏi biên giới rồi.

Dũng đưa mắt nhìn đám người chung quanh mình, những bộ mặt béo tốt, hồng hào như lộ vẻ vui sống, sống thỏa thuê mãn nguyện. Chàng thấy rằng chỉ có cảnh xán lạn trước mặt ấy là cảnh

hiển nhiên có, là sự thực. Hình ảnh Thái đối với chàng mờ mờ như ở trong một giấc mộng xa xôi, giấc mộng ngao ngán đã qua hẳn từ lâu rồi.

Trúc hỏi Loan:

– Bây giờ cô mới sang?

Dũng quay qua phía Loan, chàng nhớ lại câu nói chưa hết của Loan lúc nãy khi nói đến chuyện ra Sầm Sơn:

– Năm ngoái hồi anh ra ngoài ấy. . .

Chàng vừa nhìn Loan vừa cố tưởng tượng ra đoạn sau của câu nói, tưởng tượng theo ý muốn của chàng. Mấy chấm vàng của nhị hoa trên mái tóc Loan khiến Dũng giật mình. Chàng quay đầu nhìn trong cái gương treo ở buồng khách: trong bóng tối, cái khung vuông của tấm gương in hình chàng và hình Loan với

nền sân gạch nằng, chàng tưởng như là một cái cửa sổ mở ra một thế giới trong sáng.

Tiếng trống tế nổi lên, người nào cũng đứng ngay ngắn và nghiêm nét mặt lại như để chờ đón một sự gì rất quan trọng, hai người giả làm hạc châu đứng hai bên hương án bắt đầu động đậy. Dững nhìn bà nội mình ngồi trên sập và coi trầu, khay rượu để ngay trước mặt. Khói trầm trong lư hương toả ra khiến Dững có cái cảm tưởng rằng cụ như thể không phải là người còn sống nữa. Dững không sao bỏ được cái ý tưởng so sánh cụ với một cây gỗ cỗi đem bày ra đây chỉ để khoe khoang.

Dững cúi lễ như cái máy; chàng thấy con cháu sụp lễ ở trên chiếu với cụ tổ mẫu ngồi ở trên sập không có liên lạc gì với nhau cả. Đối với hết thảy những người

đứng xem tế thì lúc đó là lúc cụ Bang sung sướng nhất đời; cụ đương nhận cái phần thưởng quý hoá để tặng cụ đã có công dạy con nên người, làm rõ ràng cả một họ. Dân làng đứng chung quanh, ai cũng hình như có vẻ thêm thuồng cái cảnh vinh dự ấy và nhận rằng đó là một cái phúc lớn nhờ ông tuần mới có.

Họ chăm chú đến ông tuần nhất, và nhìn vào bộ áo thêu rồng phượng của ông một cách kín cẩn. Xong một tuần tế, ông tuần về đứng chỗ cũ thì chỗ ấy hình như sáng hẳn lên. Không ai để ý đến ông cả đứng bên cạnh; tự biết cái cảnh vinh dự này không phải ở mình nên ông cố hết sức đứng thu hình, mắt nhìn thẳng làm như để cả tâm hồn vào việc tế lễ nghiêm trọng, không nghĩ ngợi đến sự gì khác. Nhưng mỗi lần rời khỏi đám đông lên chuốc rượu, ông cả tự nhiên thấy

lạnh ở hai vai và trên bộ áo tằm thường của ông, ông tưởng người ta trông thấy rõ cả cái tằm thường của đời ông.

Tế xong hai tuần, Dũng bắt đầu thấy chồn chân; chàng khoanh tay lại, nghiêng người và chống mũi giấy xuống nền gạch. Một ý nghĩ ngộ nghĩnh thoáng hiện đến làm chàng mỉm cười một mình; chàng muốn ấn một gót chân xuống gạch và xoay mạnh người hẳn một vòng xem sao. Chàng ngẫm nghĩ:

– Chắc là họ sẽ nhìn mình dữ lắm. Nhất cụ thượng Đặng và cô ả Khánh.

Chàng cố nhin cười, mím môi và đưa mắt nhìn lên. Nền trời lúc đó, Dũng thấy như một tấm lụa trong; một con bướm trắng ở vườn sau bay vút lên cao rồi lặn vào màu trời. Dũng tự nhiên nghĩ đến một bãi cỏ rộng trên đó có Loan và

chàng; hai người cùng đi ngược lên chiều gió; nàng mặc một tấm áo lụa trắng, và gió mát thơm những mùi cỏ đưa tà áo nàng phơ phất chạm vào tay chàng êm như những cánh bướm.

Dũng giật mình vì có người chạm vào vai, khẽ nói:

– Cậu ra lễ đi chứ, đứng làm gì đấy?

I.3

 ững tung chăn gối dậy nhìn ra
cửa sổ xem trời đã sáng chưa:

– Hôm nay chủ nhật đấy.

Chàng cố nghĩ đến điều đó nhưng không thấy cái vui khi còn đi học. Đã lâu không làm gì cả, chàng thấy ngày nào cũng là ngày chủ nhật, ngày nào cũng là ngày nghĩ ngơi rồi.

Từ ngày bãi khóa, rời khỏi nhà

trường và được thư của ông tuần bắt về nhà quê đến nay đã hơn một năm.

Chàng nghĩ lại cũng không hiểu vì sao mình đã bãi khoá.

Sáng hôm ấy thấy Trúc và mấy người bạn rủ nhau nhảy qua hàng rào, chàng cũng nhảy theo. Suốt ngày đi lang thang, chàng thấy có một cái thú mới lạ. Lúc đó đương mùa hoa gạo nở. Lần đầu chàng thấy những cây gạo nở hoa lá đẹp và ngó ý ấy với Trúc:

– Anh có thấy thế không?

Trúc gật:

– Đích thị.

Rồi hai anh em nhặt những bông hoa thi nhau ném xuống hồ xem ai ném xa nhất. Bây giờ chàng còn như người thấy

mùi hăng và hơi ngọt của những bông hoa nhàu nát trong tay. Chiều đến, Trúc hỏi Dũng:

– Bây giờ chúng mình nghĩ sao?

Trúc bàn:

– Hay ta lại nhảy vào?

Dũng cho là phải:

– Ta lại nhảy vào như ta đã nhảy ra.

Nhưng ý kiến hay ho ấy không thể thi hành được, vì đã có lệnh của ông đốc đuổi hết những học trò nào đã nhảy qua hàng rào trốn ra.

Về nhà quê mới đầu chàng còn thấy vui và cho rằng học ở nhà cũng có thể đỡ được. Ông tuần cũng muốn chàng nghĩ ít lâu, khi nào câu chuyện bãi khoá đã quên đi rồi sẽ liệu cho chàng đi học

nơi khác. Dẫu sao ông cũng buồn vì hai con đầu thi mãi không đỗ, ông chỉ còn hy vọng ở mỗi mình Dũng. Ông biết là Dũng thông minh hơn hai anh nhiều và ông quyết rằng Dũng, sau sẽ nối được chí ông.

Dũng mở cửa ra hiên đứng.

Trời chưa sáng rõ, trong sự yên tĩnh, những cái sân gạch chàng thấy rộng hẳn ra. Bóng giàn hoa in mờ mờ trên hiên ngay chỗ chàng đứng. Dũng nhìn lên, mảnh trăng hạ tuần mòn gần hẳn một nửa và trăng nhạt quá nên Dũng tưởng như đang chìm vào trong màu trời, có làn nước phủ qua. Dũng ngồi xuống bậc cửa, bên chân chàng rải rác những đám đất vụn. Chàng để ý nhìn kỹ những con kiến đương tha đất đặt trên miệng tổ và ngẫm nghĩ:

– Tụi nầy dậy sớm và chăm làm việc ghê.

Chàng có ý tưởng so sánh công việc đặt những viên đất nhỏ và giống nhau của lũ kiến với cuộc sống của Trường và Dính, hai anh chàng, cuộc sống vô vị và ngày nọ tiếp theo ngày kia giống nhau như những viên đất kia. Hai anh chàng sống một cách bình tĩnh được, chắc vì không bao giờ nghĩ ngợi lôi thôi cũng như những con kiến kia chỉ biết đặt những viên đất và không bao giờ có ý đợi chờ ngày mai để lại làm những công việc đó. Dững ngẫm nghĩ:

– Đau khổ chỉ những người nào sống bao giờ cũng có ý chờ đợi một sự gì mới khác với ngày hôm qua. Nhưng có sống như thế mới là đáng sống.

Chàng đứng hần dậy và nói một mình bằng tiếng Pháp:

– Thế còn mình, mình đợi gì?

Chàng nhìn về phía nhà Loan và tự nhiên thấy đỡ băn khoăn.

Chàng sẽ cưới Loan làm vợ, về ở với Loan bên ấp Quỳnh Nê rồi suốt đời hai người gần nhau, yêu nhau mãi mãi. Dũng không dám nghĩ qua nữa vì câu hỏi: “Thế rồi sau làm sao? Lại ngày nợ kế tiếp ngày kia. . . không chờ đợi” hình như đương quanh quẩn ở trong trí và sẽ làm mất hần cái vui của chàng. Dũng không dám nghĩ xa hơn, cố tưởng tượng ra vẻ mặt vô tư lự của Loan và đôi môi của nàng lúc nào cũng như sắp sẵn một nụ cười.

– Chắc lúc này em tôi chưa dậy.

Một tiếng động làm chàng ngừng lên, chú ý. Bên kia vườn, Dũng thấy ông tuần dương đi vội vàng, nhưng rón rén như không muốn cho ai biết. Chàng vội cúi xuống, nhìn những con kiến.

Nhưng chàng vẫn khó chịu vì không thể nào không nghĩ rằng cha mình ban đêm đã trốn sang nhà cô Ba và phải trở về thật sớm để cho bà Hai không biết.

Một lúc sau, tiếng ông tuần gọi đầy tớ rầm rộ ở nhà trên, có vẻ một người mới thức dậy. Dũng mỉm cười nhưng lắc đầu tức bực vì thấy mình cứ nghĩ lẩn quẩn đến những chuyện đáng lẽ không nên nghĩ tới.

Chàng trở vào giở sách đọc cho đến khi người nhà xuống mời ăn sáng. Ông tuần và bà Hai đã ngồi ở sập bắt đầu ăn. Dũng múc cháo vào bát và vừa ăn vừa cố nghĩ

một câu chuyện gì để nói cho đỡ khó chịu.

– Đêm qua con trần trọc mãi không sao ngủ được.

Bà Hai nhìn ông tuần nói tiếp:

– Thấy đêm qua chắc ngủ cũng không yên.

Ông tuần vuốt râu thật nhanh luôn mấy cái. Bà Hai quay lại bảo đầy tớ lấy thêm bát đĩa, tuy trên mâm đã đủ. Dũng lo ngại nhìn bà Hai đoán chắc bà sẽ sinh chuyện nói đây nghiêng ông tuần như mọi lần. Dũng vừa ăn vừa đợi nhưng mãi không thấy bà Hai nói gì. Chàng ăn vội ăn vàng cho xong việc nên không có đủ can đảm gỡ con gà hôm ấy nấu không được như. Ra ngoài Dũng nhẹ hẫng người.

Ánh nắng đã xuống đến giữa sân, trên những tấm khăn bàn treo ở dây thép, bóng lũy tre rung động, Dũng nhìn thấy mấy cái sàng cau phơi trên mặt bể nước, những miếng cau lòng đỏ thắm như có ánh nắng đọng lại nhắc Dũng tưởng lại những ngày đám cưới vui vẻ và những gò má đỏ hồng của các cô dâu.

Dũng nghĩ không gì hơn là lại chơi hai vợ chồng Lâm, Thảo. Chàng tư nhiên thấy buồn hộ hai vợ chồng ông giáo có lẽ lúc này cũng đang buồn vì không biết làm gì cho hết ngày chủ nhật.

Khi đi chợ huyện, một cái xe đạp để tựa vào gốc cây khiến Dũng ngừng lại. Xe ai như xe của Trúc. Dũng nhìn ngơ ngác.

– Anh Dũng.

Trúc ở trong một quán nước đi ra vừa gọi vừa lấy tay vẫy:

– Anh lại đây!

Dũng nhìn hai ống quần tây vàng lấm bùn của Trúc và tự nhiên thấy vui vẻ. Có lẽ vì tại chàng đoán thấy Trúc sáng nay cũng đã chịu qua nỗi buồn như chàng, Dũng nói:

– Sao chịu khó thế, đường lầy lội mà cũng mầy mò lên được. Anh định đến thăm ai?

Trúc kéo Dũng vào ngồi ở ghế hàng:

– Anh vào đây đã. Không gì bằng đi mười cây số rồi tới nơi được uống một bát nước chè tươi nóng và ăn được một bát bún riêu hơi lên nghi ngút.

Chàng quay mặt vào trong:

– Cô hàng làm thêm một bát nữa.
Nhớ riêu cho thật nóng như mọi lần và
cho nhiều ớt, thật nhiều ớt cay vào. . .
Trời lạnh quá.

Dũng ngấm nghĩa bạn hồi lâu rồi
nói:

– Anh hình như không biết buồn là
cái gì?

Trúc đáp:

– Vì tôi đã nhất định thế rồi. . . Bây
giờ ăn đã.

Dũng nhìn những người qua lại,
ngần ngừ:

– Lúc này đã ăn rồi.

– Ăn gì?

– Ăn cháo gà. Nhưng không ngon
lắm.

Dũng nhớ lại vẻ mặt bà dì ghẻ. Trúc nói:

– Bún riêu nóng chắc ngon hơn.

– Ý thế.

– Thế thì ăn nữa. Cứ ngon là ăn, còn ngoài ra là hảo huyền cả.

Ăn xong, Trúc dắt xe đạp đi bên cạnh Dũng.

Đoán là Dũng có sự gì buồn, Trúc hỏi:

– Anh hình như lúc nào cũng buồn. Có lẽ tại lúc nào cũng thấy mình không biết làm gì cả.

Trúc cười đáp:

– Ngỡ gì. Tôi cũng vậy. Sáng hôm nay, tôi vác xe đạp ra cổng ấp, không

ngõ ngõi, nhất định đi, bất cứ đi đâu, miễn sao cho hết ngày. Ra đến ngã ba, thấy cái “ghi” xe đạp xoay về phía này.

Ngừng một lát, chàng nói tiếp:

– Có lẽ vì tại phía này có cô hàng xinh và có bún riêu ngon. Anh có thấy ngon không?

Dững gật, nhưng thực ra chàng không để ý đến cô hàng và cũng không biết bún riêu có ngon hay không.

– Bây giờ ta lại anh chị Lâm.

– Tôi cũng định thế.

I.4

Hai người đến trước cổng trường học.

Lâm và Thảo chạy ra mừng rỡ ríu rít. Dũng biết là Lâm, Thảo đương mong mỗi khách đến chơi mà chàng đến tức là hợp với lòng mong mỗi ấy. Chàng ngẫm nghĩ:

– Chắc hai vợ chồng từ sáng đến giờ nói chuyện vui vẻ với nhau sắp đến lúc chán rồi thì có khách tới.

Dũng chọn một cái ghế bành, kéo ra phía có ánh nắng, rồi ngồi duỗi hai chân có vẻ khoan khoái. Chàng châm điếu thuốc lá hút.

– Cứ ngồi như thế này suốt cả ngày hôm nay cũng được.

Chàng mỉm cười nghe hai vợ chồng Lâm và Thảo cãi nhau. Lâm nhất định pha nước chè tàu lấy cớ rằng cà phê uống đau dạ dày, còn Thảo thì nhất định mời uống cà phê lấy cớ rằng uống chè tàu đau bụng.

Dũng đưa mắt nhìn Trúc:

– Anh còn có thể uống gì được nữa không?

– No nê hết sức rồi. Nhưng nên uống cà phê vì pha cà phê lâu, mất được nhiều thì giờ hơn.

Dũng tự nhiên thích nói đùa vì trong óc chàng lúc đó không bận một ý nghĩ gì. Chàng nói:

– Muốn chiều cả anh lẫn chị, chúng tôi xin uống cà phê lẫn chè tàu. . . Cà phê trước chè tàu sau.

Chàng tiếp theo:

– Lưỡng cử, lưỡng tiện vì như thế vừa đau dạ dày vừa đau bụng.

Một lát sau, Trúc xoay về phía Dũng, đột ngột hỏi:

– Cô Loan độ nầy thế nào?

Dũng cúi xuống tìm chỗ gạt tàn thuốc lá thần thờ nói:

– Tôi cũng không biết rõ. Đã lâu lắm không sang. . .

Dũng thầm tính mới biết rằng đã hơn nửa tháng nay chưa gặp mặt Loan. Câu hỏi của Trúc gieo vào lòng chàng một ý muốn tha thiết; chàng mong Loan nhớ chàng hơn là chàng nhớ Loan và Loan sẽ đi tìm chàng để gặp mặt. Chàng tin chắc rằng thế nào Loan cũng đến chơi đây, tuy chàng biết rằng sự tin ấy là vô lý.

Những giọt cà phê rơi xuống làm sóng nước ở trong cốc. Thời giờ thong thả qua. Ánh nắng ở trên tường xuống thấp dần; ngoài hiên mấy con ruồi thỉnh thoảng bay vụt lên rồi lại đổ nguyên chỗ cũ. Mấy cây cải treo ngược trên dây thép còn thừa ít hoa vàng: Dũng nghĩ đến những ngày gần tết, ngoài sân nhà phơi đầy cải để muối dưa nén và những con ong ở đâu bay về đây sân. Vì thế mỗi lần hoa cải vàng, chàng lại có cái cảm tưởng ngộ nghĩnh rằng những bông hoa đó

hình như đương tưởng nhớ những con ong.

Bốn người ngồi yên cùng đợi cho cà phê xuống đáy cốc. Trúc nói:

– Chúng mình hình như đương đợi ai.

Lâm nói:

– Không nên đợi ai cả vì đợi bao giờ cũng buồn.

– Chính thế. Nếu sống mà lúc nào cũng đợi thì tự nhiên là chỉ đợi cái chết mà thôi.

Trúc mỉm cười cảm ơn Thảo:

– Không nên triết lý cao xa. Ta nên đợi và hiện giờ đợi một việc gần đây, vì hình như chị Lâm muốn cho chúng mình ăn cơm.

Thảo vui vẻ đáp:

- Phải đấy. Nhưng ăn xong ta làm gì?
- Đấy, chị lại nghĩ lười thôi rồi. Ta hãy thiết nghĩ đến ăn đã.

Thảo gọi người nhà rồi nói với Dũng:

- Hay cho sang mời cô Loan.

Dũng vội can:

- Thôi, tiện thì ăn, không nên mời.

Nhưng Thảo cứ bảo người nhà sang mời Loan. Dũng vội nói:

- Mời mọc thành ra có vẻ long trọng, mất cả tự nhiên.

Thảo có ý hơi ngạc nhiên:

- Mời chị Loan chứ mời ai đâu.

Dũng nói liền:

– Chắc cô ấy chả đi được vì bà Hai mệt.

– Chiều ý anh vậy.

Dũng nhìn Thảo xem nàng nói câu ấy vô tình hay cố ý.

Thảo giảng giải:

– Tại hôm nay tình cờ họp mặt. Thiếu một người thành ra chưa được vui toàn vẹn.

Dũng mở gói thuốc lá lấy một điếu châm tiếp vào điếu đang hút dở. Lâm nói:

– Dễ đã đến điếu thứ ba.

Dũng đếm những điếu thuốc lá còn lại ở trong gói:

– Còn đủ thì hút cho đến chiều.

Có tiếng động ở ngoài vườn: Lâm, Thảo và Trúc cùng nhìn ra. Dũng thốt nhiên thấy quả tim đập mạnh. Nhưng chàng không quay mặt lại, yên lặng nghe tiếng giấy lạo xạo trên đường. Tiếng giấy chàng nghe thấy rất nhẹ như tiếng giấy của người con gái.

Trúc đứng dậy nói:

– Chắc ông hỏi tôi?

Tiếng người khách hỏi lại:

– Ông có phải là ông Trúc không?

– Vâng, chính tôi là Trúc. Tôi trông ông hơi quen quen.

– Thưa ông, tôi là Minh. Lúc nãy tới Quỳnh Nê, người nhà nói ông đi vắng. Tôi đoán là ông lên huyện chơi, nhân có việc phải qua huyện, tôi tìm ông để báo một tin.

Thảo mời:

– Ông vào chơi trong nhà xơi nước đã.

– Thưa bà, xin lỗi bà, tôi lại phải đi ngay.

Trúc xuống đường tiễn khách ra cổng.

Minh nói:

– Anh Thái bị bắt rồi. Mai giải về đến tỉnh.

– Tôi cứ tưởng anh ấy đi thoát. Các anh em đã biết tin chưa. Xuân đâu?

– Anh Xuân hiện đi Lao Kay vắng. Mai anh lên tỉnh thật sớm và lại nhà anh Bằng. Việc cũng không quan trọng gì lắm, miễn là anh Thái đừng tố cáo ai?

Trúc nhìn Minh:

– Điều đó thì không phải lo đến.

Trúc quay trở vào đi chậm chậm để ngắm nghĩ:

– Có nên cho Dũng biết tin không?

Trúc nghĩ nếu để Dũng biết tin chắc Dũng sẽ tìm hết cách giúp và thế nào cũng liên lụy đến Dũng và ông tuần.

– Mình thì không sao! Không nhà, không cửa, không vương víu đến ai cả. Nhưng Dũng. . .

Chàng lưỡng lự nhắc lại:

– Có nên không.

Lúc bước lên hiên, Trúc tự nhiên thoáng nghĩ đến bạn. Dũng hỏi:

– Cái gì thế anh?

Trúc thản nhiên đáp:

– Một người bạn học cũ. Bây giờ nghèo muốn bán đất vì tưởng tôi làm chủ ấp. Quỳnh Nê chắc sản tiền.

Rồi Trúc làm bộ tươi cười hỏi Thảo:

– Thế nào chị giáo? Bếp vẫn tro lạnh thế kia à?

Dũng nhìn Trúc biết Trúc muốn giấu mình việc gì, nhưng vì đoán là việc không hay sẽ đến làm mình bận bịu nên Dũng không muốn dò xét cho ra manh mối.

Chàng giơ tay rút một điều thuốc lá châm tiếp điều đương hút dở, mỉm cười nói:

– Điều thứ tư. Chị giáo phải cấm tôi, chứ cứ để hút thế này thì nhức đầu mất.

Trúc nhìn bạn lo lắng vì thói thường hễ có việc gì buồn bực là chàng thấy Dũng hút thuốc lá không ngừng. Chàng nhìn ra vườn nói:

– Ít khi thấy một ngày đẹp như hôm nay. Mùa đông mà ấm áp lạ.

Dũng cũng nhìn ra nói:

– Trời trong không có hơi một đám mây nào.

Dũng vừa nói vừa nhìn về phía mái nhà Loan ngẫm nghĩ:

– Lúc này chắc Loan đang ngồi học, thỉnh thoảng lại nhìn ra và cũng như nhìn thấy cảnh trời đẹp, nghĩ đến mình và muốn bỏ đi chơi. . .

Chàng nói to với Lâm:

– Trời đẹp như thế này mà không đi chơi thật phí. . .

Trúc chỉ tay về phía làng:

– Kìa là mái nhà anh Dũng, mà chắc kia là mái nhà cô Loan. Chính rồi, trông thấy cả dãy soan ở cổng đi vào nhà anh. .

Dũng đáp:

– Có lẽ.

Rồi chàng cầm chén nước chè uống để xoay mặt nhìn về phía khác cho được tự nhiên, Trúc khỏi để ý tới.

Một bóng trắng thoáng qua sau giậu tre. Dũng ngỡ là Loan nhưng lại mỉm cười thất vọng vì bóng đó đi thẳng về phía cánh đồng. Chàng lấy làm lạ rằng sao lại có thể mong Loan tha thiết như

vậy, mong Loan như mong một người xa cách đã mấy năm. Muốn gặp Loan không khó gì cả, nhưng Loan phải tự ý đến và đến giữa lúc này thì gặp gỡ ấy mới quý. Mỗi một phút chờ đợi đối với Dũng là một phút hy vọng, cảnh trời đẹp quá mà lòng chàng lúc đó tự nhiên vui vẻ quá nên Dũng chắc rằng không thể thiếu được cái vui gặp mặt Loan. Nếu hết ngày hôm nay mà Loan không đến thì chàng sẽ ghé qua nhà Loan và trách Loan vì có sao lại không đến. Chàng mỉm cười vì cái ý trách ấy thật là vô lý.

– Biết thế mình cứ để chị Thảo mời Loan sang có được không?

Trúc hỏi:

– Anh nghĩ gì mà tôi thấy anh cứ mỉm cười luôn.

Dũng đáp:

– Tôi nghĩ... tôi nghĩ đến một chuyện cổ tích thuở nhỏ vú già kể cho nghe.

Thảo nói đùa:

– Chắc là chuyện ngày xưa có một nàng tiên đẹp như tiên... .

Bỗng nàng nhìn ra phía cổng reo lên:

– Kìa chị Loan... . đương mong chị thì chị đến.

Dũng có cái cảm tưởng rằng thời khắc như ngừng hẳn lại; ánh sáng lấp lánh trên lá cây cũng thôi không lấp lánh nữa. Lòng chàng thốt nhiên êm ả lạ lùng, chàng và cả cảnh vật chung quanh như không có nữa, chỉ là một sự yên tĩnh mông mênh, trong đó có tiếng Loan vang lên như có một nàng tiên đương gieo những bông hoa nở.

– Sao lại đông đủ thế này! Anh Trúc và ai kia. . . như anh Dũng. . .

Thảo nói:

– Chính đó. . .

Nàng tươi cười mừng rỡ và âu yếm nhìn Loan. Sao lúc đó Dũng thấy mình yêu Thảo thế, yêu Thảo như yêu một người có bụng rất tốt, nét mặt Thảo chàng thấy nhiễm đầy vẻ hiền từ.

– Lúc nãy định cho sang mời chị nhưng sau lại thôi vì chắc thế nào chị cũng đến.

Loan đáp:

– Thế à.

Nàng lên hiên, đứng dựa vào thành ghế, nói:

– Em có định sang đâu. Hôm nay phiên chợ, em ra mua mấy thứ lặt vặt. Đi mãi mỏi chân vào đây nghỉ uống chén nước.

– Nhưng chắc chị không mua được gì?

– Thứ gì cũng đắt cả.

Loan vội cúi xuống vì thấy Dũng nhìn mình như có ý dò xét. Hai má nàng nóng bừng:

– Hôm nay trời đổi gió nồm, em đi một lúc là nóng cả người.

Vẻ ngượng ngịu của Loan và những giọt mồ hôi lấm tấm ở trán khiến Dũng vừa thương hại vừa cảm động. Chắc Loan biết chàng ở đây và định ra đây; nàng ăn mặc trang điểm như thế kia không phải là đi ra chợ mua bán. Ở chợ, đường lầy

bùn mà gót quần Loan, Dũng không thấy dính tí bùn nào. Đột ngột Dũng hỏi Loan:

– Ở chợ cô vào thẳng đây?

– Vâng.

Rồi Loan ngừng nhìn Dũng hơi lấy làm lạ vì câu hỏi. Dũng nhớ đến cái bóng trắng thoáng qua sau giậu lúc nãy. Chắc Loan không dám vào ngay, phải đi vượt qua nhà trường một lần để xem thật có mình ở trong này không, lúc đi quay trở lại mới quả quyết vào.

Thảo nói:

– Kia, mời chân vào đây nghỉ mà cứ đứng mãi đấy à. Ngồi xuống cho đỡ mệt mới rồi ở đây ăn cơm cho vui.

Dũng thấy trên ống quần Loan lấm tấm những bông cỏ may, mà đường từ nhà ra trường học toàn lát gạch cả. Mấy bông cỏ may là cái chứng cứ hiển nhiên bảo cho Dũng biết rằng Loan đã một lần vượt qua cổng nhà trường, không vào, cứ đi thẳng về phía cánh đồng.

Loan nhắc chén trà uống thông thả, nàng không có vẻ nhanh nhẹn như mọi ngày. Mỗi lần Trúc hỏi chuyện, nàng đáp lại, tiếng khẽ và yếu ớt. Dũng không mong ước gì nữa; chàng cố ngồi thật yên lặng để hoàn toàn nghĩ đến cái vui sướng của lòng mình.

Trong đời chàng, chàng ước ao có nhiều lúc như lúc này, đương mong Loan lại được Loan đến với chàng, đến như một nàng tiên ở nơi xa xăm về an ủi chàng trong chốc lát rồi lại bay đi.

Nhưng sao trong cái vui của chàng vẫn phảng phất những lo lắng vẫn vơ, khác nào như những bông hoa phù dung về mùa thu đương độ nở đẹp lộng lẫy mà cái chết đã ngấm ngấm ở trong.

Ý nghĩ cưới Loan làm vợ rồi suốt đời hai người yêu nhau, sống vô vị, ngày nọ nối tiếp ngày kia không chờ đợi, ý nghĩ chán nản ban sáng lại đến làm bận trí Dững một cách ác nghiệt.

Dững mong sao tấm ái tình của chàng với Loan và nỗi vui trong lòng chàng ngay lúc đó là hết hẳn không còn có phút sau nữa, thời gian ngay lúc đó sẽ ngừng lại mãi mãi để trong thế giới mộng mên, cũng như trong lòng hai người mới yêu nhau, cái phút sung sướng mong manh ấy còn mãi mãi.

Bổng Dũng thấy Loan đưa mắt nhìn mình như lấy làm lạ, chàng tưởng nghe thấy lời Loan trách:

– Anh muốn gì em mà từ nãy đến giờ anh yên lặng nhìn em không nói nửa lời.

Một sự thèm thuồng mới mẻ từ trước đến nay chàng chưa thấy bao giờ làm chàng hổ thẹn, không dám nhìn lâu vào đôi môi của Loan, đôi môi mà chàng ngây ngất thấy trước rằng sẽ mềm và thơm như hai cánh hoa hồng non. Chàng rùng mình ngấm nghĩ:

– Thời gian sẽ ngừng lại. . .

I.5

Cánh đồng chân rạ vắng người
phẳng lì đến tận chân trời, các
làng xa trông gần hẳn lại.

Trời lạnh quá nên Dũng tưởng như
không khí trong hơn là vì lạnh.

Trúc nhìn hiểu rồi bảo Dũng rẽ xe
đạp xuống con đường đất nhỏ. Đường
gỗ ghề lại ngược lên chiều gió nên hai
người đạp bắt đầu nặng chân. Dũng gắng
sức đạp. Gió thổi làm lạnh hai gò má và

làm cay hai mắt, nhưng Dũng cứ ngửa mặt như muốn đón lấy gió lạnh. Chàng quay nhìn lại Trúc hỏi:

– Lạnh không?

Trúc mỉm cười cho xe tiến lại gần, đáp:

– Cũng khá khá. Nhưng đã cho anh che gió cho nên tôi lại thấy ấm. . . Nhưng chỉ ấm trong lòng thôi.

Trúc thốt nhiên cảm thấy tình bạn ấm áp của Dũng với chàng, hai người bạn sống tro vợ giữa cuộc đời, như cùng đi giữa cánh đồng rộng bao la và lộng gió, Dũng nói:

– Mình càng không sợ lạnh, càng thích cái lạnh thì không thấy lạnh. Đối với những cái nguy hiểm cũng vậy.

Trúc cười hỏi:

– Anh mới nghĩ ra điều cao xa ấy từ bao giờ thế?

– Vừa mới nghĩ ra xong.

Hai người hôm nay tìm đến nhà một người bạn cũ là nơi mà Thái vẫn ẩn núp từ khi vượt ngục ra. Dũng phải đưa ít tiền đến giúp Thái để Thái có cách trốn đi nơi khác, xa, đợi dịp đi ngoại quốc lần nữa. Cuộc đi thăm bạn không có gì nguy hiểm cả. Dũng cũng biết thế, nhưng chàng tự nhiên có cái thú được làm một việc khác hẳn những việc chán nản hằng ngày. Mấy lần Trúc can, chàng nhất định không nghe.

Trúc nói:

– Nếu anh vừa mới nghĩ ra xong, thì bây giờ anh quay về cũng còn kịp. Tôi

nghĩ lại mới biết cũng khá nguy hiểm cho anh. Mà nhất là không cần anh phải đi.

Nói vậy nhưng Trúc biết là không bao giờ Dũng quay về nữa. Dũng cũng không cần trả lời Trúc, chàng hỏi sang chuyện khác:

– Cần nhất là phải làm thế nào anh ấy đi ngoại quốc thoát chứ sống ở trong nước mà sống lẫn lút như vậy thì chịu sao nổi. Đến chúng mình đây còn không chịu nữa là.

Yên lặng một lát, rồi chàng lắc đầu tiếp theo:

– Anh ấy có tính liêu lảm. Ngay từ trước đã thế, tôi ở trọ với anh ấy hai năm tôi biết. Tôi sợ lảm.

Trúc đáp:

– Tôi chỉ sợ cho anh vì biết đâu anh không phải liều như anh Thái.

– Tôi chẳng nóng đầu bao giờ cả.

Trúc cười:

– Tôi thí dụ việc bại lộ. Người ta tìm bắt anh là đồng đảng quấy rối đến cụ lớn, anh có yên ở nhà không?

Dũng đáp:

– Đến lúc đó thì liều vậy.

Trúc mỉm cười:

– Ấy đó. . . nhưng bây giờ hãy cứ liều thử xem sao đã. Chưa chết ai mà sợ.

Hai người lại vui vẻ dẫn bước đạp. Trúc thoáng nghĩ đến Loan. Vẻ buồn bã của trời đông làm Trúc thấy rộn rạo cái ý muốn hỏi Dũng về Loan. Chàng quay

mặt nhìn bạn và lưỡng lự không biết bắt đầu câu hỏi ra sao. Chàng ngẫm nghĩ.

– Hình như Dũng không thích cho ta có một ý nghi ngờ gì về việc ấy.

Dũng không quay lại nhưng đoán biết là Trúc đương nhìn mình một cách chăm chú. Chàng hơi lấy làm lạ, và tự nhiên thấy ngượng, cúi nhìn xuống rồi đưa lái cổ theo vết bánh xe trên đường.

Trúc than thở nói:

– Tôi làm gì cứ tự nhiên như không. Còn anh, bao nhiêu người lo cho anh.

Dũng đáp:

– Chẳng ai lo cho tôi cả. Nội nhà chẳng ai tội gì mà lo cho tôi. Anh đã biết đấy. Anh cả và anh ba tôi thì chỉ mong cho tôi đi đâu cho rảnh để lấy lại ắp

Quỳnh Nê, cô hai, cô ba tôi thì chẳng phải ngôn. . .

Chàng càng nói càng chán nản. Trúc nói:

– Nhưng có một người lo cho anh, lo cho anh lắm.

Trúc nhìn Dũng dò ý tứ. Dũng cười đáp:

– À, có, thấy tôi, thấy tôi lo cho tôi ra làm quan và lấy cô Khánh. Cô ấy cũng khá đẹp, con quan, lại có ấp rộng, cò bay thẳng cánh, đời như thế chẳng là vui đẹp, hay sao?

Dũng cười mai mỉa vì chàng nghĩ đến lòng ghen tức ngấm ngấm nhưng đã nhiều lần lộ ra của Trường và Đính, nhất là Đính.

– Lắm lúc tôi muốn trả lại ấp Quỳnh Nê. Nhưng nghĩ lại mới biết là vô lý. Ông cụ đã cho đâu. Ấp còn còn đứng tên thầy tôi. Bao nhiêu chuyện rắc rối.

Gió bỗng thổi mạnh lên. Một chiếc buồm hiện ra in lên nền trời như cánh một con bướm nâu khổng lồ. Một ít nắng vàng nhạt rung động trên nếp cánh buồm.

– Đi, giá tôi có phải vì Thái trốn đi hay bị bắt càng hay. Ít ra cũng làm vui lòng được nhiều người. Hơn một năm trời tù hãm rồi còn gì. Lắm lúc tôi muốn đi cho khuất.

Trúc hơi lo lắng, biết là bạn hay có tính cố làm theo lời nói nên Trúc vờ như không nghe thấy lời bạn. Chàng nhìn ra phía sông bảo Dũng:

– Không thấy anh Bằng nó phải đi qua đó. Đường này tôi chưa tới bao giờ. Mình đi rất nhiều nơi, nhưng những vùng quanh quần đây thì đối với mình hình như xa lạ lắm.

Hai người xuống xe. Phà còn phía bên kia sông. Trúc bảo bạn:

– Ta vào hàng nước xem có cái gì ăn được không?

– Anh đã đói rồi à?

– Đói thì chưa, nhưng ăn thì muốn ăn. . .

Dững đứng ngoài hỏi bà hàng:

– Bến đò gì đấy, bà hàng?

– Bến đò Gió, thầy ạ.

Trúc cười nói:

– Chắc ở đây nhiều gió. Thảo nào lạnh ghê. Nghe tên «bến đò Gió», Dũng nghĩ ngay đến Loan. Chàng nhớ đã lâu lắm, một buổi chiều sang bên nhà Loan, Loan mời chàng ăn bánh gai và nói:

– Quà nhà quê của em. Bánh này em mua ở bến đò Gió, gần quê ngoại em.

Dũng nhìn ra phong cảnh bến đò nơi mà Loan đã nhiều lần đi qua. Chàng định khi về sẽ mua một ít bánh gai biếu bà Hai, chắc Loan vui lòng lắm.

Tiếng hát sấm và tiếng nhị trên mặt sông vẳng đến tai Dũng. Trúc chạy ra, tay cầm chiếc bánh gai bóc dỡ. Chàng cắn một miếng to, gật đầu khen:

– Ngon lạ. Phải mua một chục chiếc làm quà cho anh Thái. . . Cảnh bến đò bao giờ cũng buồn, không hiểu tại sao?

Dũng đáp:

– Có lẽ tại nó gợi trí nghĩ đến sự biệt ly.

Nói vậy nhưng Dũng biết là không phải, nỗi buồn ấy có một duyên cớ sâu xa hơn mà chàng chưa tìm thấy. Dũng châm một điếu thuốc lá hút rồi đưa mắt ngắm nghía đám người nhà quê thăm đạm, quần áo xơ xác trước gió, đương đứng đợi bên bờ sông.

Họ đứng yên, không nói, vẻ mặt bình tĩnh, không nghĩ ngợi gì, chuyển đồ mà họ đợi sang. Dũng thấy là hình ảnh của cả cuộc đời, họ sinh ra, sống thân nhiên ít lâu không hiểu vì cớ gì rồi lại khuất đi như những người bộ hành một buổi chiều đông, qua bến đò, in bóng trong chốc lát trên dòng nước trắng của cuộc đời chảy mãi không ngừng.

Dũng ngẫm nghĩ:

– Buồn có lẽ vì tại trong thấy bến đò, mình như thấy rõ hình ảnh cuộc đời. Sống mà nghĩ đến mình sống thì bao giờ cũng buồn. Đã bao lâu, mình không làm gì cả nên mình không có cái gì để quên điều ấy đi. . .

Chàng mỉm cười nhìn mấy cái quán hàng trên vỉa hè và những khóm chuối lá xơ xác đương chải gió bắc:

– Bến đò không buồn lắm, buồn nhất là những cái quán xơ xác của các bến đò. Mình là những cái quán ấy, đứng yên trong gió lạnh nhìn cuộc đời trôi qua nước mắt.

Chàng nói to hỏi Trúc:

– Có phải thế không anh?

Trúc ngơ ngác không hiểu chuyện gì, cầm một miếng bánh thật to, rồi gật đầu:

– Chính đó. Tôi tưởng không có thứ bánh gì ngon hơn bánh gai. Anh có thấy thế không?

Dũng cười đáp:

– Chính đó.

Trúc vui vẻ nói:

– Thế mới biết chúng mình bao giờ cũng đồng ý với nhau.

Qua độ vài cây số thì đến cái cần lợp. Theo lời Bằng dặn, Trúc đi rẽ về phía trái và hỏi một người về đường lối vào làng Vĩnh Cổ.

– Chắc các thầy vào nhà ông giáo Hoạt, ăn mừng nhà mới. Các thầy đến chậm quá, hôm nay khách về đã vãn.

Đến chỗ vắng Trúc bảo Dũng:

– Tôi chắc đó là mưu mẹo của anh Hoạ. Nhà làm xong đã tám kiếp nào rồi, nhưng anh ấy bịa ra để tiện cho các anh em đi lại, không ai nghi ngờ. Vì thế hôm nay chúng mình về, ai cũng cho là tự nhiên.

Một câu hỏi vẫn ngập ngừng ở môi bấy giờ Dũng mới định nói ra:

– Sao anh em lại có ý định giấu tôi.

Trúc cãi:

– Họ có định giấu anh đâu. Họ tưởng anh biết rồi.

Dũng nói ngay, giọng bức tức:

– Anh đừng bênh. Tôi, tôi biết vì lẽ gì rồi. Tôi biết lắm. Họ không tin mà họ không tin cũng là phải.

Chàng cau mày, dăm dăm, nhìn thẳng trước mặt, nói một mình:

– Nhưng nào có phải lỗi tôi. Người ta thường lấy điều mình là con quan làm một sự hãnh diện. Tôi khác. Nhưng nếu tôi có đau khổ, anh em chắc chẳng ai biết tới cái đau khổ, ngấm ngấm ấy.

Chàng quay lại phía Trúc nói:

– Anh xem, tôi bị thất hai đầu.

– Anh hay nổi nóng lắm. Anh có biết ai giấu anh không. . . Để tôi nói anh nghe hôm ngồi ở nhà Lâm, Thảo với Loan, Minh đến báo tin Thái bị bắt, tôi giấu anh: Xuân ở Lao Kay về bảo tôi báo tin cho anh biết, tôi lại giấu anh. Nếu anh không tình cờ sang Cận chơi, thì đến bây giờ anh cũng chưa biết một tí gì.

Dững hỏi:

– Vì có gì anh lại giấu tôi?

– Chẳng vì có gì cả. Chính tôi, tôi cũng không biết vì có gì. Tôi không muốn cho anh biết vì tôi đã định thế rồi. Có thể thôi.

Hai người qua cổng làng. Trúc nói tiếp:

– Bây giờ thì ta hãy tạm gác chuyện đó lại. Để khi về nhà thông thả, anh hãy giận tôi.

Nhờ có cái mưu của Hoát nên hai anh em bước vào nhà bình thản như đi dự tiệc. Người nhà chạy vào báo tin. Thái đương ngồi đánh tổ tôm với Hoát và ba người lạ mặt. Thấy Dũng và Trúc vào, chàng điềm nhiên rút một quân bài trong bọc và xướng to:

– Nhị văn, chờ mãi nhị văn bây giờ mới thấy đến.

Hoạt chỉ mấy người lạ mặt nói:

– Anh em cả. Anh Chương, anh Tịch và anh Phác.

Người nhà đương dở chia bài, đuổi đi bất tiện, nên Hoạt phải nói mấy câu với Phác. Trúc nhìn Thái nói:

– Chúng tôi sang cho có mặt thôi. Chẳng lẽ anh có việc mừng lại không sang. Nhưng lại phải về ngay, không thể ở lâu được.

Thái hỏi:

– Thế nào, có tiền không? Có tiền đánh tổ tôm không?

Trúc nhìn Dũng đáp:

– Cái gì chứ cái ấy thì anh Dũng chẳng thiếu. Trong túi anh Dũng lúc nào cũng có trăm bạc là thường.

Thái cười nói:

– Khá nhỉ. Nhưng có lẽ không phải dùng đến.

Chương hỏi:

– Các anh ở làng nào?

Dũng đáp:

– Ở Xuân Lữ. Cách đây hai chục cây thôì, không xa.

Phác nói:

– Xuân Lữ, Xuân Lữ, hình như làng ông Trương Thiệp.

Dũng vội nói ngay:

– Vâng, chính thế, tôi là con ông Trương Thiệp.

Chàng ngượng ngập, khó chịu.

Mỗi lần có người nhắc đến tên ông tuần, Dũng tìm cách cho họ biết ngay chính mình là con. Chàng sợ họ sẽ nói chuyện về cha mình mà chàng lại biết trước rằng họ sẽ nói toàn những chuyện không hay gì.

Chương và Phác im bật. Hoạt xoay câu chuyện về việc khác cho Dũng khỏi ngượng. Mọi người buông bài, Hoạt sai người nhà xuống bếp rồi hỏi Trúc:

– Có đủ số chứ?

– Đủ số.

Trúc đặt trước mặt Thái một tờ giấy một trăm và bốn giấy năm đồng:

– Trăm nẩy là của anh Dũng, còn hai chục là của riêng tôi để dành dụm trong hai tháng nay.

Dũng quay mặt lại. Dem tiền ra giúp bạn, Dũng không thấy một chút gì vui vẻ trong lòng, chàng có ý nghi ngờ rất khó chịu rằng có lẽ các bạn quyến luyến mình vì mình có nhiều tiền. Mà số tiền ấy lại không phải là tiền của chàng, tiền ấy chính chàng cũng biết rằng đã kiếm được bằng cách không đích đáng.

Thái mỉm cười hỏi:

– Muốn dùng về việc gì thì dùng chứ?

Trúc đưa mắt nhìn Dũng rồi đáp, giọng đùa bỡn:

– Tha hồ, miễn là đừng sắm quần áo đẹp diện thôi.

Thái lạnh lùng bỏ tiền vào túi:

– Sắm cái áo quan thật bền. . . Có lẽ.

I.6

Biết là Thái rất cương quyết nói mãi cũng vô ích, không thể đổi được ý định của Thái, Dũng giơ tay bắt tay bạn từ biệt:

– Chúng tôi không thể giúp được anh gì nữa?

Thái giữ bàn tay Dũng trong tay mình:

– Anh cần gì phải áy náy. Mỗi người

một cảnh. Đến như lần trước tôi muốn anh Cận đi với tôi lắm mà cũng đành để anh ấy ở lại. Thế cũng may.

Dũng thấy hai mắt Thái sáng quắc một cách ghê sợ. Thái chậm rãi nói tiếp theo:

– Lần này khác nhiều. Hai anh giúp tôi thế này là đủ lắm rồi. Khi nào đến bước liền thì nên cần đến một người thôi.

Trúc để chân lên bàn đập nói:

– Thế bây giờ chúng tôi về. . . Anh nhớ lát nữa bóc bánh gai mà ăn, bánh gai ở bến đò Gió phải biết, ngon có tiếng.

Ra đến ngoài đường cái, Trúc nhìn Dũng, lắc đầu:

– Anh đoán không sai, Thái đã đến

bước không cần gì cả, không thiết gì đến cả sống nữa.

Dũng nói:

– Tôi thương anh ấy quá. Anh ấy khổ sở suốt đời.

– Nhưng đã chắc đâu là anh ấy khổ.

Dũng giảng giải:

– Không phải anh ấy liễu thân như thế là khổ đâu. Khổ là vì anh ấy không còn biết sống và làm theo đường nào để đến nỗi chỉ còn một nước liễu thôi.

Dũng nghĩ đến cách sống khốn đốn của Thái sau khi bị đuổi khỏi nhà trường và nghĩ đến hiện tình của mình và Trúc.

– Còn bao nhiêu các anh khác cũng bó buộc như Thái, cũng phát phơ vô định như Thái, nhưng ít ra các anh kia còn hy

vọng, còn tìm. Có lẽ tìm, tìm mãi suốt đời không ra, nhưng cứ sống để tìm, thế cũng đủ.

Trời lấm tấm mưa, nhưng nền trời ở phía xa lại sáng hắt lên. Rặng cây nhãn trên đê, cạnh bến đò Gió mờ rõ trong mưa bụi và khói ở các mái nhà tỏa ra như mấy vết mực tàu đương lan trên tờ giấy trắng ướt đẫm nước.

Qua đò, vào hàng ngĩ ngơi và mua bánh gai xong. Hai anh em cầm đầu đạp thật nhanh để kịp về tới huyện trước khi tối trời. Mưa đã tạnh, nhưng về chiều gió càng rét. Hai bên đường, tiếng nhái nghe như bay trong gió. Dũng nghĩ đến căn buồng của chàng, hơi ẩm trong chăn nệm và những chữ in đẹp trên một sách quý dưới ánh đèn. Nhưng Dũng vẫn không vui vẻ. Chàng thấy một sự ăn năn rạo rức ở trong lòng, một sự ăn năn vô

có, không cội rễ, lúc xa lúc gần như tiếng rao hai bên đường, không biết nơi nào đưa đến.

Tới đầu phố huyện thì trời tối hẳn. Qua hàng rào cây, trường học có ánh đèn thấp thoáng, Dũng và Trúc cùng đập thong thả lại, trong khung cửa sổ, Dũng nhìn thấy Thảo đứng xoay lưng ra ngoài, cạnh cây đèn có chao bằng lụa xanh, Lâm đương cúi đầu viết. Dũng bấm chuông, liên thanh, Trúc cất tiếng nói thật to:

– Sang năm thế nào cũng đỗ tú tài. Thần giáng về báo mộng cho đấy. Học chăm làm gì cho mệt.

Rồi chàng hát tiếp theo:

– Bên anh đọc sách, bên nàng đứng trơ.

Hai người cùng cười rồi đập nhanh cho Thảo không kịp nhận ra là ai.

Dũng nói:

– Gia đình lạc thú.

Về đến cổng, thấy trong nhà Đính có ánh đèn “măng song” sáng xanh. Dũng nói:

– Dân này lại tổ tôm chứ gì. Sống để đánh tổ tôm hay sao mà đánh mãi không chán.

Qua đá lộ bộ bằng đồng bóng loáng, lẫn trong đám người ngồi trên sập đánh tổ tôm, Dũng trông thấy ai như Loan, chàng bảo Trúc:

– Ta rẽ qua đây đã. Trong này chắc sẵn thức ăn.

Nghe nói có sẵn thức ăn, Trúc biểu đồng tình ngay. Dũng và Trúc bỏ mũ vào nhà, cùng cất tiếng một loạt:

– Chúng tôi đói lắm rồi. Trong này có thức ăn ngay.

Mọi người quay ra, ngơ ngác nhìn Dũng và Trúc đầu tóc rối bời và quần áo ướt đẫm nước mưa. Hiền nói:

– Ma quỷ ở đâu hiện về thế này?

Dũng nghiêm trang đáp:

– Em sang thăm lúa ở bên ấp.

Đỉnh đáp:

– Lúa đâu bây giờ mà thăm với nom. Rõ chú này!

Dũng cười:

– Ủ nhỉ! Tôi quên đi mất đấy.

Thuận, vợ Đình, nói:

– Chú Dũng thì làm ruộng với làm nương gì. Nay mai chú ấy làm quan rồi, chú ấy cần gì đến ruộng. Hai ông tướng lại đi mò mẫm ở đâu về chú gì?

Dũng hơi khó chịu đáp:

– Có lẽ.

Không nhìn hẳn vào chỗ Loan ngồi, nhưng Dũng biết rằng từ lúc vào Loan vẫn chăm chú nhìn mình. Loan ngồi khuất sau Hiền để không ai chú ý đến. Nàng không nói, không mỉm cười, chỉ yên lặng nhìn Dũng.

Dũng đặt mũ xuống bàn và đứng dựa vào thành ghế, hơi nghiêng người để ẩn mặt trong bóng tối. Loan biết rằng Dũng muốn được tự do nhìn lại mình; haicon mắt nàng bỗng tươi hẳn lên dưới ánh

đèn và hai hàng lông mi nàng hơi rung động. Nhìn Loan, Dũng thấy rõ ý nàng muốn bằng hai con mắt lặng lẽ diễn cho chàng biết nỗi vui sướng âm thầm được trông thấy mặt chàng.

Loan cất tiếng nói:

– Tôi chịu các anh thôi. Dễ thường các anh không biết rét là gì.

Trúc đáp:

– Chuyện, cô bảo làm ruộng mà không tập chịu được rét thì làm thế nào nổi.

Dũng nói tiếp:

– Có đi ra ngoài mưa rét khi về mới biết là ấm, cô Loan ạ.

Trúc nói:

– Mà nhất là đói. Giờ chúng tôi về thay quần áo, lúc sang mong sao lại có sẵn sàng thức ăn.

Loan nói:

– Hai anh không lo. Ông chủ, bà chủ đỡ bận đánh tổ tôm, để tôi tiếp hộ hai ông quý khách này cho.

Về buồng mình, Dũng hỏi vú già, người vú trước kia nuôi Dũng:

– Bà tham Hiệu hôm nay có đến không?

– Có, cậu ạ. Có cả cụ thượng bà. Cụ lớn truyền tôi tìm cậu mãi, tôi chẳng biết cậu đi đâu, phải nói dối quanh bảo cậu sang bên ắp. Cụ lớn gặt gồng cả nhà.

Dũng rất khó chịu nhưng vẫn làm như không quan tâm đến điều đó. Chàng hỏi vú già:

– Chắc họ sang trả lời về việc cô Khánh chứ gì?

Chàng mỉm cười và nói bằng một giọng bông đùa coi như là một chuyện chơi không quan trọng gì đối với chàng.

Bao giờ cũng vậy, khi ngồi với ông, chàng hết sức tránh những câu chuyện có liên lạc xa gần tới cụ thượng Đăng và Khánh. Chàng không muốn để ông tuần có dịp nói rõ hẳn câu chuyện cưới Khánh về lamé vợ chàng. Dũng biết trước rằng sẽ có chuyện bất bình giữa hai cha con. Vì muốn tránh một sự xung đột sẽ đến làm cho chàng đau khổ nên chàng phải yên lặng, sự yên lặng khiến ông tuần tưởng lầm rằng chàng đã bằng lòng. Đối với ông, không có lý gì Dũng lại không bằng lòng được. Trúc ra trước gương khoác chiếc áo của Dũng ngắm nghía.

– Vừa như in. Thế mới biết trời sinh voi, trời sinh cỏ.

Dũng mỉm cười. Một lúc sau, Trúc giảng giải:

– Tôi là voi mà anh là cỏ. Nếu trời không sinh tôi ra thì lấy ai mặc áo của anh. Thế cho nên tôi sinh ra không phải là một người thừa. Vả lại, Đức Khổng Tử có nói: «nhân chi kỳ ý, bất nhi đắc kỳ hê. «Cũng là nói theo ý ấy vậy.

Dũng quay lại gắt:

– Anh nói cái gì thế. Mau lên mà sang không đói lắm rồi. Khẽ mồm chứ. Ông cụ biết tôi về thì đừng có hòng ăn ngon.

Vừa đi qua sân, Dũng vừa bực tức ngẫm nghĩ:

– Trong lúc mình muốn tránh một sự đau lòng thì việc khó chịu kia nó cứ từ từ tiến, đến một ngày kia, mình không ngăn nổi nữa.

Chàng mỉm cười nghĩ đến con đà điểu khi thấy nguy chui đầu xuống cát, tưởng rằng không thấy cái nguy, thì cái nguy cũng không có nữa.

– Mình là con đà điểu.

Trúc giật mình, quay lại nhìn Dũng, ngạc nhiên:

– Anh bảo anh là con gì kia?

Hai người cất tiếng cười to. Dũng quên cả lời vừa dặn Trúc cẩn thận lúc nãy. Không khí nhẹ nhàng khi mưa xong làm cho Dũng thở dài khoan khoái. Chàng bảo Trúc:

– Không gì dễ chịu bằng ngoài lạnh, má lạnh, tai lạnh, mà trong lại ấm.

Những giọt mưa đọng rơi từ lá này xuống lá khác lớp lớp hai bên vườn. Hai người đi qua một quãng đường nức mùi thơm của một cây bưởi gần đó. Trời im gió nên khi ra khỏi chỗ hương thơm, hai người tưởng như vừa ra khỏi đám sương mù bằng hương thơm của hoa bưởi đọng lại.

Vào nhà Đính, Dũng đã thấy Loan ngồi đợi bên cạnh bàn ăn.

Trúc nhìn mâm cơm nói:

– Làm gì mà long trọng thế này? Ra phố huyện mua cho một liễn bún riêu có tiện không?

Loan nói:

– Em vừa xuống bếp làm lấy để các anh xơi cho ngon.

– Quý hóa quá! Không ngờ cô Loan làm bếp khéo thế này!

– Ấy, phải tập cho quen. Về sau khỏi bị bà mẹ chồng mắng là hư thân.

– Giản tiện hơn là chọn nơi nào không có mẹ chồng.

Loan cười:

– Nhưng thế là phải chọn nhà chồng chứ không phải chồng.

Tiếng cười ồn ào bên bàn tổ tôm. Đỉnh cười vang và nói to:

– Nước bài đánh cao lắm chứ. Quân nhệ sách lên nhất định không ăn. Kể cũng gan thật!

Dũng nghĩ đến câu Thái nói lúc chiều khi chàng đến: “Chờ mãi nhị văn, bây giờ nhị văn mới thấy.”

Loan hỏi nhỏ Trúc và Dũng:

– Lúc này hai anh đi đâu?

Loan không tin là Dũng sang thăm ruộng bên ấy. Mười hôm trước ngồi xem nhật trình với Hiền, tình cờ nàng đọc đến chỗ đăng tin Thái vượt ngục. Nàng thấy cuộc đi chơi của Dũng hôm nay có vẻ bí mật: nàng muốn biết rõ sự bí mật ấy và tự nhiên nàng thấy nảy ra cái ý thích được dự vào những công cuộc của Dũng và Trúc. Loan mỉm cười và nhìn Dũng nói như có ngầm ý:

– Em biết rồi, đừng giấu em làm gì.

Dũng nói:

– Cô có thích ăn bánh gai không?

– Sao anh lại hỏi thế?

– Vì tôi muốn làm quà cho bác và cô ít bánh gai ở bến đò Gió, ngon có tiếng theo như lời cô nói độ nào.

Loan mỉm cười:

– Anh nhớ lâu nhỉ. Bến đò Gió quê ngoại em. . . Các anh vừa đi bến đò Gió về đấy à? Thích nhỉ.

Ở ngoài nhà, một cơn gió nổi lên rào rào trong lá cây rồi cất tiếng mưa rơi đều đều. Dũng nói:

– Trời lại mưa. Giá mà lúc nãy còn ở bến đò Gió thì cũng khá nguy.

Loan tiếp theo:

– Nguy nhưng mà thích. Em chưa

thấy bến đò nào buồn hơn. Lèo tèo mấy cái quán xơ xác.

Đột nhiên Đính nói to và nhìn về phía Dũng:

– Quên không cho chú biết: Hôm nay cụ thưởng đến chơi.

Thuận nói:

– Cậu nói đến chơi không được đúng. Sao không nói hẳn ra cho chú ấy mừng.

Đính ngắt lời vợ:

– Mẹ chỉ được cái nói vợ vào. Phải chắc hãy nói kéo chú ấy thất vọng về sau.

Dũng quay mặt về phía sập tổ tôm, mỉm cười.

Hiền nói:

– Độ này trông chú ấy buồn tẻ. Lấy vợ sẽ hết buồn ngay.

Thuận tiếp theo:

– Mà nào chỉ lấy vợ thôi đâu. Rồi khỏi tin mừng.

Dũng hiểu ý Thuận muốn nói khi chàng lấy Khánh, nhờ thế lực cụ thượng Đặng, chnàg sẽ ra làm quan rất dễ dàng. Dũng định nói:

– Tôi không phải bám vào ai mới lập được thân.

Nhưng câu ấy chàng không nói ra, đã bao nhiêu lần như thế rồi, hể muốn nói đến những cái xấu xa, yếu hèn thì chàng thấy như định ám chỉ một người nào trong nhà. Một độ chàng hăng hái bàn chuyện với Trương, công kích những người ham hư danh, chàng không ngờ

chính lúc đó Trương đương nhờ bố vợ vào Huế vận động xin chức hàn lâm để người ta khỏi gọi mình là ông cả. Khi biết, Dũng ngượng không dám nhìn mặt Trương đến mấy tháng, người lấy điều đó làm nhục, người hổ thẹn nhút lại là Dũng chứ không phải Trương:

– Sống bám vào người khác.

Tất cả mọi người trong nhà, trong họ thấy đều sống bám vào ông tuần và cho đó là một sự tự nhiên, một cái phúc. Một lần cụ Bang ốm nặng, con cháu phải về chăm nom. Dũng mới nhận thấy không có người nào làm một việc, một nghề gì cả, mà người nào cũng sống phong lưu, sang trọng.

Tiếng Thuận vừa cười vừa nói:

– Nhưng ông tướng nhà này phải có

học chăm thi đỗ đi đã rồi hãy nói chuyện.

Dũng nói:

– Tôi sẽ xin hết sức chăm học để được vợ đẹp.

Miệng nói nhưng trí Dũng vẫn theo đuổi ý nghĩ đương bỏ dở:

– Cha mình coi như là một bốn phần, hơn thế nữa, một cái vinh dự lớn được cho mọi người trong họ nhờ vả. Mà như thế ai không coi cha mình là một người rất tốt. Ai không phục.

Loan nói:

– Hôm thượng thọ tôi được ngắm mặt cô dâu. Cô ấy đẹp chứ.

Dũng tiếp:

– Mà người lại nết na, nhu mì, lịch sự đủ hết các tính nết tốt.

Hai người đưa mắt nhìn nhau hơi mỉm cười. Dũng cũng như Loan, đều cho mấy câu đó chỉ là những câu nói cho có chuyện mà thôi.

Loan cầm ấm rót nước mời Dũng và Trúc uống. Lúc nàng rót nước Dũng thấy khủy tay áo của Loan rách hở cả lần áo trong, chàng ngượng vội quay mặt nhìn đi chỗ khác.

Dũng biết chắc chắn rằng không bao giờ ông tuần bằng lòng cho chàng cưới Loan. Biết vậy nhưng chàng cũng không tìm cách xa Loan ra, chàng lại có ý muốn éo le càng cố yêu Loan mỗi ngày một hơn. Điều dự định của ông tuần cũng như của bà Hai, chàng cho là không cản trở gì đến ái tình của Loan và chàng. Việc yêu Loan và việc cưới xin, chàng phân tách ra làm hai việc không có liên lạc gì với nhau cả.

Dũng châm thuốc ra hút và để khỏi nghĩ ngợi rắc rối, chàng lắng nghe tiếng mưa rơi ngoài vườn. Chốc chốc một cành cây gió đưa hiện ra gần cửa sổ, lá ướt lấp lánh ánh sáng, rồi lại khuất vào trogn bóng tối.

Dũng khẽ nói với Loan:

– Mưa thế này thì cô về làm sao được?

Dũng lấy làm lạ rằng khi hỏi câu hỏi rất thường ấy, giọng chàng đổi khác hẳn đi. Loan áp hai bàn tay vào má, hai ngón tay út khẽ đập trên thái dương, thần thờ nói:

– Thì cứ ngồi đây suốt đêm.

Một lúc sau, nàng mỉm cười tiếp theo:

– Ngồi nghe mưa rơi.

Tiếng nói của Loan nghe trong căn phòng ấm áp, thốt nhiên gọi Dũng nghĩ đến cảnh một người phiêu lưu ngủ trọ trong quán hàng nước ở một bến đò xa vắng. Đêm khuya lạnh sức thức dậy nghe tiếng mưa rơi trên sông và nhớ tới người yêu ở quê cũ.

Loan giật mình quay về phía Trúc:

– Từ nãy đến giờ anh Trúc ngồi không nói gì cả. Một sự lạ lùng.

Trúc đang ngồi tựa đầu vào cột nhìn lên mái nhà, nghe tiếng Loan hỏi, chàng thông thả đáp:

– Tôi tự nhiên thấy mình sung sướng quá nên yên lặng để nghe mình sung sướng như cổ nghe mưa rơi, như anh Dũng xoay mãi cái chén uống nước mà không uống.

Câu ấy cả Dũng và Loan đều thấy Trúc đã sắp sẵn chỉ đợi dịp nói ra. Dũng nói đùa:

– Bao giờ anh ăn no là anh cũng đâm ra sung sướng.

Nhưng chàng vẫn khó chịu rằng Trúc để ý đến cử chỉ của mình. Chàng nhìn ra phía đánh tổ tôm và có nghĩ đến chuyện khác, không nghĩ đến Loan nữa, cho đỡ ngượng. Chàng tự hỏi:

– Nhưng sao mình lại ngượng với Trúc? Sao lại muốn dấu Trúc?

Dũng thấy rằng tấm tình yêu của chàng như một ngôi sao nhỏ ở một góc trời chỉ riêng đẹp, riêng quý đối với chàng, chính vì chàng đã chọn nó và không cho ai biết. Chỉ cho một người khác biết, người đó tất sẽ ngạc nhiên không hiểu,

vì thấy ngôi sao ấy tầm thường không đẹp hơn gì muôn ngàn ngôi sao khác vẫn lấp lánh ở trên nền trời từ nghìn xưa đến giờ. Chắc chàng sẽ buồn về sự ngạc nhiên ấy và chàng sợ rồi sẽ không tin rằng ngôi sao của chàng là đẹp nữa.

Mưa mỗi lúc một to. Loan thở dài khẽ nói:

– Có lẽ mưa suốt đêm chắc.

Dũng thấy lời Loan nói như một lời reo vui. Chàng nhìn Loan ngẫm nghĩ:

– Sao mắt Loan đêm nay đẹp lạ thường.

Nghĩ vậy chàng cất tiếng nói với Loan:

– Lúc này qua vườn, có hai bông hoa nhài trắng nở về đêm đẹp quá.

Loan không hiểu tại sao Dũng lại nói đến hai bông hoa nhài. Nhưng nàng cũng mỉm cười và thấy sung sướng.

II.1

Ngủ trưa dậy thấy người nhà vào phòng mời sang bên ông tuần uống nước chè, Dũng đoán chắc có chuyện gì lạ. Nhưng ngồi uống đã gần tàn ấm chè, Dũng chưa thấy cha mình nói gì.

Trước mặt chàng, những chậu sứ trồng lan xếp đều đặn thành mấy hàng cạnh núi non bộ. Quả núi ấy, nguyên một tảng đá, ông tuần đã bỏ ra mấy trăm bạc để mua lại của một người Tàu, đối với

Dũng khi còn nhỏ, quả núi với những khe đá hiểm hóc, những chòm cây um tùm là một thế giới thần tiên đầy bí mật. Đã bao nhiêu lần chàng đứng hàng giờ ngẩn ngía không biết chán, chàng thường chỉ cho Loan và những trẻ bên hàng xóm xem một con đường ở sát mặt nước đi khuất vào trong bóng tối một cái hốc đá, chàng bảo đó là đường vào Đào Nguyên và tả cảnh Đào Nguyên lại cho Loan nghe theo như lời ông tú đã kể chuyện với chàng. Ngay từ lúc còn nhỏ, chàng đã có cái ý muốn rời khỏi nhà để đi tìm cảnh Đào Nguyên đẹp đẽ. Có khi đêm khuya sực thức dậy, chàng chạy ra nhìn con đường ấy xem có xảy ra việc gì lạ không. Dưới ánh trăng, hai ông tiên ngồi đánh ván cờ thiên cổ, chàng tưởng họ vừa ngừng đánh và ngạc nhiên nhìn chàng. Mấy con cá vàng lên đón ánh trăng trên mặt nước, dưới những cụm

sương bồ ướm sương, chàng cho là những con vật kỳ quái biết cử động giữa một thế giới yên lặng nhưng có linh hồn.

Nhớ lại, Dũng mỉm cười. Sau bao nhiêu năm tháng chàng vẫn còn ở nguyên chỗ cũ. Núi non bộ với những người chăn trâu, những ngôi chùa, những tiêu phu bằng đất nung chàng thấy không có gì là thần tiên nữa, có vẻ ngờ nghệch, vụn vặt trẻ con.

Dũng uống cạn chén nước, nhìn ông tuấn, toan đứng dậy.

– Anh hãy ngồi đây tôi nói câu chuyện đã.

Dũng biết là cha mình đã nghĩ lâu lắm về câu chuyện sắp nói. Ông phải nói ra chắc vì ông đã tức tối lắm không thể nén được nữa. Nghĩ vậy nên Dũng định

cố sức giữ vẻ mặt bình tĩnh khi phải nghe lời trách mắng của cha.

Ông tuân nói:

– Anh đã lớn rồi, anh phải liệu lấy thân anh, cho tôi khỏi phải lo.

Bà Hai rút ống vôi, ngửa mặt, quệt vôi chiếc que vôi vào lưỡi, rồi vừa nhai trầu vừa nói:

– Ông nói làm gì. Tôi đã mấy lần nhờ anh cả khuyên anh ấy thôi đi mà anh ấy có nghe đâu.

Bà cười và nói tiếp theo giọng đùa bỡn và cố làm như âu yếm để cho Dũng khỏi giận mình:

– Tôi chịu ông tướng cứng đầu cứng cổ nhất nhà. Ngay từ hồi còn bé đã thế rồi.

Ông tuần ngắt lời vợ:

– Bà để tôi nói nào. Tôi không muốn mang tiếng có một người con du đãng.

Dũng quay lại phía ông tuần, dạ khẽ một tiếng làm như chưa nghe rõ lời cha. Ông tuần nói luôn:

– Độ này anh bỏ cả học hành, đi bè bạn với bọn du thủ du thực, anh làm tiếng xấu cho cả họ.

Dũng toan nói phân trần để bênh vực những người bạn, nhưng ông tuần gạt đi:

– Anh đừng cãi. Tôi biết lắm. Anh làm việc gì mà tôi không biết. Dầu sao thì tôi chỉ muốn anh ở nhà nghĩ đến sự học hành cho nên người xứng đáng. Người ta trông vào không thẹn. Anh đã lớn, tôi

mong anh biết nghĩ và đừng để tôi nói nhiều.

Ngừng một lát, ông tiếp theo:

– Nhất là giữa lúc này. Anh muốn tương lai anh khá thì anh phải để yên cho tôi cố sức lo lắng cho anh mới được.

Muốn khỏi cãi lại ông tuần, Dũng cầm ấm nước rót vào chén, chàng thấy tay chàng run run. Biết là một phút rất nghiêm trọng, Dũng phải cố sức giữ cho lòng được thản nhiên. Lời mắng của ông tuần chàng cho là không quan hệ gì, ông tuần khuyên chàng học chăm chỉ thì chàng sẽ học chăm. Nhưng sự xung đột của chàng với ông tuần ngấm ngấm đã từ lâu rồi, những sự trái ngược, những cái mà chàng ghét, những việc khiến chàng khó chịu đến nỗi bỏ cả học, Dũng biết là ông tuần không sao hiểu được. Chàng

không phải việc gì sống sung sướng nhàn nhã hơn một năm trời, đối với ông tuần, chàng không có quyền phản uất. Nếu ngay lúc này nói ra, chắc ông tuần không chịu nghe, ông sẽ nổi giận mắng chàng là con bất hiếu, có lỗi mà không chịu nghe lời cha, rồi câu chuyện nhỏ sẽ thành to.

Dũng đưa mắt nhìn ra vườn hoa. Trong một chậu sứ, giữa mấy hòn đá cuội trắng, một chồi lan, mới nhú lên, bóng và sạch như một lưỡi gương. Một cơn gió thoảng qua nhẹ đưa đẩy những ngọn lá dài và làm lấp lánh ánh sáng ở chỗ lá cong cong rủ xuống. Dũng ngắm nghía những giò hoa trắng xanh mềm mại lẫn trong đám cuống lá. Chàng thở dài, trong người nhẹ nhõm và từ lúc đó chàng biết chắc là sẽ không xảy ra chuyện gì nữa.

Dũng không đáp lại lời ông tuần. Chàng cố ngồi ráng lại để làm như chàng còn muốn nghe lời cha dạy nữa. Trước sự yên lặng của Dũng, ông tuần ngượng không nói được nữa. Nhưng ông vẫn tức bực như thường. Giá Dũng cãi lại, ông có dịp nổi giận nói to và mắng tàn tệ, thì có lẽ ông mới hả được nổi tức bực ngấm ngấm bấy lâu. Ông tuần đã toan nói cho Dũng biết về việc hỏi Khánh, nhưng lại thôi. Bà tham Hiệu có nói với ông tỏ ý chê Dũng chơi bời lêu lổng. Ông sợ nói cho Dũng biết về sau việc không thành, ông sẽ ngượng với con.

Ông tuần gọi người nhà bảo pha thêm nước rồi ông với cái điều khảm, anh người nhà chạy lại thông điều, đặt thuốc rồi đánh diêm.

Ông hút một hơi dài rồi gất:

– Thằng này hỏng. Khi cháy thuốc, mày phải bỏ diêm ra cho nóng chứ. . .

Ông quát mắt nhìn anh người nhà một cách độc ác:

– Thôi, cút xuống dưới nhà.

Cho đỡ khó chịu. Dũng bảo người nhà:

– Bạn sau phải nhớ kỹ lấy.

Dũng quay mặt đi. Tự nhiên, Dũng thấy hiện ra trước mặt cảnh một công đường khi ông tuần còn làm tri phủ. Một hôm vào công đường, chàng sợ hãi ngừng lại: cha chàng đang đập đầu một người nhà quê vào tường và tát luôn mấy cái nữa, mặt, đầu, trán và má người kia đã ướm đầm máu. Ông phủ quay lại bảo người lính lấy thau nước và không trông thấy chàng, ông gắt:

– Anh lại cho nó vào đây.

Hồi đó chàng còn nhỏ, nhưng sau mười mấy năm, chàng vẫn còn thấy rõ trước mắt, tuy chàng vẫn cố hết sức quên đi.

Dũng cầm chén nước xoay trong tay, mặt cúi nhìn xuống nền gạch. Bà Hai bảo:

– Anh đưa chén đây, tôi rót nước.

Dũng biết là xong chuyện. Chàng đỡ lấy ấm nước, đứng dậy rót đầy chén, uống một hơi cạn rồi bước xuống sân.

Khi qua vườn, chàng rút một bông hoa mẫu đơn rồi cầm lấy nhị hoa đưa lên miệng thổi mạnh cho bông hoa quay như chong chóng. Chàng cố mê mãi với trò chơi ấy để khỏi nghĩ ngợi lôi thôi.

– Lạy cậu ạ.

Dũng ngừng lên và khi thấy hai Lắm, chàng quắt mắt nhìn rồi tránh ra một bên. Lắm chắp hai tay trước ngực và vái chàng luôn mấy cái, giọng nói sắc mùi rượu:

– Bẩm con sang hầu cụ lớn. Hôm nọ cụ lớn mệt, con vào mấy lần hỏi thăm, mợ Hàn không cho vào.

Hai Lắm vừa đi theo Dũng vừa lải nhải.

Dũng nói:

– Say rượu bí tử thế kia, vào cụ đánh cho đấy.

– Bẩm, cụ lớn đánh là cụ lớn thương. Hôm thượng thọ cố, cụ lớn cầm đầu con rập vào tường mấy cái đầu chết cha chết

mẹ, sừng bươu cả đầu lên. Thế mới biết cụ lớn còn khỏe. U cháu bảo con còn uống rượu thì con bị đòn. Nhưng hôm ấy con có uống đâu.

Dũng bật cười nói:

– Hôm nay cũng không uống?

Chàng đi thật mau để hai Lắm không theo kịp. Câu nói của hai Lắm nhắc chàng nghĩ lại một lần nữa cái cảnh ở phủ đường mười mấy năm về trước. Chàng không khó chịu vì cha mình độc ác đánh người, chàng khó chịu vì những người bị đánh không kháng cự lại, không thấy thế làm nhục. . .

Có lẽ cha mình không độc ác. Có lẽ vì quen tay, thấy dễ tức thì cứ tức, dễ đánh thì cứ đánh. . .

Dũng nhận thấy rằng những lúc tức giận chàng không dám đánh ai, vì cứ tưởng đánh thì người bị đánh sẽ kháng cự, cha chàng dễ đánh người ta vì đã biết chắc là người dưới sẽ yên lặng chịu đòn.

Tìm được cách giảng nghĩa cử chỉ của cha và đổ lỗi cho những người bị đánh, Dũng thấy trong lòng hơi yên tĩnh.

II.2

 ãng mỉm cười bước vào nhà
Định, cất tiếng hỏi:

– Cho tôi đánh một hội với. Có ai
muốn nghỉ không?

Thuận nói:

– Có, đánh xong ván này thì bác Bản
thôi, chú vào thay.

Nàng cười ngất nghẻo rồi tiếp theo:

– Độ này nghe chừng đã quen, gọi bác cả là bác Hàn không thấy ngượng mồm, chướng tai nữa.

Lời nói bông đùa mỉa mai của Thuận, Dũng thấy ngụ ý tức tối; Thuận luôn luôn chế giễu cái chức hàn lâm của Trường để khỏi tủi thân khi người ta gọi mình trơ trẽn là mợ Hai. Trường yên lặng. Dũng đứng gần nên nhận thấy hai tai Trường đỏ rần rần.

Dũng ngồi xuống ghế đưa mắt nhìn mọi người, mỉm cười nói:

– Vui đấy, mình đương buồn không biết làm gì?

Thuận hỏi:

– Chú tú vừa sang thăm đất trên Lạch về đấy à?

– Vâng, nhưng tôi đã đổ tú tiếc gì đâu. Lười như tôi thì đổ thế nào được. Chị gọi tăng bốc thế làm tôi tủi nhục.

Nói xong, Dũng mới biết mình lỡ lời. Chàng ngẫm nghĩ:

– Không thể nói câu chuyện gì thẳng thắn, tự nhiên được, lúc nào cũng phải giữ kẽ.

Định hạ bài ù, Trường vút mạnh bài xuống chiếu, mắt đỏ ngầu, nói một mình:

– Phải, thằng này xấu hổ, thằng này nhục nhã.

Thuận nói:

– Chú Dũng đâu dám bảo bác thế. Bác nghĩ lầm.

Trường vịn vào câu của Thuần, nói luôn:

– Tôi chẳng nghĩ làm gì cả. Tôi biết thừa đi rồi. Chẳng phải bây giờ chú ấy mới kính tôi. Phải, tôi đâu được bằng chú ấy. . .

Trường đứng dậy chụp khăn lên đầu:

– Nhưng tôi bảo thật cho chú ấy biết. Chú ấy đừng có lấy nê thầy yêu mà lộng hành. Không xong đâu.

– Ô hay chưa?

Dững bàng hoàng, nhìn Trường không hiểu là mình tỉnh hay mê. Lời nói của Trường cho chàng biết những điều mà chàng không thể nào tưởng tượng ra được. Trường giận chàng không phải vì câu nói lỗ, kể ra chưa độc ác bằng những

câu mỉa mai của Thuận, Dũng buột miệng nói:

– À ra thế?

Đã từ lâu, cách cư xử không được công bằng của ông tuần đã làm cho Trường và Định ngấm ngấm ghét Dũng; Dũng vẫn biết thế nhưng thực chàng không ngờ rằng Trường lại cho là chàng định tâm mua chuộc lòng yêu của cha để cướp lấy hết của về phần mình.

Dũng không muốn phân bày phải trái về một chuyện có dính líu đến tiền tài, của cải. Chàng cúi đầu yên lặng.

Khi Trường đi khỏi, Thuận nhìn Dũng nói:

– Bác cả vẫn nóng tính. Chú Dũng đừng nghĩ ngợi làm gì.

Dũng cười nhạt. Hiền nói:

– Có gì đâu, bác ấy vẫn tức sẵn chú vì hôm nọ bác ấy xin thầy bán miếng đất ở trên Lạch để ăn khao, nhưng thầy không nghe, vì miếng đất ấy thầy muốn để cho chú. Vả lại cứ để tự do thì bao nhiêu bác cả cũng bán hết. Thật là oan cho chú Dũng quá.

Dũng cầm bài lên tay, nhìn mọi người và giục:

– Thôi đánh đi chứ. Việc đã qua không nên nhắc đến làm gì nữa.

Hiền nói:

– Phải đấy.

Nàng đưa mắt nhìn sang gian bên, bảo Chi, đưa con gái đầu lòng của Định:

– Cháu đọc nốt chỗ ấy đi.

Chi cầm tờ báo lên hỏi:

– Thưa cô, chỗ nào cơ ạ?

– Chỗ người sắp bị bắt, bắn súng lục tự tử. Tên anh ta là gì, anh Hai nhỉ?

Định nói:

– Tên là Thái, người huyện ta đấy.

Dũng giật mình, buột miệng hỏi to:

– Ai? Làm sao?

Mấy quân bài trên tay chàng rơi xuống chiếu.

Định hỏi:

– Chú quen anh ta?

Dũng nhặt mấy quân bài lên đặt liên vào một chỗ, rồi nói:

– Không. Thấy nói là người huyện ta, nên ngỡ là quen. Chị Hai đánh cho xin một cây đi.

Dũng nhìn quân bài Thuận vừa đánh ra, lắc đầu:

– Ván đầu mà bài xấu quá, đến phải ngụp thôi.

Chàng hất cây bài cho Định ngồi cuối cánh rồi hút thuốc lá, đánh diêm châm hút. Hai tay chàng run mạnh nên châm mãi thuốc mới cháy, Dũng ngồi ưỡn người tựa vào thành ghế rồi bảo Chi:

– Cháu đưa cho chú tờ nhật trình. Chú đương đọc giở tiểu thuyết, đến đoạn này.

Định nói:

– Cái anh Thái ấy hình như bản

xoàng. Bắn ông phủ hai phát không trúng, bắn mình một phát lại trúng ngay.

Nói xong Định cười vì câu hỏi khôi hài của mình, Thuận cười theo chồng, nói:

– Còn kém cậu một tí. Hôm nọ bắn hai còng giăng lại chết một con cò. Anh chàng Thái ý chừng mới tập súng lục.

Định nói:

– Chùng như thế. Không biết anh ta con cái nhà ai? Chắc nhà giàu vì người ta khám thi thể thấy có gần trăm bạc trong túi. Bao nhiêu, chú Dũng nhỉ?

Dũng đương mãi đọc không nghe thấy lời Định hỏi, Hiền nói:

– Kìa chú Dũng, anh Hai hỏi. Đọc truyện gì mê mãi thế?

Dũng gấp báo lại, hỏi:

– Anh Hai ù đấy à?

Mọi người cất tiếng cười rộ. Thuận nói:

– Chú Dũng mê ngủ hay sao. Chưa đánh được hai quân bài.

Dũng nói:

– Hay tôi nghỉ đánh thôi. Anh cả anh ấy làm tôi đánh mất cả hứng thú.

– Được, chú để đấy, ván sau tôi cầm hộ cho.

Dũng đứng lên, bước vội ra sân. Chàng lấy làm lạ rằng mình chỉ bàng hoàng ngây ngất như người mới nhận được một tin đột ngột quá, chứ không thấy đau khổ, không thấy thương

xót người bạn mới khuất. Sau một hồi khích động mãnh liệt, Dũng thấy dần dần thấm vào lòng một nỗi êm ả xưa nay chưa từng thấy. Chàng có cái cảm tưởng rằng mình sắp thoát một nơi u ám nặng nề và một sự gì mới mẻ sắp nảy nở ra trong tâm hồn. Cái chết của Thái đối với Dũng chỉ là một sự thoát ly, nhưng Dũng thấy rằng người được thoát ly lại là chàng chứ không phải Thái. Nhiều ý nghĩ trái ngược hỗn độn hiện ra một lúc khiến Dũng không biết rõ hẳn lòng mình ra sao. Chàng cũng không muốn nhân cái chết của một người bạn để suy nghĩ về mình và hờn tủi cho mình.

Không muốn nghĩ ngợi mặc dầu, Dũng cũng tự nhiên cảm thấy rằng đã có thể không cần gì cả, liều chết như không thì những nỗi bức dọc của chàng ở trong

gia đình, những duyên có vẫn làm chàng đau khổ bấy lâu, chiều hôm nay không đáng kể đến làm gì nữa, Dũng lẩm bẩm:

– Hay phải lúc nào cũng đợi cái chết thì sống mới không sợ sống.

Dũng ngừng đầu lên. Trời về chiều cao và yên tĩnh: Mảnh trăng thượng tuần sau rặng cây soan trông như một cái điều trắng ai mới thả lên ở đầu làng.

Dũng nghĩ đến Trúc và các bạn khác ở rải rác trong các làng quê, giờ này có lẽ cũng đương như chàng nghĩ đến Thái và ngẫm đến thân phận riêng của mình. Các bạn chàng đối với nhau chỉ có mỗi một dây liên lạc chung là tình bạn hữu, còn ngoài ra mỗi người đi theo một ngã đường, sống theo một cảnh đời riêng, yếu ớt, rời rạc. Thỉnh thoảng lại nghe

tin một người trong bọn chết đi hay bị tù tội, rồi ai nấy trước số mệnh, chỉ việc cúi đầu, yên lặng, nơm nớp đợi đến lượt mình.

II.3

Dũng tới trước cổng sang vườn nhà Loan lúc nào không biết. Qua lá cây thấy thấp thoáng có bóng người mặc áo trắng, Dũng liền đi rẽ ra phía vườn sau nhà.

Bà Hai ngồi xới đất cạnh một luống cải. Ngay gần chỗ Dũng đứng, dưới giàn đậu ván, Loan đương mãi hái đậu cho vào rá. Loan biết là Dũng sang nhưng không quay lại. Dũng cũng làm như chưa trông thấy Loan, chàng đứng dựa vào hàng rào nửa yên lặng nhìn những luống cải,

luống rau vuông vẫn như những miếng thảm xanh, đất khô và trắng; chỗ nào mới tưới xong, đất màu sẫm lại, và trên lá cần, lá mùi, những giọt nước còn đọng long lanh. Một cơn gió nhẹ lướt qua mặt đất, các lá rau non, ướt nước rung động trước gió như muốn tỏ cái vui sướng được mát mẻ sau một ngày mong đợi khô khan.

Ánh sáng buổi chiều đều đều và êm dịu: Tiếng sáo diều ở đâu rất xa đưa lại, nhẹ như hơi gió. Dũng cảm thấy có một sự hòa hợp nhịp nhàng giữa cảnh chiều và lòng chàng lúc đó. Thấy bà Hai nhìn về phía mình, Dũng mỉm cười yên lặng cúi đầu chào, chàng không muốn cất tiếng nói to sợ làm tan mất sự hòa hợp rất mong manh của chàng và cảnh chiều êm ả.

Loan đặt rá đậu xuống đất, quay mặt về phía Dũng đứng, lấy tay rẽ những cành đậu rủ xuống, mỉm cười hỏi giọng tinh nghịch:

– Anh Dũng đấy à?

Nàng giơ hai tay ôm lấy gáy rồi ngửa mặt lên mỉm cười nói:

– Hái chưa được mấy mà mỏi cổ quá.

Bà Hai bảo Loan:

– Nếu cô hái xong rồi thì lại đây giúp tôi một tay.

Loan vội cúi xuống cầm rá lên, đáp lại:

– Thưa mẹ, chưa xong ạ.

Tay nàng lùa vào trong giàn đậu, nhanh nhẹn như con chim non tìm mồi

nhưng qua lá cây, Dũng thấy hai con mắt nàng đương long lanh nhìn chàng cố xét. Loan hạ thấp giọng để bà Hai nghe không rõ, bảo Dũng:

– Lúc nào em cũng thấy anh buồn.

Rồi nàng vờ như không để ý đến câu hỏi của mình, kiễng chân với một cành cao, vui vẻ nói:

– Cành này vô số là quả nhưng cao quá, anh Dũng ạ.

Dũng hiểu ý, nói:

– Ý cô muốn tôi giúp cô.

Loan mỉm cười đáp:

– Ý thế.

Bà Hai nói

– Cô muốn ăn đậu ván mà có một việc hái cũng hết nhờ người nọ đến người kia.

Dũng giữ ý nên trước còn đứng ở xa, khi đã hái được một nắm đầy, chàng lại gần Loan để tiện vút đậu vào rá Loan cầm. Một lúc sau, Loan nghỉ tay; nàng đợi mỗi lần Dũng hái được nhiều lá, nàng giơ tay gom lấy những quả đậu ở trong lòng bàn tay Dũng.

Dũng thốt nhiên đáp lại câu hỏi của Loan lúc nãy:

– Sao cô lại cho là tôi có sự gì buồn?

– Em trông anh, em đủ biết. Em đoán không sai bao giờ đâu. Có phải không anh?

Dũng yên lặng một lúc lâu rồi đáp:

– Cô đoán nửa phần đúng và nửa phần sai.

– Thế là anh nửa buồn và nửa vui. Em, em không muốn cho ai buồn cả. Vui vẻ có phải hơn không?

Dũng quay lại đặt những quả đậu vào lòng bàn tay Loan. Hai người đứng gần nhau quá; Loan ngượng cúi mặt xuống nhìn những quả đậu trong tay rồi đưa cho Dũng xem:

– Anh hái những quả non quá. Ăn làm sao được. Lại có lẫn cả lá, cả cành thế này à? Anh này lơ đãng quá.

Dũng mỉm cười âu yếm nhìn Loan:

– Xin lỗi cô.

Rồi Dũng nghiêm nét mặt lại vừa nhặt những cành lá vút xuống đất vừa nói rất khẽ:

– Anh Thái vừa mới chết.

Loan thản nhiên nói:

– Em biết rồi. Em vừa đọc báo xong.

– Cô nên cẩn thận đừng nói với ai biết rằng cô đã gặp anh ta và đừng cho ai biết anh ta là bạn của tôi, nếu không sẽ lôi thôi đến cô và tôi ngay.

Loan đáp:

– Anh không cần phải dặn. Em phải giữ gìn cho anh vì em đã biết hết cả, tuy anh vẫn giấu em. Như hôm anh qua bến đò Gió là hôm anh đến thăm anh Thái.

Dũng ngạc nhiên và lo sợ nhìn Loan. Chàng nghĩ đến số tiền gần trăm bạc người ta khám thấy trong người Thái. Loan nhìn Dũng thương hại rồi nói như van lơn:

– Từ rày anh nên ở luôn nhà, xa dần họ ra. Em lo lắm. Anh và cả anh Trúc nữa, các anh có tính liều lĩnh quá.

Dũng yên lặng nghe Loan nói. Chung quanh chỗ hai người đứng, những chiếc lá xé vụn rơi lảm tãm xanh trên mặt đất. Dũng thấy trong lòng sung sướng chàng nói:

– Nếu cô biết được những nỗi khổ của tôi. . . Nếu tôi cũng được như cô, có một gia đình toàn người yêu. . .

Loan nói:

– Chị Hiền. .

Dũng ngắt lời:

– Một người chị không bao giờ bằng một người mẹ.

Chàng thốt nhiên nhìn ra chỗ bà Hai ngồi. Loan nói:

– Tại lâu nay ở trong nhà có nhiều tin đồn về anh, bảo anh hay lên tỉnh cò bạc và giao du với những bạn không được tốt. Em nghe tin rất khó chịu, nhưng em không biết nói sao.

Dũng nói:

– Tôi cũng không biết nói sao vì mình cũng có lỗi. Thật ra, những người không đáng trọng tí nào lại có quyền được khinh những người đã coi cái chết là thường vì không muốn sống đê hèn.

Loan nhắc lại:

- Sống đê hèn. . . em không hiểu
- Cô chẳng thể hiểu được.

Dũng nói giọng nửa đùa nửa thực:

– Như tôi sống bây giờ là sống đề hèn. Nhưng thôi, nói làm gì cho cô bận tâm, tôi muốn như cô lúc nào cũng cười luôn được. Loan mỉm cười nói:

– Cười luôn chưa hẳn là vui. Tại tính em thế.

Dũng tiếp theo:

– Tại tính, có lẽ nhưng có lẽ tại cô có cái núm đồng tiền ở má rất xinh mà khi cười mới trông thấy, mà càng cười càng xinh hơn.

Lần đầu chàng nói thẳng khen Loan; chàng cố giữ vẻ tự nhiên như nói một câu khen đùa chơi. Nhưng nói xong, Dũng lại ngượng với mình vì câu khen ấy Dũng thấy nó tầm thường quá, chàng muốn cứ để Loan nhìn chàng mà đoán ra được rằng chàng đang thầm khen

Loan hơn là diễn ra bằng lời nói, không bao giờ ý vị bằng sự yên lặng của hai con mắt.

Bóng chiều sẫm dần dần, không khí mỗi lúc một trong hơn lên, trong như không có nữa, mong manh như sắp tan đi để biến thành bóng tối. Một mùi thơm nhẹ thoảng đưa hương thơm của tóc Loan hay hương thơm của buổi chiều? Mắt Loan lặng nhìn Dũng, nàng nói:

– Em nghe thấy tiếng sáo diều ở đâu

Dũng đặt tay vào rá đậu ván tìm mấy chiếc lá lẫn trong quả đậu.

– Tôi thích trước cửa buồng có một giàn đậu ván vì hoa đậu ván đẹp

Loan đáp:

– Hoa đậu ván màu tím tím. . .

Nàng nói câu ấy, tiếng khẽ quá như sợ hãi điều gì. Một bàn tay Loan rời cạnh rá, đặt gần tay Dũng. Mấy ngón tay thông thả cời những quả đậu lên lại bỏ xuống. Dũng nghĩ nếu lúc này đặt tay mình lên tay Loan và nắm lấy, Loan sẽ yên lặng; Loan, cũng như chàng, chắc sẽ phải cho thế là một sự tự nhiên. Một giây phút đợi chờ. . .

Dũng kéo tay ra. Loan ngừng về phía bà Hai nói to:

– Được lưng rá, mẹ ạ. Con tưởng cũng đủ rồi.

Dũng cười to nói tiếp:

– Vả lại trời tối quá. Trông quả lẫn với lá không sao hái được nữa.

Hai người vui vẻ bước ra khỏi giàn đậu ván nhìn nhau tự nhiên như không

xảy ra chuyện gì. Dũng nghĩ thầm:

– Ý định của mình lúc này, Loan chưa nhận thấy.

Chàng chắc Loan cũng đương nghĩ như chàng.

II.4

 ùng đưa cho mọi người trong nhà xem tờ cáo phó nói:

– May ra thì kịp

Rồi chàng móc túi lấy ra cuốn lịch, giở vội vàng đến trang kê giờ xe lửa. Chàng hỏi vú già:

– Đã sửa soạn va-li chưa?

Vú già đáp:

– Xong rồi cậu ạ. Tôi lấy cái va-li nhỏ vì cái va-li lớn bà Hai mượn.

– Bà Hai mượn làm gì? Sao không cho tôi biết. . .

– Bẩm cậu, bà Hai cùng đi Thanh Thủy, bà Huyện là chị ruột bà Hai.

– Thế bà đi chưa?

– Bẩm cậu, bà Hai cũng sắp lên tỉnh để ra ga đi chuyển lần này.

Dũng bảo đẩy tớ ra phố huyện gọi xe. Mọi người trong nhà đều cho việc Dũng phải đi ngay để kịp đưa đám bà Huyện là một việc rất tự nhiên vì từ lúc nhận được giấy cáo phó Dũng làm như Độ, con bà Huyện là người bạn rất thân của mình. Thật ra Độ đối với Dũng chỉ là một người bạn học cũ, từ ngày cách biệt ít khi Dũng nghĩ tới.

Vú già nói:

– Cả cô Loan cũng đi với bà Hai.

– Thế à?

Dững tỏ vẻ hơi khó chịu. Chàng hỏi vú già:

– Thế cậu Quỳnh đâu?

– Cậu Quỳnh đã đi trước, từ khi bà Huyện ốm

Dững mỉm cười:

– Các bà bao giờ cũng dềnh dàng nhưng chuyến này thì khó hòng thoát.

Vú già nói:

– Bà Hai vừa hỏi tôi xem cậu có đi thì để bà ấy cùng đi cho tiện.

Dững nói:

– Biết ngay mà. Nhưng tiện thì không tiện tí nào. . . Thế vú sang thưa với bà Hai rằng tôi cũng có đi và nói với bà sửa soạn mau mau lên mới kịp tàu.

Từ sáng Dũng đã biết là bà Hai sẽ đi Thanh Thủy với Loan, nên khi nhận được giấy cáo phó, Dũng vui sướng như vừa được một tin mừng. Chàng chỉ mong có dịp rời khỏi nhà, nên tờ cáo phó ấy đối với chàng chẳng khác nào một tờ giấy thả một người tù đã lâu ngày. Nhất là chàng sẽ được cùng đi với Loan và trong mấy ngày được sống gần Loan ở một nơi phong cảnh đẹp.

Không ai nghi ngờ gì cả, thấy Dũng cuống quýt, ai cũng cho là tại chàng hấp tấp vì sợ lỡ giờ tàu không kịp tới đi đưa đám. Khi ra cổng Dũng đã thấy bà Hai và Loan ngồi trên xe đang đợi. Chàng không dám nhìn Loan, vì chàng không

dám sung sướng vội. Tự nhiên chàng sinh ra gắt gỏng với người nhà.

– Sao không gọi những người kéo khỏe. Ngủ này thì bao giờ mới tới tỉnh.

Loan nói:

– Còn kịp chán, anh Dũng ạ

Khi xe ra khỏi cổng làng, Dũng thở dài. Chàng nghĩ thầm:

– Một cuộc du lịch thần tiên bắt đầu

Dũng bảo xe đi lùi lại sau. Loan đối với chàng lúc đó có vẻ là lạ khác mọi ngày: Chiếc khăn mới làm cho nước da Loan trắng hơn và màu phớt hồng ở gò má rõ hơn. Thỉnh thoảng Loan đưa tay ra phía sau vuốt lại mớ tóc xõa xuống gáy. Dũng nói:

– Đã lâu lắm tôi không đi đâu xa

Loan vờ như chưa nghe rõ để lấy cớ quay lại hỏi Dũng và nhìn mặt Dũng được tự nhiên. Nàng nói:

– Em cũng thế.

Từ miệng nói cho đến vẻ mặt nhìn của Loan, Dũng thấy nàng như muốn thăm bảo Dũng:

– Em cũng như anh sung sướng được đi như thế này.

*

Bốn giờ chiều tới ga Hà Nội. Ra bến ô-tô, hỏi mới biết là không còn xe đi Trung Hà nữa. Bà Hai bảo Dũng thuê hộ xe vào ấp Thái Hà để lại chơi bà phán Lợi. Loan nhất định không nghe, Dũng cũng một mực ngăn không nên lại nhà bà Phán. Bà Hai cười hỏi:

– Hai anh em chỉ được cái về hòa với nhau. Không lại bà phán thì ngủ ở đâu bây giờ?

Dũng đáp:

– Bác không lo. Cháu thuê buồng ở ô – ten bác nghỉ cho đỡ mệt.

Loan mừng rỡ:

– Phải đấy. Rồi ăn cơm xong, ta đi xem Hà Nội. Anh tính từ thuở bé tôi chưa xuống Hà Nội bao giờ.

Dũng ngạc nhiên:

– Thế à. Tôi không ngờ đâu. Ăn cơm xong, tôi sẽ đưa bác và cô đi xem.

Nhưng ăn xong, bà Hai kêu mệt và nhức đầu rồi bảo Loan đưa về phòng nằm nghỉ. Loan nhìn Dũng thất vọng. Bà Hai bảo Dũng:

– Bây giờ anh có cần đi đâu có việc thì cứ đi, cả đêm qua tôi thức thành thử buồn ngủ quá.

Loan nói:

– Con thì lạ nhà khó lòng mà ngủ được. Anh Dũng ở lại cho vui, chắc anh cũng chẳng có việc gì cần ở Hà Nội.

Nàng đứng dậy nói:

– Ra cửa đứng xem phố Hà Nội một lúc cho vui vậy.

Nửa giờ sau Dũng cũng ra cửa. Loan hỏi:

– Anh sắp đi đâu bây giờ?

Dũng đáp:

– Tôi lại đăng người anh em bạn, lâu ngày không gặp

Loan bỗng như chợt nhớ ra điều gì hỏi Dũng:

– Phố hàng bông thợ nhuộm có gần đây không nhỉ?

Dũng đáp liền:

– Gần đây, cô hỏi làm gì?

– Em có người chị em bạn, chị Lương, ở đấy. Em muốn lại chơi, nhưng sợ lạc đường.

Dũng nói:

– Tôi cũng đi qua phố ấy, để tôi đưa cô lại. Khi về, cô về một mình.

Loan nhìn vào trong nhà, ngần ngừ. Dũng nói:

– Chắc bác ngủ rồi.

Loan rón rén bước ra phố. Nàng thấy quả tim đập mạnh và sợ hãi toan trở về. Nàng tự hỏi:

– Có nên không?

Dũng nói:

– Cô đi mau lên chứ.

Không nghĩ ngợi, Loan bước liên tiến lên đi cạnh Dũng. Thấy hàng phố đông người qua lại, dần dần nàng trở nên mạnh bạo. Nàng nói:

– Vui quá nhỉ.

Tới đầu phố, Dũng bảo Loan đi rẽ sang một con đường lớn hơn, hai bên toàn cửa hàng sáng trưng. Hai người yên lặng đi, không nhìn ngang nhìn ngửa, hình như có việc gì vội vàng lắm.

Loan hỏi:

- Còn xa không anh?
- Còn xa lắm.
- Thế sao lúc nãy anh bảo gần đây

Dững đi chậm lại:

- Cô có vội đến thăm cô Lương lắm không?
- Chẳng vội lắm.
- Thế thì cần gì gần với xa

Hai người yên lặng đi. Dững thấy chân mình lúc đó bước một cách nhẹ nhàng và gót giầy nện mạnh bạo trên hè phố. Trong lòng vui sướng nên cứ tự nhiên chàng muốn bước một lúc một nhanh hơn. Loan cũng cố bước mau nhưng theo không kịp.

- Em đi không quen, đã thấy mỗi cả

chân. . . Hay thôi, nếu xa thế thì chẳng cần lại đây nữa.

Dũng đứng lại và dưới ánh đèn chàng thấy trán Loan lấm tấm mồ hôi:

– Chắc cô vừa mệt vừa bức.

Chàng cố lấy giọng tự nhiên nói:

– Hay ta vào hàng uống nước cho mát. . . rồi lại đi nữa.

Loan sẽ gạt đầu mỉm cười. Nàng chỉ biết nghe theo Dũng không còn trí đâu để suy nghĩ về hành vi của mình. Trốn mẹ đi đôi với Dũng ở ngoài phố, rồi lại vào hàng ngồi uống nước với Dũng, Loan không biết được rằng thế là làm một việc tự nhiên hay liều lĩnh.

Hàng “cà phê” vắng khách. Chính Dũng cố ý chọn hàng đó, nơi mà trước

kia khi còn học ở Hà Nội, chàng đã nhiều lần tới. Dũng nói:

– Vào đây tôi lại nghĩ đến hồi còn đi học. Mỗi lần nhớ nhà, tôi lại rủ anh em đến uống rượu cho đỡ buồn.

Hàng “cà phê” sang trọng quá khiến Loan bẽn lẽn ngồi yên. Dũng hỏi:

– Cô uống thứ gì?

– Tùy anh.

Dũng gọi hai cốc kem và bánh ngọt.

– Từ hăm hơn một năm trời. Bây giờ lại đến ngồi đây, không biết là mình tỉnh hay mê.

Hai người nhìn nhau băng khuâng. Dũng cúi mặt xuống khẽ đáp:

– Có lẽ mê, nhưng là một giấc mơ đẹp.

Loan muốn cố tìm một câu nói nhưng không biết nên nói câu gì. Nàng không thể cười nói tự nhiên được mà cứ ngồi yên lặng, nàng lại sợ Dũng tưởng lầm rằng nàng không vui lòng.

Dũng nói:

– Bây giờ nghĩ đến nhà quê thật là xa lắc. Giá cứ thế này đi không về nữa thì hay đến đâu.

– Sao lúc nào em cũng thấy anh nói đến đi.

Dũng mỉm cười:

– Ở nhà tôi có nói đến đi bao giờ đâu?

Loan nói:

– Anh không nói đến đi nhưng trông nét mặt anh lúc nào em cũng thấy anh

khó chịu, hình như chỉ có đi là thoát.

– Sao cô lại tưởng thế?

– Không phải tại anh, nhưng tại các anh em bạn anh. Hết anh Thái, lại đến anh Xuân, anh Bằng. . . Hôm em gặp anh ở nhà cụ Chánh là hôm anh Thái về rủ anh Cận đi. Em biết hết. Các anh đừng tưởng giấu được em.

– Chịu cô. Nhưng tôi có định giấu cô đâu. Ở nhà gần gũi nhưng cấm lúc nào được nói chuyện với cô. Gần mà hình như xa nhau lắm.

Ngẫm nghĩ một lúc rồi Dũng nói tiếp:

– Có lẽ phải xa nhau rồi mới gần được.

Bồi đem bánh và hai cốc kem lên.

Dũng mời Loan ăn, rồi yên lặng nhìn Loan cầm thìa đưa lên môi. Loan cau mày, rùng mình rồi chép miệng nói:

– Ngon quá nhỉ. . . Sao anh không ăn đi?

– Ngồi nhìn cô ăn ngon hơn là ăn.

Loan lại nói:

– Lúc này ăn cơm cũng thế. Nhưng lúc này còn có lý vì em ăn cơm tây lần đầu đối với anh chắc là một thứ trò lạ mặt.

Nàng cười, hai má hơi nhuộm hồng và tinh nghịch nói tiếp:

– Cô em bé của anh quê mùa và trẻ con lắm phải không anh?

Dũng không biết hai tiếng xưng hô “cô em bé” của Loan là do ở thân mật tự

nhiên hay cô ngụ ý âu yếm. Chàng nói:

– Lúc này tôi trông cô hơi là lạ, hình như trước mặt tôi có một người con gái mới gặp đã thân ngay, không phải là cô Loan mọi ngày nữa. Tôi mới gặp mà. . .

Dũng không nói hết câu vì thấy Loan nhìn chàng lộ vẻ suy nghĩ về câu nói có lẽ đã làm nàng ngạc nhiên. Chàng biết là mình quá lời và lấy làm ngượng vì cái ngầm ý muốn cảm dỗ người con gái còn thơ ngây tin ở mình như tin ở một người anh. Dũng cầm miếng bánh ăn và cố lấy giọng tự nhiên xoay câu chuyện ra về khác:

– Chẳng cứ gì tôi. Lúc nào tôi cũng thấy cô như nghĩ ngợi điều gì. Trong lúc miệng cô cười thì hai con mắt cô suy nghĩ, có vẻ lo buồn. Có đúng thế không?

– Chịu anh là tài. Nhưng anh đoán sai tất cả.

Loan chợt nghĩ đến việc nhân duyên của nàng và của Dũng. Nàng đã nhất quyết không lấy Thân, nhưng còn Dũng? Nàng không dám chắc, nàng không dám hy vọng nữa, vì nàng thấy thân phận mình đối với Khánh thấp kém quá. Loan nói:

– Thế là người nào cũng có những sự lo nghĩ, lo nghĩ giấu ngấm không nói ra mà cũng biết rõ cả rồi.

Nàng nghĩ đến tương lai mù mịt và thấy một nỗi buồn hiu hắt thoáng qua tâm hồn. Nhưng nỗi buồn xa xôi ấy khiến Loan cảm thấy mạnh hơn cái vui sướng hiện thời được ngồi trước mặt Dũng không có gì ngăn cản. Loan nói:

– Lúc nào biết lúc ấy, ngày nào biết ngày ấy, lo nghĩ làm gì đến những chuyện xa xôi chưa đến.

Dũng cười, nói giọng bông đùa:

– Từ nãy đến giờ nói chuyện đến hay, chỉ nói nửa chừng mà hình như rõ ràng cả.

Vì cái tình thế rất mập mờ của Dũng và Loan lúc đó nên những lời nói ra thành rụt rè ý nhị quá, bóng gió xa xôi. Hai người đều khó chịu nhưng không thể nào xoay câu chuyện ra thẳng thắn tự nhiên được.

Mọi người đi ngang qua bàn thấy Dũng mỉm cười chào:

– Lâu mới gặp anh Dũng.

Dũng đứng dậy bắt tay. Thấy bạn đưa

mắt nhìn Loan, Dũng giới thiệu:

– Cô Loan, em họ tôi.

Biết là không thể ngồi lâu được nữa và để người bạn Dũng khỏi nghi ngờ mình có ý vội vàng lánh mặt, nên Loan đứng ngay dậy làm như mình đã định về từ trước.

Ra đến ngoài, hai người cứ yên lặng đi, không dám hỏi nhau đi đâu vì nếu hỏi thì câu trả lời tất nhên sẽ chỉ là đi về khách sạn, điều mà không ai muốn cả.

Đến chỗ rẽ vì tắt mấy ngọn đèn điện nên dãy phố Richaud trông trắng xóa dưới bóng trăng. Loan nói:

– Hôm nay mười sáu.

Dũng nhìn lên mặt trăng cao mà tròn khuyết sau lá cây. Ở thành phố nên

Dửng thấy mặt trăng có vẻ buồn bã hình như đương nhớ những quăng rộng rãi ở các vùng quê xa xôi, nhớ những con đường vắng gió thổi cát bay lên trắng mờ mờ như làn sương, nhớ những con đom đóm bay qua ao bèo, lúc tắt lúc sáng như những ngôi sao lạc biết thẩn thức. . . .
Chàng dịu dàng nói với Loan:

– Thế mà, mới độ nào, cô còn nhớ không những đêm sáng trăng chúng mình còn ngồi ở sân đợi có đom đóm bay qua rồi đứng lên reo: Đom đóm xuống đây ăn cơm với cá.

Loan nói:

– Hình như nó biết chúng mình đánh lừa hay sao nên nó lại càng bay cao già. Lạ thật, đến khi lớn thì mình không biết là có đom đóm đó nữa.

Dũng nói:

– Mình lại để ý đến những cái khác, đi tìm những con đom đóm khác và cũng đánh lừa cho nó xuống.

Loan mỉm cười:

– Mà nó lại càng bay cao.

Dũng nói:

– Có thể mình mới cố đuổi theo nó, mà có thể đời mới vui, mới đáng sống. Bắt được nó thì chán ngay, chỉ là một con bọ mùi hôi, ánh sáng ở bụng đục mờ mờ, chẳng có gì là đẹp nữa.

Dũng nhìn bóng hai người in trên đường; bỗng hai cái đầu theo nhịp bước lúc mau lúc chậm như đuổi nhau. Chàng nói:

– Chúng mình đâm ra bàn chuyện triết lý cao xa và khó hiểu.

Hai người đi ngang qua phố hàng Bông thợ nhuộm, nhưng Dũng không cho Loan biết gần đến cửa hội chợ. Dũng bảo Loan rẽ về tay trái. Đường vắng, bóng cây lúa thừa chạy trên tấm áo trắng của Loan. Hai người cùng nghĩ đến sự vô lý của một cuộc đi xem Hà Nội ở những phố vắng nhất, nhưng đều làm như mãi câu chuyện không để ý tới phố xá.

Đi ngang qua trước một dãy nhà cao lớn, Dũng bảo Loan:

– Mấy năm trước tôi ăn cơm trọ ở đây.

– Anh ở trọ sang thế này kia à?

– Chuyện, đây là nhà cụ thượng Đặng. Tôi biết cô Khánh từ độ ấy.

Thấy cửa mở và có đèn sáng, hai người chậm bước lại, tò mò nhìn vào trong, Loan nói:

– Họ sang ghê.

Dũng nói mỉa mai:

– Cùng thế cả. Nhà tôi không sang à?

Loan quay lại nhìn Dũng:

– Chỉ có nhà em là nghèo thôi

Nàng chép miệng tiếp theo:

– Kể giàu thì cũng dễ chịu hơn, có phải không anh?

Dũng nói:

– Cô tưởng thế.

Yên lặng một lúc rồi chàng nhắc lại:

– Trước tôi cũng tưởng thế hay nói cho đúng tôi không tưởng gì cả. Nhưng dần dần. . . .

Chàng không biết có nên ngờ cho Loan biết những ý nghĩ không hay gì của mình đối với chính người mà đáng lẽ mình phải yêu, phải trọng. Chàng nói một câu bình phẩm chung:

– Giàu một cách thẳng thắn cũng đã khó chịu rồi, huống hồ giàu một cách không xứng đáng.

Người ta ngoài cái ăn mặc còn cái liêm sỉ.

Loan hỏi:

– Thế ra những người làm qua mà gian là không có liêm sỉ.

– Tôi không định nói thế. Vả lại cũng chẳng biết thế nào mà nói. Tôi chỉ biết. tôi chỉ thấy sự giàu sang của tôi, của cả nhà tôi. . . như là một cái nhục. Tôi thấy thế, nên tôi mới đau khổ.

Loan nhìn Dũng lo sợ:

– Sao anh hay nghĩ lời thôi thế. . . Em cho cứ như anh thì một đời khổ. Lúc nào em cũng thấy anh băn khoăn về những chuyện không đâu. Sao không được mất như độ ngồi chờ bắt đom đóm.

Thật ra Dũng cũng không lấy điều đó làm đau khổ lắm như ý Loan tưởng, nhưng chàng muốn nói quá ra để gọi lòng thương của Loan, mong Loan để tâm đến chàng hơn.

– Nhưng khổ nhất là tôi sống trơ vơ ở trong gia đình. Bởi với tôi chỉ có tình

bạn là quý nhất, thế mà các bạn tôi toàn ở xa cả. . . Gần tôi chỉ có. . .

Dũng ngáp ngừng không dám nói hết câu. Loan đỡ lời:

– Em cũng thế. Gia đình em tuy êm ấm, nhưng chỉ có những người yêu mình mà không có người hiểu mình.

Câu nói của Loan phân tách người yêu với người hiểu khiến Dũng trở nên mạnh bạo. Chàng nói tiếp câu nói dở:

– Gần tôi chỉ có anh Trúc và cô. Nhưng anh Trúc thì ít khi được gặp, còn cô thì tuy gặp luôn nhưng gặp cũng như không. Giá cô đối với tôi cũng như một người bạn trai.

Loan nói:

– Cứ nói như thế.

Rồi Loan nói luôn thật mau để khỏi có một lúc yên lặng ngẫm nghĩ rất khó chịu sau mấy tiếng trơ trẽn ấy:

– Từ ngày bỏ học về, em hình như không có bạn nữa. Cũng may mà có chị thảo. Nếu không, em cũng như tù giam lỏng, quá anh nữa. Đấy, như hôm nay, giá không có bà bà mất thì cũng chẳng được sống chân đi xem tỉnh Hà Nội.

Nàng cười nói tiếp:

– Thế mà mãi vui chuyện nên quên cả xem nữa.

Ánh trăng đương mờ bỗng sáng hẳn lên. Gió đưa tà áo Loan khẽ chạm vào tay khiến Dũng sực nghĩ mình đi sát gần bên Loan quá. Chàng nhớ đến hôm lễ thọ và cái mơ ước được đi chơi với Loan trong vườn cỏ thơm, gió đưa tà áo nàng phơ

phất chạm vào bàn tay êm như một cánh bướm. . . Dũng không dám quay mặt nhìn Loan, chàng chỉ thấy bên chàng có một bóng trắng hoạt động nhẹ và thơm, lúc sáng hắt lên dưới ánh trăng, lúc mờ đi trong bóng cây lúa thừa. Dũng nghe rõ tiếng chân bước của Loan nhịp nhàng xen với tiếng chân chàng bước. Quả tim chàng đập mạnh. . . Chàng trông thấy trước mặt bàn tay hơi run run của Loan, hôm nào, cời những quả đậu non trong rá, chàng nhớ đến cái cảm tưởng ngây ngất được thấy đôi môi Loan mềm và thơm như hai cánh hoa hồng, bao nhiêu thèm muốn ngấm ngấm bấy lâu trong một phút rạo rục trời dậy. Bốn bàn chân vẫn bước đều đều. . . Chàng nghĩ nếu có lúc đó ngừng lại thì Loan sẽ cũng theo chàng ngừng lại; chàng sẽ đưa cánh tay đỡ lấy Loan và miệng chàng sẽ nói câu

mà chàng vẫn thâm nhủ với Loan đã bao lần trong giấc mơ:

– Anh sẽ yêu em trọn đời.

Sự yên lặng của Dũng khiến Loan thốt nhiên giật mình lo sợ. Nàng nói:

– Ta phải nghĩ đến về thôi. Mẹ em mà thức dậy thì chắc mẹ em mong lắm đấy.

Ngừng một lát, nàng nói tiếp:

– Để khi về sẽ lại thăm chị Lương. Bây giờ khuya rồi, đến thăm không tiện.

Dũng nói:

– Anh cũng đương nghĩ như em.

Chàng vội đưa tay lên miệng:

– Chết chữa! Xin lỗi cô.

Loan sung sướng: Cứ gọi thế cho thân mật. Anh không là anh của em hay sao?

*

Về đến khách sạn, Loan hỏi người bồi:

– Có ai hỏi chúng tôi không?

– Bẩm, từ lúc cậu mợ đi đến giờ không ai hỏi cả.

Dũng và Loan nghe gọi hai tiếng cậu mợ, đưa mắt nhìn nhau mỉm cười. Dũng nói:

– Đừng gọi thế, chúng tôi là hai anh em. . . Trong buồng có hỏi không?

– Bẩm không.

Dũng đứng đợi ở ngoài cửa, nghe ngóng. Một lát sau tiếng bà Hai hỏi Loan:

– Con chưa đi ngủ? Tao mệt quá, ngủ được một giấc ngon.

– Thưa mẹ, còn sớm. Con đứng ở cổng xem phố vui quá mẹ ạ.

Bà Hai hỏi:

– Anh đâu?

Loan đáp:

– Thưa mẹ, anh con dễ cũng đi ngủ rồi.

Loan mở cửa gọi bồi. Thấy Dũng còn đứng đấy, nàng lấy ra ra hiệu bảo Dũng về buồng ngủ. Dũng để mấy ngón tay lên miệng làm như đã đoán được ý của Loan bảo không được cất tiếng nói; thực ra chàng muốn dùng cách kín đáo ấy để

hôn vọng Loan, không cho Loan hiểu.

Dũng để nguyên cả quần áo, lên giường nằm. Chàng vắt tay lên trán mở mắt nhìn đỉnh màn rồi chép miệng, thở mạnh luôn mấy cái, sung sướng nhắc lại những câu Loan nói dối mẹ:

– Con xem phổ vui quá mẹ ạ; anh con dễ đã đi ngủ rồi.

II.5

hấy trong rá đã đủ lá ngót để nấu được bát canh, Loan quay trở vào. Nàng nghĩ bụng:

– Thầy vẫn thích ăn canh rau ngót. Hôm nay phải cố nấu thật ngon.

Nhưng nghĩ đến ba cái bánh trứng cáy còn lại, nàng không chắc canh có thể ngọt được. Thốt nhiên Loan thấy rạo rức, thốn thức; nàng thở dài luôn mấy cái và chớp mắt thật mau, nhưng không

kip giữ lại giọt nước mắt đã ứa ra từ từ chảy trên má.

Loan đưa tay áo lên lau mắt; chiếc áo trắng độc nhất của nàng vì cũ quá nên vải ở tay đã rách thành mấy khoảng vòng tròn để hở cả da.

Sáng hôm ấy ông Hai phải từ biệt bà Hai và Loan để lên Hà Giang dạy học ở nhà ông Bố, một người bạn học cũ; ông đi có lẽ vài năm mới về và có Quỳnh đi theo để hầu hạ và giúp ông về việc bốc thuốc. Loan buồn khóc không phải vì cơ cha đi xa, mà buồn vì cuộc đi mưu kế sinh nhai ấy tỏ ra rằng nhà nàng thật đã đến lúc khánh kiệt rồi. Mấy hôm trước, ông Hai bà Hai gọi nàng vào phòng và cho biết tin ấy. Ông Hai nói nhẹ và ngượng ngập hình như rất lấy làm xấu hổ và có lỗi với con. Trong bóng tối mờ mờ, Loan thấy mẹ đưa vạt áo lên lau nước mắt. Ngay

lúc đó thốt nhiên nàng nghĩ đến Dũng, đến cảnh giàu sang của nhà Dũng, đến ông Tuấn thật không có lúc nào phải xấu hổ với con vì nghèo túng như cha nàng. Loan lại nhớ đến câu của Dũng khi nói chuyện về sự giàu sang của ông Tuấn:

– “Tôi thấy sự giàu sang của tôi, của cả nhà tôi như là một cái nhục”.

Loan không thể hiểu được câu của Dũng, ngay lúc đó thật tình nàng cũng đã như cha mẹ nàng, cảm thấy rõ ràng sự nghèo túng mới là một cái nhục nhã cần che đậy, chứ không phải cái giàu sang không chính đáng của nhà Dũng.

Loan tự an ủi rằng bà Hai vẫn ở bên cạnh nàng và cái ý nghĩ làm việc để nuôi mẹ khiến nàng trở nên vui vẻ và phần khởi hơn trước.

Loan bưng mâm cơm lên nhà trên. Chợt nghe tiếng ông Hai nằng ngừng lại nghe ngóng. Ông Hai nói:

– Cái cậu hai Đỉnh có phần bủn xỉn hơn bố. Đã thừa cơ bắt bí mua rẻ lại còn trừ đi năm đồng bạc của thằng Quýnh vay năm ngoái. Cha nào con ấy, một lũ như nhau cả.

Giọng ông Hai nói vẫn đều đều vì ông không bao giờ gắt gỏng to tiếng, nhưng Loan biết là cha mình đã tức giận lắm. Loan vội tươi nét mặt bưng mâm cơm vào, vui vẻ cười nói:

– Cơm nóng, canh nóng, mời thầy, mời anh lại xơi ngay kéo nguội thì hỏng hết. Sáng hôm nay lại mát trời như trời mùa thu. . .

Loan nhìn ra sân:

– Không khéo trời mưa mất. . . Mẹ xơi luôn thể để con lấy thêm dưa bát.

Loan ngồi bên cạnh nồi để xới cơm. Nàng nghĩ đến câu nói sau cùng của ông Hai và vẫn khó chịu vì cha mình đã bình phẩm một cách không công bằng, vợ dưa cả năm coi Dũng cũng như Đình, Trường. Nhưng nàng không dám tỏ ý bênh Dũng.

Vừa lúc đó, Dũng sang chơi, Loan nhìn cha, dò ý và nàng sung sướng khi thấy cha mình vui nét mặt hỏi Dũng:

– Cậu sang chơi sớm thế?

Dũng nhìn cái hòm (rương) sơn quang dầu để trên phản mỉm cười nói:

– Cháu sang tiễn Bác. Bác đi lần này chắc vài năm bác mới về được.

– Sao cậu biết? Nhưng ở bên nhà. . .

– Không, ở bên nhà không ai biết cả, tưởng bác như mọi lần đi chữa bệnh các nơi xa.

Bà Hai nói giọng thân mật:

– Chỉ có anh Dũng là có tính ân cần.

. .

Ông Hai tiếp theo:

– Bác đi vắng lâu, ở nhà có việc gì nhờ cậu lo liệu giúp. . .

Loan sung sướng nghe những lời nói chuyện và thâm cảm ơn cha mẹ. Lúc bấy giờ nàng mới ngừng lên mỉm cười chào Dũng.

Nàng nói với ông Hai:

– Thầy với anh đi, nhà lại vắng tanh. Mà lần này vắng đến mấy năm. . .

Nói xong nàng nhìn Dũng như có ý thâm bảo Dũng:

– Nhưng đã có anh.

Nàng chép miệng nói tiếp theo, mắt vẫn nhìn Dũng:

– Đi bao giờ cũng buồn. Nhưng người đi không buồn lắm, buồn nhất là người ở nhà.

Dũng hiểu ý Loan, chàng nói:

– Nhưng ở đời tránh thế nào được những sự biệt ly. Có buồn đi xa rồi mới có mừng được về, gần nhau mãi không biết rằng những lúc ở gần là quý. . .

Loan tiếp theo:

– Miễn là đừng đi xa mãi mãi cả đời.

Bà Hai không hiểu, vội ngắt lời Loan:

– Cô này chỉ được cái nói gở.

Lúc ông Hai và Quỳnh sắp sửa ra xe thì trời vừa đổ mưa to. Dũng nói:

– Mấy hôm nay đổi tiết trời chắc là bão ở đâu về.

Loan tiếp theo lời Dũng:

– Hay thầy và anh ở lại hôm khác đi.

Bà Hai nói:

– Hôm nay được ngày, mưa bão cũng không sao.

Loan mỉm cười:

– Lúc nào mẹ cũng hy vọng hão huyền ở ngày lành, giờ tốt. Việc không ra gì thì dẫu giờ tốt cũng vẫn không ra làm sao.

Dũng nhìn ông Hai trên vẻ mặt hiền lành và lúc nào cũng buồn bã của ông, Dũng như thấy rõ hết cả những nỗi đau thương của các nhà nho lỡ vận chỉ còn sống để nhớ tiếc thời đại cũ và vẫn phải chật vật để mưu lấy cuộc sống thừa ấy. Loan đưa cho Quýnh một cái gói bọc vải đỏ và mỉm cười nói:

– Lên tới nơi, anh viết thư về ngay kẻo em mong.

Lúc ấy Dũng thấy mình hơi ngạc nhiên về đôi hàm răng trắng của Loan và tuy đã biết tại những cơ gì rồi, chàng không khỏi lấy làm lạ rằng ở trong một gia đình như thế, Loan đã đi học chữ Pháp được. Quýnh, người anh cùng bố khác mẹ của Loan thì rõ ra về một bác học trò nho cấp gói theo hầu thầy học.

Hai chiếc xe đi khỏi, Loan còn đứng sững ở cửa trâm ngâm nhìn trời mưa. Dũng nói:

– Tôi cũng về thôi.

Loan giật mình quay lại, nói giọng khẩn khoản:

– Mưa thế kia anh về sao được. Anh ở lại đã.

Nàng nhìn bà Hai, chau mày nói:

– Mẹ đã lại khóc rồi, kìa. Anh Dũng, anh đừng vội về. Em lạy anh. Khổ quá, khóc lại càng buồn thêm chứ có ích lợi gì đâu!

Loan vừa nói vậy vừa cúi mặt kéo vạt áo lau nước mắt. Nàng lại ra đứng tựa vai vào thành cửa nhìn mưa rơi rồi thẫn thức nói:

– Đời em chẳng được lúc nào là lúc vui.

Dũng ngồi xuống phản nói:

– Bác khóc, cô cũng khóc, rồi cô bắt tôi ở lại.

Loan nói:

– Tại mẹ em khóc trước, em cũng bắt chước.

Câu nói tự nhiên khiến Dũng và bà Hai mỉm cười. Bà bảo Loan:

– Con không lấy chè pha nước anh xơi.

Loan lau sạch nước mắt, quay lại nhìn Dũng:

– Còn nữa bao chè tàu, con gói đưa thầy con rồi.

Dũng nói:

– Sáng tôi chưa ăn gì, uống chè tàu còn ruột ngay. Bác và cô ăn cơm chưa?

Loan lại nhìn ra ngoài mưa; Dũng mỉm cười vì thấy Loan luôn luôn nhìn trời mưa. Nàng hình như băn khoăn điều gì.

– Mưa này thì còn lâu lắm mới tạnh. Hay anh ở đây ăn cơm với mẹ em cho vui.

Bà Hai vội nói:

– Cô này hay quá. Cơm có gì mà dám mời anh xơi.

Loan hỏi Dũng:

– Chắc anh không từ chối.

Dũng nói:

– Tôi không từ chối.

Loan vui vẻ nói thật mau:

– Đấy, em biết mà. Chắc anh cũng đã đói rồi. Để em đi làm cơm ngay. Cơm sẽ rất nhiều đồ ăn, nhưng phiền một nỗi chỉ toàn những món rau củ.

Dũng đáp:

– Ăn rau mát ruột.

Loan mỉm cười:

– Em cũng nghĩ thế. Nhất là hôm nay lại mát trời.

Nàng bỏ guốc đi chân không, với cái nón lá che đầu rồi bước ra sân.

– Cô đi đâu thế?

Loan ngoái lại rồi cứ đứng dưới mưa ngoảnh nhìn Dũng:

– Anh hỏi gì cơ?

Một cơn gió thổi mạnh; vẻ mặt tươi cười của Loan qua bức màn làm bắn những giọt mưa sáng long lanh và ngang dọc đua nhau trước gió, làm cho Dũng có một cảm tưởng mát dịu lạ lùng; chàng nghĩ đến những cây dành dành chàng đã được trông thấy nở đầy hoa trắng ở một góc nhỏ bên bờ ruộng, những buổi sáng sớm còn lạnh sương.

– Cô vào đã, kéo mưa ướt hết. Cô đi đâu thế?

Loan ra đứng ngoài mưa, vui vẻ nói:

– Em cứ ngỡ là anh hỏi có việc gì quan trọng. Em ra vườn hái các thứ rau nấu ăn. Rau dền cơm này, rau ngót nấu canh và một ít hoa. . . hoa gì nhỉ?

Loan giờ bàn tay đưa đi đưa lại mấy vòng lung tung rồi mỉm cười nói tiếp:

– À, hoa bông bông, có thể mà cũng quên.

Dũng cũng bắt chước Loan giờ tay xoay xoay mấy vòng rồi nói:

– Thôi cô đi đi, đứng mãi ướt hết cả bây giờ.

Sự vui vẻ luống cuống và thơ ngây của Loan khiến Dũng cảm động. Chàng nghĩ đến cái vui của những đôi vợ chồng trẻ mới lấy nhau, một ngày mưa.

Bà Hai hỏi Dũng:

– Trên ấy nước có độc không?

– Thưa bác, bây giờ chẳng đâu nước độc nữa.

Bà Hai chép miệng nói:

– Tôi lo quá.

Nhưng thực tình bà không lo cho người đi bằng lo cho người ở nhà; bà không dám chắc ở số tiền ông Hai gửi về để nuôi sống hai mẹ con.

Đã từ lâu, Dững muốn lo liệu cho Loan sang dạy học những trẻ ở bên nhà để được luôn luôn gần Loan, nhưng chàng vẫn giữ gìn không dám ngỏ ý ấy ra.

Lần này vì tình cảnh nhà Loan, Dững không sợ ai nghi ngờ nữa. Chàng nói với bà Hai để cho Loan sang dạy bên nhà.

– Đấy bác xem, giá lúc trước bà huyện bảo giúp cho cô ấy đi học, bác không nghe cháu có phải thiệt thòi không? Bây giờ là lúc cô ấy dùng đến cái học.

Bà Hai không bao giờ nghĩ đến điều đó; những lúc khác chắc bà sẽ sợ Loan sang bên ấy dạy học có nhiều điều bất tiện nhưng lúc này thì việc đó làm cho bà mừng rỡ vô cùng. Bà cuống quýt gọi Loan, Loan chạy lên, ngơ ngác nhìn, tay còn cầm một bó rau dền; hai vai và vai cổ tay áo nàng ướt đẫm nước mưa. Bà Hai nói:

– Anh Dũng, bảo cô sang dạy học đám trẻ bên nhà.

Loan nhìn Dũng, yên lặng ngẫm nghĩ. Tuy sung sướng, nhưng cái ý tưởng sang dạy học bên nhà ông Tuấn làm cho Loan khó chịu. Nàng đợi Dũng nói, Dũng cũng hơi đoán được nỗi khó chịu của Loan, chàng hồi hận rằng vì kính trọng tấm ái tình của chàng với Loan quá, vì muốn Loan, chứ không phải vì đã chịu ơn huệ gì của chàng nên từ trước

tối nay, chàng không giúp đỡ được Loan tí gì cả. Chỉ có một việc mượn giúp nàng mấy cuốn sách học, mà Dũng cũng loay hoay tìm đủ kế để cho mọi người và cả Loan nữa, không biết rằng chàng định tâm mua giúp. Lo liệu cho Loan sang dạy học bên ấy tức là giúp nàng mỗi tháng một số tiền chắc chắn, nhưng cũng là làm mất sự tự do của nàng, bắt nàng phụ thuộc những người mà Dũng biết chắc rằng họ không ưa gì Loan. Nhưng không lẽ lại cho Loan tiền hay cho bà Hai vay. Nếu nhà chàng cũng nghèo như nhà Loan thì việc giúp đỡ lẫn nhau còn có thể cho là tự nhiên được.

Không lúc nào bằng lúc ấy, Dũng cảm thấy rõ ràng sự giàu sang của chàng là cái hàng rào ngăn không cho chàng được dễ dàng gần gũi Loan. Loan cũng thấy nhà Dũng đối với nàng cao xa quá,

nên nhận của Dũng một ân huệ gì, nàng cho là không tự nhiên và hình như là mình đã phải hạ mình.

Dũng nói:

– Việc đó còn để tùy cô. Đối với bên nhà tôi thì không có điều gì bất tiện cả. Thầy tôi đã định từ lâu mời chị giáo Lâm vào dạy, cô muốn thì tôi sẽ nói để cô thay chị giáo, việc đó không khó khăn gì.

Ngưng một lát, Dũng ngưng nghịu tiếp theo:

– Nếu có thể giúp được bác và cô là tôi vui lòng, tôi xin cố hết sức. . .

Loan ngồi xuống ghế, thông thả nói:

– Cám ơn anh, em cũng biết là phải kiếm việc làm để giúp đỡ thầy mẹ em, vì thế, nên em đã định buôn các thức lặt

vật ra phổ huyện bán. Em sẽ học thêm chị giáo đã, chứ bây giờ em chưa đủ sức dạy học.

Loan táy máy tước những lá già ở bó rau dền. Nết mặt nghiêm trang và hai con mắt hơi buồn làm cho nàng có vẻ đẹp khác hẳn mọi ngày. Dũng dăm dăm nhìn Loan mãi và đợi cho Loan đưa mắt nhìn về phía mình. Bà Hai chợt thấy Dũng nhìn Loan một cách chăm chú quá, bà lấy làm ngượng và cất tiếng bảo Loan:

– Thôi cô xuống làm cơm đi.

Dũng giật mình, quay mặt nhìn bà Hai, chàng lấy giọng thân mật nói:

– Trông cô ấy độ này hơi gầy.

Bà Hai âu yếm nhìn Loan rồi lại nhìn Dũng. Lần đầu bà thấy nảy ra trong trí ý tưởng gả Loan cho Dũng. Bà có mỗi một

người con gái, lúc nào bà cũng tha thiết mong cho con được sung sướng nên một cái hy vọng rất mong manh và không căn cứ cũng làm cho bà rạo rức, hồi hộp.

Nhưng cái hy vọng ấy chỉ thoáng qua rồi lại tan đi ngay trước sự thực; bà chắc rằng không bao giờ ông Tuấn và bà cả ông Hai nữa bằng lòng cho hai người lấy nhau. Bà thất vọng nhưng cũng không lấy làm phiền lòng lắm vì việc Loan Thân thế nào rồi cũng thành; ông bà Phán Lợi giàu có lại chỉ có mình Thân là con trai, Loan về làm dâu nhà ấy chắc sẽ được sung sướng.

Bà Hai cũng không dám tin là Dũng yêu Loan.

Vì cứ như bà biết thì Dũng đã thuận lấy Khánh con cụ thượng Đặng. Bà Hai ngẫm nghĩ:

– Nhưng sao anh ấy lại sẵn sóc riêng đến nhà mình và Loan khác hẳn mọi người bên ông Tuấn.

Bà không hiểu nên sự lưu luyến của hai người và vẻ mặt Dũng khi nhìn Loan khiến bà lo sợ. Bà muốn nói Dũng về việc Khánh để được yên tâm.

Mãi đến lúc ăn cơm, nhân dịp nói đến tên cụ thượng Đăng, bà Hai mới ngỏ lời nửa đùa nửa thật, hỏi Dũng về việc Khánh:

– Bao giờ cưới để tôi mừng?

Dũng nói:

– Cưới ai cơ ạ?

– Cô con cụ thượng chứ còn ai nữa.

– À bác nhắc cháu mới nhớ đến. Tí nữa quên đứt đi.

Ở ngoài nhà vẫn mưa to nên ngồi ăn bữa cơm rau với bà Hai và Loan, Dũng cho là một sự tự nhiên. Loan mỉm cười cảm động nhìn Dũng ăn ra dáng ngon lành, nàng nói:

– Tiệc cưới anh lấy cô Khánh chắc cũng chỉ sang như mâm cơm nhà em là cùng.

Dũng mỉm cười nói:

– Sang thì có lẽ sang hơn, nhưng vui thì không chắc vui bằng. . . Nếu có thực thì chắc là buồn, buồn lắm.

Chàng nói hai chữ «buồn» rất thông thả, cố cho Loan chú ý. Chàng quay mặt về phía bà Hai làm như chỉ chăm chú nói chuyện với bà Hai thôi, nhưng mỗi câu là một câu chí cốt nói để Loan nghe.

– Thầy con làm như con là cô con gái

đặt đầu gối đây. Hình như sắp cưới rồi mà không nói chuyện gì với con cả.

– Chuyện, nơi ấy thì còn đâu hơn được mà phải bằng lòng hay không bằng lòng.

– Con, con nghĩ khác, con chẳng bao giờ lấy vợ.

Chàng cười nói đùa:

– Giờ sinh con ra không phải để lấy vợ mà là để không lấy vợ. Bác đã hiểu rõ chưa?

Bà Hai cũng cười đáp lại:

– Tôi hiểu rõ thế nào được.

Dũng nói:

– Nhưng có khi con lấy vợ cũng không biết chừng.

– Lúc thì lấy, lúc thì không.

– Nhưng phải gặp người nào thực vừa ý, thực xinh đẹp, đẹp như. . . như thế này này.

Dũng lấy tay xoay mấy cái vòng tròn; chàng vừa nhớ đến lúc này cũng xoay mấy cái như thế.

Làm hiệu bảo Loan đi, chàng nói tiếp:

– Nghĩa là người nào thực đẹp, tuyệt trần đẹp. . . khó. . . khó nói ra quá.

Loan nhìn Dũng sung sướng; nàng mỉm cười và cũng giơ tay xoay mấy vòng nói đùa:

– Nghĩa là đẹp như thế này này. Có phải không anh?

Dũng gật:

– Chính đó.

Chàng ngẫm nghĩ một lát rồi nói với bà Hai

– Nhưng mà có lẽ con lại không lấy người ấy đâu

Bà Hai cười:

– Giờ lại không lấy. Đổi ý chóng thế?

– Vâng, vì đời con chắc khổ, sao chẳng lúc nào con thấy vui cả. Lấy người ấy chắc người ấy cũng khổ suốt đời, con chắc thế. Thế mà con lại chỉ muốn cho người ấy lúc nào cũng vui, lúc nào cũng sung sướng, lúc nào cũng cười. . . Thế cho nên con lại nhất định không lấy vợ.

Bà Hai bật cười nói:

– Anh nói có giờ hiểu.

Loan nhìn Dũng tiếp theo lời mẹ:

– Giời không hiểu, nhưng người may hiểu chàng.

Loan yên lặng ngẫm nghĩ. Những câu của Dũng nói nàng vẫn biết là những câu nói đùa cho vui miệng, nhưng tự nhiên sao nàng lại thấy buồn bã lạ thường. Đã đành rằng tình thế rất khó khăn làm cho nàng không có hy vọng gì lấy được Dũng. Nàng chỉ biết yêu Dũng thôi, không nghĩ ngợi gì, nhưng sao nàng muốn cố hiểu Dũng mà lại ngày lại càng khó hiểu Dũng hơn, nàng yêu Dũng bao nhiêu thì lại thấy Dũng xa nàng bấy nhiêu, mà lạ thật, hình như chính vì thấy xa hơn nên mới yêu hơn.

Một cơn gió lùa qua cửa sổ chấn song chỗ Loan ngồi, trong gió Loan thoáng thấy mùi đất và mùi gỗ mục ở vườn sau đưa vào. Một cảm giác trơ trọi trước cuộc

đời làm cho lòng nàng se lại, nàng nhìn
Dũng nói:

– Gió lạnh như gió mùa đông.

II.6

“Anh Dũng,

“Tôi hiện ốm nặng không biết là bệnh gì. Có lẽ là sốt rét rừng (cố nhiên vì tôi sốt nhiều lắm, và chắc bị từ hồi lên mạn ngược) mà có lẽ là lao vì tôi ho cũng khá khá, có lẽ cả hai thứ mà có lẽ ba bốn thứ bệnh cũng chưa biết chừng. Tôi sợ làm phiền lòng anh. Anh lên ngay thăm tôi được không? Ôi chắc lần này thì khó lòng thoát được. Thôi thế cũng xong. Tôi không sợ chết đâu, tôi cũng không buồn

gì cả. Hình như lúc này tôi thấy đất mát lắm, già nhắm mắt nằm xuống, bốn bề đất mát mẻ, rồi chẳng biết gì nữa, cũng hay hay. Anh lên tới đây có lẽ tôi cũng không còn sống nữa, mà còn sống làm quái quỷ gì, vì nói không ra tiếng, nhưng thấy lúc này cần viết thư bảo anh lên. Chẳng biết để làm gì nhưng không thể dừng được. Dẫu sao tôi vẫn vui. Anh lên có lẽ tôi vui hơn nữa. Mà có lẽ vì thế mà tôi mong anh lên. . . “

Rồi đến mấy dòng chữ nguyệt ngoạc chỉ chỗ ở và đường vào, dưới cùng ký tên “Tạo” thêm những chữ: “Cái máy ảnh của anh tôi còn giữ bên cạnh. Sắp phải trả lại anh, hơi tiếc đấy.”

Lời thư pha giọng bông đùa khiến Dũng tưởng nghe lại lời nói chuyện của Tạo hơn một năm trước. Chàng không được giao thiệp với Tạo lâu, chỉ có trong

vòng một tháng khi Thái mở hàng cao lâu ở trên tỉnh. Chàng cũng không biết đích là Tào ở đâu đến, chỉ biết rằng Tào cần gặp Thái vì một việc rất quan trọng. Hết một tháng, xong việc, Tào lại đi nơi khác. Nhưng mới gặp Tào, Dũng đã đem lòng mến ngay. Có lẽ vì Tào có một vẻ mặt mà chàng ưa, vẻ mặt một người rất cương quyết nhưng hai con mắt thì êm dịu, lúc nào cũng tươi cười hình như đương vui về một điều không ai biết cả, mà chính Tào cũng không biết. Dũng không hiểu Tào gặp thái để bàn việc gì nhưng tình cảm riêng của Tào thì chàng hỏi tường tận lắm và chàng thấy Tào cũng muốn ngỏ cho chàng biết.

Dũng cầm bức thư táy máy gấp vào lại mở ra. Chàng như trông thấy trước mắt con đường trắng xóa dưới ánh trăng rằm trung thu và bóng hai người tiến

trên đường gặp hết bóng cột dây thép này đến cột dây thép khác. Tiếng nói chuyện nhanh nhẩu và có duyên của Tạo xen lẫn với tiếng trống mùa sư tử ở trong phố mỗi lúc một nhỏ dần.

Tạo cho Dũng biết chàng mồ côi cha mẹ khi còn học năm thứ hai trường Bảo Hộ. Một ông cậu làm án sát vì mướn chàng nuôi cho ăn thừa tự. Ông án mất đi, chàng chán dần cái cảnh ngồi bó gối giữ ngôi nhà thờ, làm cỗ cúng quanh năm và chịu chuộng các bà dì quanh năm hạch sách. Cỗ bàn làm không đủ lệ, không được; hễ túng thiếu cần đi vay mượn để lo cho tươm tất, các bà cũng đay nghiến hết tháng này sang tháng khác bảo chàng đã bêu dơ bêu xấu cả họ.

Bỗng một hôm các bà bàn nhau:

– Cần phải lấy một người vợ cho anh Tạo.

Thế rồi các bà đi chọn: Người này các bà chê cái ti mỏng, cái mũi nhòm mồm, có tính hay ăn vụng, người kia các bà chê cổ ngắn, tay thô và vẻ mặt khinh người; các bà chọn như khi đi chợ chọn một con lợn về bỏ lò quay. Chọn mãi được một người, các bà lấy làm vừa ý và cho Tạo biết:

– Anh lấy người ấy làm vợ.

Nể các bà, Tạo đi xem mặt thì thấy vợ mình vừa béo vừa rỗ, vừa đen. Các bà cho Tạo biết rằng người béo tướng bao giờ cũng phúc hậu, tuy rỗ nhưng rỗ hoa, tuy đen nhưng đen giòn.

Dũng mỉm cười nhớ đến giọng cười vui vẻ của Tạo khi kể đến chỗ ấy. Mấy

hôm sau Tạo bỏ nhà, bỏ nhà thờ ra đi, bất kỳ đi đâu, tìm lấy một nghề nuôi thân. Chàng nói:

– Nhịn đói nhịn khát gầy hủn đi, nhưng ở nhà nhìn vợ ấy với các bà dì ấy còn gầy hơn nhiều. Nước da đen hủn lại vì nắng gió nhưng cũng chưa đen bằng nước da đen giòn của cô ả nhà tôi.

Thế rồi Tạo gặp Thái và mấy người khác, họ cho chàng làm những công việc hay hơn là công việc giữ nhà thờ và mả tổ, cho chàng hưởng những cái vui mới lạ của một cuộc đời đầy đủ và rộng rãi. Nay đây mai đó, chàng theo nghề hút tóe để vừa dễ kiếm ăn vừa dễ làm phận sự.

Mấy hôm trước khi Tạo đi, Dũng đem biếu chàng cái máy ảnh của mình:

“Có cái máy ảnh này, anh kiếm ăn

dễ hơn, dễ làm thân với mọi người và đi đâu cũng lọt. Anh có nói lỡ mấy câu tiếng Tây cũng không ai nghi ngờ”.

Tù độ ấy Dũng không được tin gì về Tạo. Chính Thái cũng không biết chàng ở đâu. Độ Thái bị tù và ngày đưa đám Thái không ai gặp mặt Tạo cả. Dũng không nghĩ đến chàng nữa. Bức thư đột ngột gửi đến nhắc Dũng nhớ tới cả một thời kỳ mà chàng muốn quên đi. Trong lời thư pha giọng khôi hài vui vẻ. Dũng cảm thấy hết cả nỗi buồn của một người biết mình sắp chết, không có ai là bạn, không có một lời an ủi.

Đọc lại những chữ «già nhắm mắt nằm xuống bốn bề đất mát mẻ, rồi chẳng biết gì nữa, cũng hay hay», Dũng tưởng như trông thấy ở khóe hai con mắt lúc nào cũng tươi cười của Tạo, hai giọt lệ long lanh.

Những lời trong thư tại sao đối với Dũng lại như những lời trách móc oán hờn? Dũng cầm lá thư vấy mạnh mấy cái, đứng dậy lăm bắm một cách tức bực:

– Mình có tội lỗi gì đâu? Sao thế?

Dũng ngẫm oán Tạo đã yêu chàng, coi chàng như một người bạn thân và nhớ đến chàng lúc nhắm mắt. Dũng định bụng sẽ sang Quỳnh nê rủ Trúc cùng đi với mình hai người cùng đi, cái trách nhiệm vô cơ của chàng đối với cái chết của Tạo có lẽ sẽ nhẹ bớt đi ít nhiều

*

Dũng bảo tài xế đỗ xe vì chàng đoán là đã tới đồn điền. Một đám người đông tụ họp trước một căn nhà ở gần chợ làm cho Dũng biết rằng Tạo không còn sống nữa.

Trúc và Đặng rẽ xuống một con đường đất sét khô trắng đi ven sườn một đồi sỏi cỏ lơ thơ. Nhìn cái cảnh chán nản trước mặt, Dũng cảm thấy hết cả nỗi buồn của đời Tạo, một đời phiêu bạt bốn phương, rồi trôi giạt đến kết liễu ở xó chợ hẻo lánh này. Chàng buồn vì thấy mình như sống lại đời của Tạo chứ không phải buồn vì biết Tạo chết.

Một người mặc quần áo tây mà Dũng đoán là chủ đồn điền ở trong đám đông đi ra, tiến về phía Dũng.

– Chắc hai ông là bạn của ông Tạo, ông Dũng và ông. . .

– Vâng, chính tôi là Dũng

– Hai ông đến chậm quá. Ông ấy mất từ đêm qua.

Dũng nói:

– Chúng tôi cũng không có hy vọng đến kịp vì thư gửi phải ba hôm mới tới nơi. Lúc mất, ông ấy có đau đớn lắm không?

– Không, ông ấy chết một cách êm ái. Tôi lấy làm lạ nhất là đến lúc chết, ông ấy cũng vẫn vui vẻ như thường. . . có lẽ. . . hình như ông ấy mong mỗi cái chết.

Trúc nói:

– Chắc vì ốm lâu quá nên thế.

Dũng hỏi tiếp theo:

– Xem ý ông ấy có mong mỗi chúng tôi đến không?

– Không thấy ông ấy tỏ ý, có vẻ ông ấy biết chắc là các ông đến không kịp.

Dũng muốn lần khân hỏi chuyện để đứng lâu ở ngoài vì chàng sợ phải nhìn mặt Tạo:

– Mời hai ông vào. Tôi đã bảo khâm liệm sắp xong thì hai ông đến.

Trong buồng tối mờ mờ nên đứng một lúc lâu Dũng mới nhận rõ nét mặt của Tạo. Tạo gầy đi nhiều lắm, hai bên má lõm sâu vào và mấy vết râu mọc đen ở mép, ở cằm làm cho vẻ mặt Tạo thành ra dữ tợn và đau khổ. Dũng nghĩ đến hai con mắt nay đã nhắm hẳn, hai con mắt trước kia lúc nào cũng tự nhiên tươi cười, hình như được mở ra nhìn đời, mở ra thấu lấy ánh sáng mặt trời là đủ vui rồi.

Trúc lại gần đặt tay chàng lên tay Tạo và khẽ nói, giọng làm ra thản nhiên:

– Tay lạnh hơn đá. Hơi lạnh thấm qua cả làn vải.

Chàng vuốt tóc Tạo, kéo hai tay áo cho đều rồi thì thầm nói chuyện hỏi han mấy người nhà quê giữ việc khâm liệm.

Trong khi Trúc đi lại săn sóc để khỏi nghĩ ngợi thì Dũng vẫn đứng yên, hai tay buông thõng xuống, bàn tay nắm chặt lại, đương cố nghĩ xem vì cớ sao cảnh đời Tạo đối với chàng lại buồn hơn cái chết của Tạo, cái chết đường chết chợ, khốn nạn như cái chết của một kẻ ăn mày. . . Dũng nhớ đến cái câu ông chủ đồn điền nói lúc này:

– Đến lúc chết, ông ấy vẫn vui vẻ như thường.

Dũng ngẫm nghĩ:

– Thật trong lòng có vui không.

Chàng chột nghĩ đến Thái và cuộc đời oằn oại của Thái một người đã chán cả sự sống, không tin ở công việc mình nhưng lúc nào cũng hoạt động để cố vượt ra khỏi sự buồn nản bao phủ đầy đặc quanh mình.

Trúc đến gần chiếc bàn kê đầu giường và để tay lên, một cái hộp nhỏ buộc dây gai. Chủ đồn điền nói:

– Đây là cái máy ảnh, ông Tào trước khi mất có nhờ tôi gửi trả ông Dũng.

Dũng hỏi:

– Trong ấy còn ảnh chưa rửa không?

– Không. Cuộn phim sau cũng là cuộn phim chụp cho tôi và các cháu. Hiện tôi cũng chưa trả tiền ông ấy.

Rồi ông chủ đồn điền quay lại phía mấy người nhà quê, nói:

– Hai ông đây là anh em chú bác với ông Tạo.

Rồi ông ta đưa mắt nhìn Dũng và Trúc. Dũng hiểu là ông ta đã biết rõ Tạo là người thế nào; chàng đoán rằng Tạo đã nhiều lần nói chuyện với ông chủ đồn điền và ông này đối với Tạo chắc có nhiều thiện cảm.

Lúc đưa Tạo ra huyết, Dũng đi gần ông chủ đồn điền để hỏi chuyện về Tạo trong những ngày chàng mới đến đây, chưa ốm.

– Ông ấy đến đây là lần thứ hai. Tôi cũng có khuyên ông ta, nhưng xem chừng ông ấy không chuyển. Tôi, tôi cho ông ta đi đây đi đó như thế là rước khổ vào thân; tôi chịu là tài, nhưng tôi thấy sự hy sinh ấy không ích lợi gì. Tôi thực không hiểu được. Ông ấy thì bền chí lắm.

Dũng vừa nghe ông chủ đồn điền nói chuyện vừa đưa mắt nhìn phong cảnh. Chàng thấy đỡ bồn chồn hơn là lúc vừa ở ô tô bước chân xuống, phong cảnh buồn nản là chỉ buồn nản đối với chàng thôi, cũng như cả cảnh đời của Tạo. Chàng đã bắt Tạo có cái tâm hồn của chàng. Có lẽ Tạo vui vì Tạo đã tìm thấy một cách sống hợp với sở thích của mình. Chàng mất hẳn cái ý tưởng khó chịu buồn nộ Tạo vì cho là Tạo đã đem cả đời mình hy sinh một cách vô ích. Tạo không hy sinh gì cả, như chàng đã tưởng lầm. Tạo tin ở công việc mình và đã được đem đời mình dùng vào công việc ấy. Dũng ngẫm nghĩ:

– Khổ nhất là bắt buộc sống trong cảnh giàu sang ích kỷ mà lại có óc cách mệnh, hay tự bắt buộc phải sống một đời cách mệnh mà thật tình thâm tâm lại

thích giàu sang. Chỉ khổ khi nào đã sống một đời không hòa nhịp với tâm trí.

Dũng thấy rằng khi buồn cho Tạo, là chính chàng đã buồn cho đời chàng. Phải sống một đời ngang trái nhưng chàng không có đủ can đảm để thoát ly, mà thoát ly rồi cái đời tương lai của chàng sẽ đại khái như đời của Thái và Tạo, hai cảnh đời mà trước kia mới nghĩ đến chàng đã thấy buồn nản vô cùng.

Biết là Tạo đã sống sung sướng nhưng vì cái chết của Tạo thảm thương quá nên lúc cầm mấy viên đất ném lên áo quan trước khi lấp huyệt, Dũng có cái cảm tưởng rằng Tạo vừa được thoát nợ, từ nay không phải băn khoăn đau khổ gì nữa, bình tĩnh ngủ một giấc ngàn năm. Có lẽ Tạo cũng đã mong mỗi như thế; chàng nhớ đến mấy câu Tạo viết trong

thư “bốn bề đất mát mẻ, rồi chẳng biết gì nữa, cũng hay hay”.

Phu gạt đất xuống huyết; cái áo quan gỗ tạp bị đất phủ kín dần chỉ còn lộ ra một góc. Dũng ngừng nhìn trời vì chàng tức bực tưởng đến Tạo nằm trong áo quan tối om, chật hẹp. Chàng thốt nghĩ đến Loan và tự nhiên nhớ đến một hôm, đã lâu lắm, nhìn Loan mặc áo trắng đi qua vườn trong ánh nắng thu, lần đầu chàng cảm thấy cái vui thấy mình sống. Chàng không dám nghĩ đến một đời ở xa Loan, nay đây mai đó như Tạo, rồi một ngày kia cũng như Tạo chết một nơi xa lạ nào, nằm trong áo quan tối, trong khi Loan đứng bên mồ, dưới ánh nắng, tà áo trắng của nàng phấp phới trước gió.

Trúc ngừng nhìn Dũng và lấy làm ngạc nhiên thấy Dũng mắt có ngấn lệ.

II.7

Đến quán hàng nước bà Nhài,
Trúc bảo Dũng:

– Đẳng nào cũng chậm rồi. Ta rẽ vào
Ý Dương thăm anh Cận và cho anh ấy
biết tin. Anh nghĩ sao?

Dũng đáp:

– Tùy đấy. Nhưng về sợ tối.

Trúc nói:

– Đêm nay có trăng. Với lại đã lâu lắm chưa đến thăm anh Cận; không biết anh Cận có quen Tạo không?

– Hình như có. Nếu có quen thì vì Phương.

Tới nơi vừa gặp lúc cụ chánh Mạc và Cận đang ngồi ăn cơm. Cận đứng vội lên dánh dập luống cuống, không kịp bắt tay Dũng và Trúc, chỉ sang gian bên cạnh, mời luôn:

– Hai anh ngồi chơi bên này.

Dũng hơi lấy làm lạ, không hiểu, cứ tiến đến gần bà chánh rồi vừa lễ phép vừa thân mật cất tiếng chào như mọi lần. Đứng nói chuyện một lúc lâu, chàng mới để ý nhìn vào mâm cơm, trong mâm chỉ có một đĩa dưa và một bát nước dưa vàng nổi trắng như bột phấn. Dũng lúc

đó mới hiểu cử chỉ của Cận và vẻ mặt ngượng ngịu của bà Chánh khi đáp lại những câu hỏi thăm của chàng. Dũng cũng thấy ngượng, chàng vội quay mặt đi rồi bước sang gian bên, nói với cận:

– Anh sang ăn cơm đi.

Cận mời:

– Hai anh sang ăn cơm luôn thể.

Sợ Trúc nhận lời, Dũng phải nói ngay:

– Chúng tôi vừa ăn xong. Uống nước thôi. Đi nhiều khát nước quá!

Đưa mắt nhìn quanh, Dũng nhận thấy nhiều chứng cứ về sự sút kém của nhà Cận. Chàng đoán là có việc gì khác thường đã xảy ra và định bụng ít nữa sẽ hỏi Cận cho biết rõ.

Uống xong chén nước, Dũng bảo Trúc:

– Ta ra vườn chơi đi.

Cụ chánh nói:

– Lâu không thấy các cậu lại câu cá. Bây giờ khối cá to.

Trúc cười nói:

– Chắc là to hơn con cá anh. . . Xuân câu được độ nào.

Trúc nói khác đi vì không muốn nhắc đến tên Thái.

Như cái máy, Dũng đi về phía cây khế ở bờ ao. Chàng nhớ đến lúc đứng nói chuyện với Loan hôm Thái đi. Chàng tưởng như mình đã phải xa Loan gần một năm rồi và muốn được thấy mùi hoa khế để nhớ lại Loan hôm đó, sống lại cái giây

phút thần tiên, đứng với nàng dưới gốc khế, mùa thu năm ngoái.

– Ai vào vườn hái trộm khế thế kia?

Tiếng nói thanh thanh và tiếng cười giòn của một người con gái làm Dũng và Trúc giật mình quay lại.

– À, ra anh Dũng, anh Trúc

Tuy đã lâu không gặp, Trúc cũng nhận ra tiếng Hà và ngạc nhiên hết sức vì cách ăn nói tự do của nàng.

Hà tiến lại gần, Trúc thấy nàng lớn khác hẳn trước. Cặp môi không cười mà vẫn tươi, hai vết lõm đồng tiền ở má và đôi mắt đen lánh, đuôi cúp xuống, có vẻ thơi ngây tinh nghịch khiến Trúc khi nhìn mặt Hà rồi không lấy làm lạ về cách ăn nói của nàng nữa: Một người có vẻ mặt, có dáng điệu như nàng thì tự nhiên

lời ăn tiếng nói phải nhanh nhẩu và lời lẽ như vậy. Dũng và Trúc thấy dễ thân với Hà ngay và đối với một người như nàng không thể giữ điệu bộ đứng đắn, trang nghiêm được.

Hai người cùng chạnh nghĩ đến Phương, hồi chưa bị bắt, nhanh nhẹn tươi cười đi hô hào các chị em buôn bán tẩy chay một cửa hiệu Khách.

Dũng hỏi:

– Cô vừa đi đâu mà bồ hôi bồ kê thế kia?

Hà đáp:

– Em mới đi chợ về. Nhưng bán được đồng nào vui miệng ăn quá hết cả. Đến bực mình.

Trúc ngẫm nghĩ:

– Ngủ này rồi lại đến chí mạng như chị thôi chẳng kém gì.

Chàng nhìn Hà và thấy trong lòng dịu dịu, nảy ra một ý muốn thương mến mơ màng. Hai con mắt và đôi môi của Hà khi nàng cười nói, Trúc nhìn thấy có một thứ duyên vui đầm ấm. Trúc biết là Hà không đẹp lắm nhưng nếu chàng yêu thì Hà là một người con gái có đủ nhan sắc để chàng yêu được. Chàng nhìn Hà chăm chú đợi xem cái ý muốn thương mến của mình có mỗi lúc một tăng không.

Đương nói chuyện với Dũng, đoán là Trúc nhìn mình, Hà liếc mắt thật nhanh về phía Trúc xem có đúng không. Một lúc sau đưa mắt nhìn Trúc lần thứ hai, thấy Trúc vẫn nhìn mình mà nhìn như có ý dò xét, Hà bắt đầu thấy nóng ở hai tai và ở hai gò má; nàng nói thông thả dần và

mất cả vẻ mạnh bạo, tự nhiên khi mới gặp. Sau ngưỡng quá không chịu được nữa, Hà quay mặt đi ra phía cây khế để lánh Trúc. Nàng hỏi Dũng:

– Anh đã ăn được quả khế nào chưa?

– Chưa, vì chưa đến gốc khế cô đã kêu ầm lên là có trộm.

– Thế à? Càng hay vì anh đỡ mọi cổ như chị Loan sáng ngày.

Dũng hỏi:

– Cô Loan vừa sang đây chơi?

– Chị ấy sang luôn, có gì mà anh lạ. .
. Chị ấy sang, em mới biết là anh đi vắng mấy hôm nay. Đi biệt tăm biệt tích ở nhà chẳng còn ai biết đâu mà tìm. Không biết anh đã về qua nhà chưa?

– Chưa, định vào đây rồi mới về nhà.

Dũng đoán là Loan sang đây có ý muốn gặp chàng hay là bảo chàng về ngay vì có việc cần ở nhà. Chàng thầm nhắc lại câu hỏi Hà lúc nãy: “Cô Loan vừa sang đây chơi?” và khó chịu nhìn Hà ngẫm nghĩ:

– Mình hỏi thế chứ có lấy làm lạ gì đâu mà Hà lại cho là mình lấy làm lạ.

Hà nói:

– Cây khế nhà em chị Loan đến chơi bạn nào cũng thích mê. Ăn ngọt, mát mà lại thơm. Ngọt nhưng hơi chua, chua một tí, gọi là đủ chua cho ngon thôi.

Nàng nhắm mắt, chau đôi lông mày và chép miệng để tả cho hết cái ngon của những quả khế.

Trúc cũng bắt chước Hà chép miệng nhắm mắt:

– Cô làm như thế đến tôi là người rất ghét kẻ cũng thích ăn.

Hà nói:

– Chị Loan bảo tôi rằng thứ gì anh cũng ghét mà hình như anh ghét nhất là phụ nữ.

Đứng trước Hà, Trúc thấy ái tình là một thứ không quan hệ gì, hình như nếu chàng muốn yêu Hà thì sẽ yêu ngay và Hà cũng yêu lại chàng dễ dãi như thế. Hai người yêu nhau rồi nếu hết yêu nhau nữa thì thôi, việc đó không phải là việc đáng làm cho ai đau khổ. Chàng nghĩ đến những nỗi băn khoăn, những sự cân nhắc đắn đo của Dũng với Loan và thấy ái tình đối với hai người đó cỏ vẻ cao quý và nghiêm trọng quá.

– Có lẽ vì tình cảnh éo le của hai

người bị bao nhiêu thứ ràng buộc.

Cận ở trong nhà đi ra, bảo Hà:

– Chưa thấy người đã thấy tiếng nói.

Trúc tiếp theo:

– Mà chưa thấy tiếng nói đã thấy tiếng cười.

Hà nói với Cận:

– Cười cho vui nhà, còn hơn cả ngày cứ lăm lì, trông đến khó chịu, ăn mất cả ngon.

Nàng cười và tiếp theo:

– Có lẽ vì thế nên em hay ăn quà, chùa mãi không chùa được.

Hà nói cười tự nhiên quá nên Dũng và Trúc không thật thấy vẻ khó chịu của Cận về cô em gái ăn nói quá tự do.

– Thôi, cô vào mà ăn cơm, tôi còn để phần cơm đấy.

Dững nghĩ ngay đến nồi cơm trộn khoai và bát nước dừa.

Hà nói:

– Xin phép hai anh.

Vừa nói xong, Hà quay mặt đi và cúi đầu ho rũ rượi. Nàng cười luôn theo và nói một mình:

– Chưa ăn đã sặc.

Trúc nhìn theo Hà đi nhanh nhẹn bên bờ ao, dáng người hơi gầy và mấy tiếng ho của Hà làm chàng thất nghĩ đến Phương. Cậ cũng vừa có cái ý nghĩ buồn rầu ấy vì không phải lần đầu Hà ho như vậy, nhưng muốn dối mình, chàng mỉm cười, nói:

– Chắc tại cô hàng quà nào mong chú gì.

Khi Hà đi xa rồi, Dũng hỏi Cận:

– Anh có biết Tạo không?

Cận không đáp lại câu hỏi của Dũng, chàng nhìn hai người ngẫm nghĩ một lát rồi nói:

– Dáng chừng hai anh vừa lên đưa đám Tạo.

– Thế ra anh cũng biết à? Anh có quen Tạo không?

– Tôi biết, biết anh ấy ốm đã lâu, biết anh ấy mới mất hôm kia.

Yên lặng một lát, rồi Cận buồn rầu tiếp theo:

– Kể như anh ấy thì chết là thoát.

Chúng tôi vẫn mong anh ấy chết ngay để khỏi ốm đau khổ sở mãi.

Dũng để ý đến hai chữ “chúng tôi” nhưng chàng không hiểu nghĩa.

– Chúng tôi biết anh ấy ốm mà đành chịu không thể lên thăm nom anh ấy được. Anh ấy cũng chẳng khỏi nào nhưng ít ra có người bên cạnh an ủi vẫn hơn. Song tôi chắc anh ấy cũng hiểu rõ địa vị khó xử của các anh em vì không thấy anh ấy viết thư cho ai cả.

Dũng nói:

– Anh ấy có viết thư cho tôi. Nhưng tôi và anh Trúc lên tới nơi thì anh vừa mất. Đi đưa đám, ngoài ông chủ ấp ra, chỉ có tôi và anh Trúc, không có ai nữa.

Lúc đó, Dũng mới hiểu nghĩa hai chữ “chúng tôi” là Cạn và nhiều anh em nữa

đã cùng Tạo có liên lạc mật thiết, vì sợ hỏng việc nên không dám đến đưa đám Tạo. Chàng nói:

– Tôi chỉ biết nhận được thư thì tôi không kịp nghĩ ngợi xa gần gì nữa cả.

Cận nói:

– Anh thì không sao. Anh đi như đi đưa đám một người quen. Anh đến tự nhiên được mà cũng chẳng ai nghi ngờ gì được anh.

Câu nói của Cận tình cờ lại nhắc Dũng nghĩ đến rằng chỉ vì gia thế cao sang nên bấy lâu chàng không được các bạn cho dự vào những cuộc hành động ngầm ngầm của họ.

Chàng ngỏ lời trách Cận:

– Từ độ anh Thái mất, tôi đã bảo

anh đừng động chạm gì tới những việc ấy nữa, sao anh không nghe tôi?

Cận nói:

– Đâu có phải lỗi tại tôi, Vì chị Phương tôi nên tôi bị nghi ngờ oan uổng. Khi nọ đã nghi ngờ rồi thì tôi tưởng chỉ có mỗi một cách thôi: Phải làm thực những điều họ nghi cho mình. Vì không làm thực cũng phải chịu như làm thực. Như vậy tội gì. . .

Nghe Cận nói, chàng đoán được việc đã xảy ra cho Cận mới đây.

Cận nói:

– Có lẽ cũng chẳng bao lâu tôi không thể dạy tư được nữa, vì mất hết học trò. . . Muốn yên thân, nhưng không thể yên được.

Cận chép miệng lắc đầu nhìn Dũng và Trúc một lúc lâu rồi nói:

– Hai anh vào trong nhà uống nước. Tí nữa quên. Tôi độ này làm sao ấy, như người mất hồn.

Đi được một quãng. Cận quay lại nói:

– Chung quy chỉ tại cô Hà nhà tôi. Cô ấy táo bạo mà lại nhẹ dạ quá. Chưa làm được việc gì đã nói luôn miệng: “Ăn cơm nắm với muối chắc là ngon. Càng đỡ tốn quà”.

Trúc mỉm cười và chú ý lắng tai nghe. Tự nhiên chàng thấy vui; có lẽ vì tại Hà đã coi sự sống và các công việc rất quan trọng như là những sự bông đùa không đáng quan tâm. Câu nói đùa “ăn cơm nắm với muối chắc là ngon”, đối với

Hà biết đâu không là câu nói thật. Thốt nhiên chàng đứng dừng lại, nhìn xuống đất. Một ý tưởng thoáng qua óc:

– Hay có lẽ Hà biết là mình sắp chết, mà cũng chết về bệnh lao như chị.

Hai con mắt long lanh sáng và đôi gò má đỏ tươi trong bột mặt xanh và hơi gầy của Hà làm chàng nghĩ tới vẻ mặt của nhiều người con gái ho lao chàng đã được thấy. Chàng nghiệm rằng người nào cũng có một thứ duyên quyến rũ và gợi người ta nghĩ đến những vẻ đẹp mong manh có nhiễm cái buồn xa xôi của những sự thương tiếc không bao giờ nguôi.

Trúc lấy làm lạ rằng sao cái ý tưởng thương hại vu vơ ấy lại làm cho chàng đau khổ đến thế. Chàng thấy có một cảm giác mới lạ không biết là buồn hay vui,

hình như trong lòng chàng vừa nở ra một bông hoa màu biếc, sắc hoa gần lẫn với bóng tối mờ mờ tím một buổi chiều đông nào đã xa và rất buồn.

Lúc đó trời chưa tối hẳn nhưng bóng người đã thấy in trên sân trắng. Bên cạnh cái bờ nước con, mấy cái chĩnh sành treo úp những tấm mo cau cuốn tròn làm Trúc nghĩ đến những người con gái yên lặng đi theo sau một chiếc áo quan.

– Sao không thắp đèn treo lên, cô Hà?

Biết là đèn treo đã hết dầu từ lâu, nhưng Cận cứ hỏi vậy để Hà tìm cách trả lời. Hà nói:

– Hết dầu từ đời nào rồi còn gì. Em phải ăn mò. Được cái chỉ có mỗi một món ăn nên dễ gặp không sợ lẫn.

Câu nói thẳng thắn của Hà khiến Dũng không lấy làm khó chịu ngượng ngập về sự nghèo nàn của nhà Cận. Dũng thấy Cận muốn che đậy cảnh nghèo của Cận cũng như chàng đã bao lần muốn giấu giếm cảnh giàu sỗ sàng của mình.

Trúc bảo Cận:

– Để sáng trăng thế này thì hơn.

Hà dọn mâm xong, ra ngồi ở bậc cửa, gần ba người. Cụ Chánh vẫn ngồi yên trên phản. Dũng đoán là cụ đang giả trầu. Hà nói:

– Mấy người ngồi yên dưới bóng trăng tù mù thế này có vẻ một hội kín lạ lùng. . .

Cận ngắt lời em:

– Cô nói chẳng giữ gìn ý tứ gì cả.

Chàng đưa mắt nhìn vào trong nhà, ý muốn bảo Hà không nên để cụ Chánh nghe thấy những tiếng ấy. Dũng nhớ lại, hôm Thái đến rủ Cậ, vì nhà còn mẹ già nên Cậ phải cam tâm ở lại nhà bấy lâu. Chàng nhận thấy dây ràng buộc của gia đình bền chặt là chùng nào; cái chết của cụ chánh mà Cậ với Hà không bao giờ dám mong đối với hai người sẽ là cách độc nhất để được hoàn toàn thoát ly. Dũng tin chắc rằng độ ba hôm sau, khi cụ Chánh mất, chắc sẽ không có ai biết rõ được Hà đi phương nào. Cụ Chánh còn thì dầu phải nhịn đói, Cậ và Hà cũng không thể bỏ đi nơi khác được. Dũng thấy cái ý muốn thoát ly gia đình của mình chưa biết đến bao giờ mới thành sự thực; chàng có nhiều sự ràng buộc hơn là Cậ và Hà. Nhưng có một thứ ràng buộc chặt chẽ nhất là tấm ái tình của chàng với Loan. Chàng ngẫm nghĩ:

– Giá Loan cũng có tính liều lĩnh như Hà thì dễ xử đến đâu. Lại còn một thứ phiền nữa: Loan là con một.

Dũng quên cả những người chung quanh, ngược mắt nhìn sao trên trời và loay hoay tìm cách thoát ra khỏi tình cảnh ấy. Nhưng chàng chỉ thấy bối rối hỗn độn như những ngôi sao tán mạn trên bầu trời.

Bỗng Hà cất tiếng nói:

– À anh Dũng này, sáng nay chị Loan sang đây chơi.

Dũng giật mình quay mặt về phía Hà, hơi khó chịu:

– Cô vừa nói chuyện rồi.

– Thế à?

Nàng cười khẽ lên một tiếng, tiếp theo:

– Thế thì lại hết chuyện nói. Ngồi yên vậy.

Cận chợt thấy Trúc dăm dăm nhìn về phía Hà. Miên man, chàng nghĩ đến Phương và Tạo và buồn rầu nhớ đến hôm đưa đám Phương. Hôm đó chàng đã thoáng trông thấy Tạo quay mặt đi vội lấy tay áo gạt nước mắt.

– Biết bao nhiêu cặp tình nhân đau khổ ngấm ngấm.

Ngồi yên một lát Hà lại cất tiếng nói:

– Nghe đồn anh Trúc vui tính hay nói đùa lảm. Sao hôm nay nghiêm trang quá thế?

Dững nói:

– Tại cô nói mất hết cả.

Hà nói:

– Em phải cái tính hay nói nhiều quá. Ở nhà có hai anh em thì chỉ có một mình em hay nói thôi. Anh Cận em hể khi nào mở miệng là chỉ cốt để bảo em: “Im ngay đi, Cô Thúy Kiều!”.

Mấy người cùng cất tiếng cười và trở lại vui vẻ. Hà cười to nhất rồi nàng ôm ngực cúi mặt ho một thôi dài.

Thương Hà vì đoán nàng không còn sống bao lâu nữa, nên Trúc lại dần dần thấy ái tình là một thứ nghiêm trọng quá. Chàng sợ nên chàng lại tự nhủ mình rằng có cảm tình với Hà vì thương Hà chứ không phải vì yêu.

Trúc tự dối mình, chứ thực ra lúc đó chàng lẫn lộn không biết rõ hẳn lòng

mình ra sao? Chàng cố lấy giọng thân mật như người anh nói với em, bảo Hà:

– Gió bắt đầu lạnh. Cô nên vào trong nhà ngồi hơn.

III.1

Cô bé con bán hàng mở vung mức nước chè, làn khói nóng và thơm thoảng qua mặt khiến Dũng nhớ đến hôm nào ngồi cạnh Loan trong lòng ấm áp và nhìn ra cảnh chiều mờ sương thu.

Chàng nhận rằng hôm nay vô tình chàng lại ngồi nguyên chỗ cũ, trời tháng tám, tuy chưa rét lắm như hôm Thái đi, song những cơn gió nam thổi từ phía sông lên làm xõa tóc chàng ra rào rào

trong lá cây gạo bên hàng nước, Dũng đã thấy hơi lạnh và nhiễm cái buồn xa xôi của những cơn gió heo may mới thổi về. Một năm gần qua.

Dũng cầm bát nước chè tươi vừa uống vừa nhìn Xuân ngồi trước mặt; chàng thấy Xuân khỏe mạnh hơn trước nhiều và có nước da sạm đen của một người dạn nắng gió.

– Anh đi được một năm rồi đấy.

Xuân vui cười đáp:

– Đã làm gì được một năm. Anh Thái đi, lúc bị bắt về thì còn ở Lao – Kay. Kể ra thì cũng gần được một năm.

Tên người bạn cũ chết một cách thảm thương tình cờ nhắc đến khiến Xuân cúi nhìn xuống đất; chàng thông thả nói:

– Mới có một năm đã bao nhiêu sự thay đổi. Anh Thái, anh Vượng, anh Tạo...

Dũng nhìn Trúc đương mãi chọn mấy quả na trong rá.

– Chỉ có tôi và anh Trúc là vẫn thế, chẳng thay đổi gì cả. Kéo mãi cái đời vô công rồi nghề tẻ ngắt.

Trúc nhắc lên một quả na to, còn nguyên cành lá, vui vẻ nói:

– Lá còn xanh thế này mới chín cây.

Cô bé nói tiếp:

– Quả nào thì cũng chín cây cả. Cháu vừa hái ở trong làng ra xong.

Trúc bừa đôi quả na và chọt nghĩ đến Hà, chàng bắt chước dáng điệu nàng,

cũng nhắm mắt lại, cau đôi lông mày và chép miệng nói:

– Na làng Chàm ngon có tiếng. Thơm và ngọt.

Trúc nếm rồi đưa cho Xuân một nửa.

– Anh này bấy lâu ở bên Tàu chắc không được ăn. Anh ăn thử mà xem, cả mùa thu sẽ vào bụng anh.

Trúc bảo Xuân:

– Anh còn nhớ độ ở trọ nhà bà Hai Vận không?

– Đời nào quên được nhất là cô con gái bà ta, cô Hiền.

Trúc mỉm cười nói:

– Tôi thì tôi nhớ nhất cây na ở nhà bà ta. Cây na ngon lạ. Bà ta giữ gìn ghê

lắm. Một hôm mình ăn trộm được một quả, phải đứng ngay ở gốc ăn, vì đem ra khỏi vườn, bà ta trông thấy mình ở vườn ra sẽ khám túi ngay.

Trúc nhìn cô bé con bạn nàng và chắc là nó chưa đến tuổi hiểu, nên mỉm cười nói luôn:

– Quả na suốt ngày phơi nắng, nhưng mùi na âm ẩm và thơm phảng phất như môi một người yêu.

Dũng lắc đầu, nói:

– Anh này hỏng. Nói đùa nhằm nhí luôn mồm.

– Còn hơn các anh cứ đem mãi những chuyện buồn như chấu cấn ra nói. Tôi đã bảo đừng nhắc đến nữa. Chẳng ích lợi gì, chỉ thêm nóng đầu.

Sáng ngày, trong mấy giờ đồng hồ, ba người đã suy xét bàn cãi và dự định rất nhiều thứ. Trúc thấy ý Dũng muốn nhân dịp này cũng được đi theo sang Tàu với Xuân. Riêng về phần chàng, chàng chưa thấy muộn lăm, vì sang Vân Nam ở nước ấy buôn bán như Xuân, Trúc cho là không khác gì ở nhà.

Trúc nói tiếp:

– Tôi tưởng cứ theo như lối của tôi là hơn cả. Sống ngày nào biết ngày ấy; Ăn thật ngon ngủ thật kỹ. Nếu phải ở trong nhà tù thì cơm nắm với muối, ăn lại có một vị ngon riêng.

Chàng nhìn Dũng và nghĩ đến Loan, đến những bản khoán do dự, chàng đoán Dũng đã phải trả giá mỗi lần có ý bỏ đi theo các bạn, chàng bảo Dũng:

– Anh còn nhớ độ chúng mình bãi khóa không? Chẳng biết anh thế nào chứ tôi thì lúc nào cần đến nhảy ra thì nhảy ra. Khi nào nhảy vào thì nhảy vào.

Dũng mỉm cười nói:

– Có khi nhảy vào không được nữa.

– Không nhảy vào được thì thôi. Cứ thế mà liệu cách sống. Nhưng lần này phải cẩn thận. Chúng mình vì nhày ra nên mới bị giam hãm. Lần này nhảy ra cũng là nhảy ra chỗ mờ mịt, không biết rõ, nhưng cần gì đời là thế, mình cũng có khi phải liều chơi.

Trúc bỗng lấy tay che miệng mỉm cười nói:

– Chết chữa? Chính tôi bảo không nên bàn tán nóng đầu vô ích mà chính

tôi lại nói nhiều hơn cả. Đã bắt chước cô Ba rồi.

Xuân hỏi:

– Cô Ba nào mà thấy anh nhắc luôn đến tên từ hôm qua đến giờ?

– Hà em anh Cận. Bây giờ lớn lắm. Hình như cũng tập tành bắt chước chị.

– Chắc là có đầu Vùng của anh có lẽ nhiều người nhất đấy.

– Kém vùng Cỏ Am một ít thôi. Và lại cũng không danh giá gì. Có danh giá thì chỉ danh giá cho những người ở lại yên thân hay còn sống.

Xuân nói:

– Hai anh vào Ý Dương với tôi đã rồi về.

Dũng đáp:

– Anh vào thôi, tôi phải về ngay, thầy tôi đợi ở nhà.

Chàng mỉm cười, nói đùa:

– Phải về vì đi hai hôm đã nhớ nhà rồi.

Câu nói đùa nhưng cũng là câu nói thật. Dũng nghiệm ra rằng lần nào cũng vậy, hễ đi đâu một vài ngày là chàng đã nảy ra cái ý muốn về nhà, về nhà để được gần cạnh Loan. Gia đình, quê hương chung yêu mến, chính nơi đó là nơi chàng với Loan trong bao lâu đã cùng thở một bầu không khí, đã cùng ngắm những cảnh sắc thay đổi hết mùa này sang mùa khác, năm này sang năm khác.

Trúc muốn gặp Hà, ngập ngừng một lúc mới dám nói:

– Hay anh Dũng đi về một mình. Tôi đi với Xuân vào Ý Dương.

Trúc thấy Dũng đưa mắt nhìn mình thật nhanh rồi lại nhìn ra chỗ khác ngay. Chàng ngượng nghịu nói tiếp như muốn phân trần:

– Đã lâu chưa gặp anh Cạn.

Đã lâu không gặp Cạn, đi với Xuân đến thăm là lẽ tự nhiên, nhưng sao chàng lại cứ tưởng rằng Dũng không cho thế là tự nhiên. Chàng mỉm cười tự nhủ mình:

– Có lẽ tại thế không tự nhiên thật.

Chàng mỉm cười lần nữa vì nghĩ đến trước kia nhiều lần chính chàng đã thầm trách Dũng cứ phải đo đắn mỗi khi nói đến Loan, hay giữ gìn, che đậy chỉ sợ người ta nghi ngờ mình. Chàng toan nói hẳn ra và dùng cách bông đùa để che

ngượng:”Đã lâu chưa gặp anh Cận và cô Thuý Kiều lắm mồm lắm miệng”, nhưng lần này chàng không thấy còn cần đảm nói đùa nữa.

Dũng không nghi ngờ gì Trúc cả, chàng chỉ mừng rằng Trúc đã nhận lời đi. Xuân không khẩn khoản mời chàng cùng đi lại Cận nữa. Chàng đã phải tìm hết cách làm thế nào về nhà kịp đêm Trung Thu. Chủ nhật trước khi người nhà của Thảo đem mấy cân bánh vào biếu bà Hai, Loan có nói với chàng:

– Thế nào anh cũng phải về kịp đêm Trung Thu, sang đây ăn bánh của chị giáo. . . với em. Em có nhiều chuyện hay. . . hay lắm lắm

Nói xong Loan mỉm cười một cách ý nhị rồi đi cất bánh vào tủ. Nhìn dáng điệu của nàng hoạt động trước mắt,

Dũng từ khi biết thương mến Loan, lúc đó lần đầu để ý đến tâm thân của người yêu, tấm thân chàng vẫn biết là thanh đẹp, nhưng chàng chỉ nghĩ đến thoáng qua chưa bao giờ ngừng lại như lần này. Dũng thấy Loan giơ bàn tay lên sau gáy; mấy ngón tay của nàng đương hững hờ vuốt mấy sợi tóc, bỗng đứng yên cả lại như chờ đợi: Loan suy nghĩ. Tự nhiên Loan quay nhìn Dũng nhắc lại lời nói bằng hai tiếng rất nhỏ:

– Anh nhé!

Nàng vừa mỉm cười vừa khẽ gật đầu luôn mấy cái và trông về mặt Loan nhìn chàng lúc đó Dũng thấy nhiều hứa hẹn tuy chàng vẫn không biết rõ là những hứa hẹn gì và không dám chắc có phải thật thế không.

Dũng đợi ngày Tết Trung Thu đến như một đứa trẻ và từ hôm ấy chàng không sang bên nhà Loan nữa, sợ một lẽ gì sẽ đến làm mất cái hy vọng không căn cứ, rất mong manh, nhưng chàng thấy đẹp hơn là những hạnh phúc lớn ở đời.

Tuy biết trước là có lẽ đêm hôm ấy rồi không có gì cả nhưng khi nói chuyện với Xuân về việc đi, chàng vẫn nghĩ thầm:

– Đi đâu thì đi miễn là sau đêm Trung Thu.

Dũng bắt tay Xuân và Trúc rồi đứng nhìn hai người đi về phía làng Ý Dương. Chàng trả đèn cô bé, bước trên mặt đê.

Một cơn gió thổi mạnh khiến Dũng giơ tay giữ lấy mũ cho khỏi bay, bỗng chàng đứng dừng lại ngửng nhìn lên. Trên đầu chàng cả một vùng sáng rung

động, mặt trời thấp và ánh sáng mặt trời phản chiếu ở mặt sông lên rọi sáng cả đám lá gạo ở trên ngọn cây dương lay tới tấp trong gió.

✱

Lũ trẻ trong nhà thấy Dũng về chạy ra reo lên. Lần đầu chàng không làm cho chúng thất vọng, đứng lại vồn vã, hỏi han, Hiền đương xếp cỏ trông trắng trên bàn, bảo Dũng:

– Chú về chậm quá. Cúng xong, cả nhà đợi chú mãi rồi mới ăn cơm.

Dũng nói:

– Phiền quá. Đã bao lần tôi nói tôi đi đâu thì mặc tôi; làm thế mất cả tự do riêng từng người.

Hiền nhìn Dũng:

– Tại chú tự do quá, thầy không bằng lòng.

Dũng vẫn biết là cha mình không bằng lòng từ lâu, câu nói nhẹ của Hiền thật ra không có gì cả, nhưng sao chàng lại thấy mình tức giận đến thế được. Chàng nói xằng:

– Tôi có tự do của tôi. Tôi muốn sống thế nào thì mặc xác tôi.

Hiền mở to mắt nhìn Dũng nói:

– Ô hay!

Dũng muốn nói nữa để cho đỡ bớt nổi tức bực vô cớ rạo rức trong lòng nhưng chàng cố giữ lại vì chàng sợ nói ra thành sinh chuyện với Hiền, người mà chàng vẫn yêu nhất trong nhà. Hiền nhìn Dũng và nghĩ đến những việc lôi thôi đã

nhiều lần xảy ra giữa ông Tuần và Dũng; riêng nàng nàng cho là tại Dũng có tính cứng đầu hay cãi lại cha. Tuy Dũng vẫn có lý nhưng cử chỉ khác hẳn mọi người trong nhà của Dũng, nàng cho tự nó đã là một cái tội lớn rồi. Hiền không hiểu tại sao Dũng đối với cha lại không tỏ vẻ gì là sợ hãi, sự sợ hãi mà từ lúc lớn lên nàng vẫn có và cho là tự nhiên.

Bỗng Hiền nhớ lại điều gì và mỉm cười vui vẻ, nàng nói:

– Ô hay, chú quên rồi à? Hôm đi, chú dặn tôi mãi rằng thế nào hôm nay cũng về kịp ăn cỗ.

Dũng cũng nhớ lại rằng hôm đi, nghĩ đến lời mời của Loan, trong một lúc vui miệng chàng đã có nói sẽ cố hết sức về kịp ăn cỗ. Nghĩ vậy, Dũng hết tức tối. Chàng mỉm cười nói:

– Xin lỗi chị. Lỗi tại tôi nhưng vì quên mất nên không biết là mình có lỗi.

Hiền cũng vui vì đã có cơ để hai chị em làm lành với nhau. Nàng hối hận tự trách mình đã tỏ lời cự Dững. Nàng vẫn biết Dững tính thích tự do không muốn ai đụng chạm, thế mà đã nhiều lần bị ông tuần và nhiều người trong nhà xét nét, đã bao phen khó chịu rồi. Trong nhà chỉ có mỗi một mình nàng bên Dững. Có lẽ vì thế nên lời trách đầu tiên của nàng đã làm Dững tức bực đến như vậy mặc dầu lời trách rất nhẹ nhàng.

Dững cũng hối hận đã nói xằng để làm phiền lòng chị. Chàng không muốn bỏ đi ngay, thấy cần phải đứng lại ít lâu để cho Hiền biết rõ là chàng đã thật hết giận để chuộc lỗi với Hiền.

Dũng nhìn chị xếp những quả hồng trên đĩa nói:

– Những quả hồng đỏ thắm trông đẹp quá nhỉ. Trông những quả hồng lại nghĩ đến cốm xanh, mà nói đến hồng với cốm lại nghĩ đến mùa cưới.

Hiền xếp xong ngừng lên, nghiêng đầu nhìn Dũng tưởng thấy một vẻ buồn thoáng qua nét mặt Hiền; có lẽ câu nói vô tình về mấy quả hồng đã nhắc Hiền nghĩ đến việc cưới của nàng đã vì đám tang bất ngờ xảy ra bên nhà Mạch phải hoãn lại cũng cả năm nay. Mỗi lần nghĩ đến thân phụ của Hiền, Dũng thấy buồn nản lạ thường. Dũng không hiểu có bao giờ Hiền nghĩ đến cảnh sống vô vị của mình không; hình như nàng không hề nghĩ ngợi lôi thôi, sống mộc mạc hồn nhiên yên lặng như một cái bóng trong gia đình. Nhà giàu sang mà nàng

không được hưởng một tí gì về sự giàu sang, không được đi học, không được đi chơi đâu, quanh năm ở nhà hầu hạ mọi người, sống trong sự sợ hãi một ông bố nghiêm nghị và sống để chịu những sự hành hạ của hai bà dì ghẻ. Dũng vẫn hết sức che chở cho Hiền và các bà dì ghẻ vì sợ Dũng nên cũng không dám bắt nạt Hiền quá, nhưng Dũng cho rằng chỉ có nàng tự bênh vực được nàng thôi. Giá nàng có tấm ái tình như Hà thì có lẽ xảy ra nhiều cuộc xung đột lớn trong gia đình.

Hiền bằng lòng lấy Mạch là nghe lời ông Tuấn, chứ thực ra không phải vì yêu Mạch. Nàng nhận lấy chồng vì đã đến tuổi phải lấy chồng và nàng mong mỗi về nhà chồng có lẽ để thoát khỏi cái cảnh đời hiện tại, để có một sự đổi thay. Dũng cho rằng về làm dâu nhà người khác,

chắc Hiền sẽ khổ sở gấp mấy khi ở nhà mình.

Những ý tưởng ấy hiện ra hỗn độn trong trí lại càng làm cho Dũng hối hận rằng đã nói xằng với chị. Chàng thấy Hiền nhìn chàng chăm chú, hai con mắt hiền lành của nàng có vẻ oán trách. Nàng nói:

– Chú đừng nghĩ ngợi gì mãi đấy. Hay là chưa hết giận chị.

Dũng đáp:

– Lỗi tại em, tại em định cố về để tối nay nghe hát. Ở nhà đã cho đi gọi người hát rồi đấy chứ? Đám nào đấy?

– Đám trên thôn Yên. Hai Tụng và Thiêm.

– À cô Thiêm, khá đẹp. Nhưng có chắc họ đến không?

– Sao lại không chắc. Thầy cho gọi họ thì bạn gì cũng phải đến. Được vào đây hát họ thích mẹ rồi còn gì. Vả lại dám đâu không đến.

Dũng nhìn chị, hỏi ngớ ngẩn:

– Thế à? Sao thế chị?

Chính thực lúc hỏi chị về việc tầm thường ấy, là lúc Dũng đương tự hỏi anh để tìm câu trả lời cho một ý nghĩ vẫn quanh quẩn trong đầu. Chàng thấy ông Tuấn và những người dân trong làng có liên lạc mật thiết với nhau, sống với nhau trong một sự hòa hợp ấy, chàng muốn phá đổ đi vì chàng thấy nó dựa trên sự bất công; người dưới bằng lòng sự hòa hợp đó vì họ đã chịu nhận họ là yếu, họ phải yên phận chịu nước kém và cho thế là tự nhiên từ đời kiếp nào rồi.

Chàng thấy chàng tro vợ đứng riêng hẳn ra ngoài.

Hiền mỉm cười đáp lại câu hỏi của Dũng:

– Ai biết được tại sao. Họ sợ thầy thì họ đến. Nhưng thôi, chú về ăn cơm đi.

Trước cửa nhà thờ, ông tuần, bà Hai và Đình, Thuận với mấy đứa cháu đương ngồi bên cạnh cái bàn rộng để bày các thứ tráng miệng. Dũng yên lặng kéo ghế ngồi. Chưa ai nói ai, nhưng Dũng đã thấy khó chịu rồi; chàng khó chịu vì không sao bỏ được cái cảm tưởng rằng nội trong nhà chỉ có chàng bao giờ cũng là người cô đơn nhất vì không sống như mọi người khác. Thuận nói:

– Cô Hiền nói thế nào chú cũng về, thành thử đợi chú mãi, vừa mới ăn xong.

Nàng gọi người nhà bảo dọn riêng một mâm lên cho Dũng rồi mỉm cười nói:

– Chú Dũng lần này đi chơi lại nhớ nhà co giò mà về.

Dũng nhìn vào trong bàn thờ và cố nghĩ mãi không nhớ ra hôm nay giỗ ai. Chàng định vào lễ nhưng thấy Thuận nói có ý nhấp nhộm, chàng tức mình cầm đĩa bắt đầu ăn ngay. Ông tuần nhìn Dũng một lúc lâu, thấy Dũng có vẻ cau có ông không muốn khó chịu về cách cư xử của

Dũng nhưng ông cũng không muốn nói một câu nào cần vui vẻ với Dũng sợ mọi người chung quanh đẩy cho ông có ý dung túng cách ăn ở quá tự do của Dũng.

Ông gọi mấy đứa cháu lại nói chuyện với chúng và bảo lấy bao nến đem ra chia phần. Mấy đứa bé tranh giành nhau. Thằng Trung bị thằng Hưng tranh lấy phần nến, chạy lại gần Thuận khóc rầm lên. Tiếng kêu khóc rộn rã của lũ trẻ đã làm mất được sự yên lặng nặng nề đây khó chịu lúc này.

Ông tuần mồm cười, vuốt râu rồi ngả đầu vào thành ghế mây. Ông gọi thằng Trung đến lấy tay xoa nhẹ đầu nó, âu yếm dỗ nó nín. Dững đói nhưng ăn không thấy ngon, chàng vừa thông thả và lơ đãng nhìn cha. Nhưng cứ hễ lúc nào chàng dịu lòng để cố tìm cách yêu cha thì chàng lại đau xót thấy những hành vi tàn ác của ông tuần mà chàng tưởng đã quên hẳn rồi hiện ra như bức rào ngăn cản. Chàng tức bực thầm nhắc lại câu đã

bao lần thốt ra trong những khi muốn bỏ nhà đi ngay:

– Còn liên lạc gì nữa giữ mình ở lại đây?

Những lớp nhà gạch vây kín chung quanh sân, Dũng thấy tức tối trước mắt như những bức tường của một nhà tù giam hãm chàng. Người ta không thể sống mãi một cảnh đời tron gkhi người ta chỉ nghĩ đến việc thoát ra khỏi cảnh đời đó. Phải như Trường, Đình và nhất là Hiền bằng lòng nhận sống như mình đương sống mới có thể mong được yên ổn.

Chàng đã bao lần xung đột ấy với gia đình và có những sự xung đột chính vì từng giây từng phút chàng đã không muốn nhận cái cảnh sống trong gia đình, chỉ muốn thoát ra khỏi thật mau. . .

Đối với mọi người, việc chàng bỏ nhà đi sẽ là một việc hết sức vô lý. Nhưng nếu thật có lý ra thì chỉ có một cách là sống như Trường và Định. Trường, Định sống một đời có lý lắm. Dũng vẫn biết thế, nhưng chàng lại biết từ lâu – và biết hẳn rồi không còn nghi ngờ gì nữa – rằng chàng không tài nào sống như Trường và Định được. Chàng muốn cũng không được nữa vì thâm tâm chàng không cho chàng được như thế.

Sự trái ngược của thâm tâm chàng – mà chàng không đổi khác được – với cảnh sống hiện tại không cho phép Dũng tự do làm nấy nỡ được nhân cách mình. Ở lại thì chỉ có héo mòn dần đi, đau khổ mãi mà vô ích cho mình, cho cả một mọi người.

Dũng vớt quả hồng ngâm vừa gọt vỏ vừa nhìn Định đương bế đứa con nhỏ

đặt lên trên đùi và rung đùi thật mạnh cho đứa bé thích chí cười. Thuận nhìn Dũng, Dũng giơ con dao lên dọa đứa bé, và cũng cố nhếch mép cười cho Thuận vui lòng.

Bỗng Dũng lặng người đi, mắt nhìn vào quãng không, chờ đợi một sự quyết định mà chàng biết sẽ quan trọng nhất trong đời chàng từ trước đến giờ. Chàng cầm dao cắt mạnh quả hồng làm đôi. Vô ý khuỷu tay chàng đụng vào một cái chén làm đổ lăn xuống sàn gạch và vỡ tan. Tiếng chén vỡ làm chàng thấy nhói ở quả tim. Dũng vừa quyết định bỏ nhà đi và lần này, lần đầu chàng thấy việc ấy là chắc hẳn, hình như tự nhiên phải thế, không cần lưỡng lự, đo đắn gì nữa.

– Giản dị như không. . . Muốn hành động muốn sống theo chí hướng chân thật của mình chỉ có một cách là thoát ra

khỏi hoàn cảnh này. Làm gì có hai đường mà còn phải lồi thoi nghĩ ngợi.

Dũng không nghĩ đến cách rời khỏi gia đình mà vẫn còn liên lạc với gia đình. Đối với chàng phải cắt đứt hết các dây liên lạc, phải đoạn tuyệt hẳn mới gọi là đi phải như thế, chàng mới có cái cảm tưởng rõ rệt về sự đổi thay, về sự thoát thân. Đi mà còn vương víu đến gia đình thì công việc làm của chàng ở nơi khác vẫn bị ảnh hưởng của gia đình, của hoàn cảnh cũ. Chàng muốn được như con bướm thoát khỏi cái kén tối tăm, bay lên nhẹ nhàng trong ánh sáng mặt trời, tự do đi tìm hoa trong các vườn xa lạ; bay đi và không nghĩ đến cái kén kia, không biết cái kén dính ở cành cây nào nữa.

Bóng người thấp thoáng sau bức giậu làm Dũng ngừng nhìn lên hồi hộp chờ đợi. Có tiếng Loan nói xen lẫn với

tiếng Hiền. Tiếng nói của Loan mà Dũng nghe đã quen tai, chiều hôm nay chàng thấy lại có một vẻ thân mật yêu riêng. Lòng chàng thốt nhiên êm ả hẳn lại, lặng đón lấy một nỗi vui nhẹ đến dần dần như bóng chiều bình tĩnh đương dịu dịu tỏa xuống sân gạch rộng. Tiếng cười của Loan chàng nghe xa xôi như ở trong một giấc mơ.

Lạ nhất là nghĩ đến Loan mà cái ý bỏ nhà đi hẳn, chàng vừa quyết định lúc này không đổi khác. Có phần chàng lại muốn đi hơn vì lúc đó chàng thấy không lấy được Loan, không muốn Loan là vợ mình, thà rằng xa hẳn Loan ra vì xa tức là gần Loan, mãi mãi yêu Loan hơn và yêu không bao giờ hết.

Ở đời có mỗi một tấm tình yêu lúc nào chàng cũng sống trong sự lo sợ rằng sẽ không yêu Loan được nữa, một ngày

kia khi đã đầy đủ, không còn có thứ gì phải xin Loan nữa. Chàng muốn lúc nào cũng cách Loan một bức giậu, nhưng bên tai vẫn được nghe tiếng thân yêu của người yêu; chàng muốn cả đời chàng được mãi mãi như những giây phút hy vọng của buổi chiều hôm nay, những giây phút hiện đương nhẹ qua, rung động trong sự đợi chờ không đâu.

III. 2

ũng thở thấy nhẹ hơn mọi buổi sáng khác. Chàng sức nhớ ra rằng vào khoảng ba bốn giờ sáng trời đổ cơn mưa to. Trong khi mơ màng nghe tiếng mưa rào rào ngoài nhà, Dũng đã có chiêm bao thấy một chuyện gì vui lắm, nhưng nghĩ mãi Dũng cũng không nhớ ra là chuyện gì. Chàng chỉ biết rằng lúc đó chàng đã có một cái cảm giác rất dễ chịu của một người vừa được thoát thân.

Chàng đi ra phía tủ gương thay quần áo, mỉm cười nói một mình:

– Có lẽ tại lúc nào cũng nghĩ đến việc đó.

Dũng lấy làm lạ rằng không phải đợi đến lúc bỏ nhà đi mới được thoát thân. Hơn hai tháng nay vẫn sống ở trong gia đình mà chàng đã thấy mình không còn liên lạc gì với gia đình nữa. Chàng muốn làm gì thì làm, muốn sống thế nào thì sống. Những sự tranh cạnh nhỏ nhen hàng ngày, những sự xung đột vì tư lợi, những lời khích bác lẫn nhau. Dũng thờ ơ coi như là không có liên lạc gì đến chàng nữa. Cả đến việc cưới vợ cho chàng, Dũng cũng không quan tâm; chàng mặc mọi người lo toan xếp dọn nhà cửa, Dũng mỉm cười tinh nghịch mỗi khi thấy xe ô tô ở Hà Nội về chất

đẩy các thứ mua dùng vào việc cưới.

Dũng đã hết sức nói với ông tuần để hoãn việc cưới lại năm sau nhưng không được. Cụ Bang nhất định bắt phải cưới ngay, vì năm sau là năm hạn của cụ: Điều mong ước cuối cùng của cụ là trước khi nhắm mắt được thấy Dũng thành gia thất.

Dũng vâng lời và ngày cưới đích xác định vào tháng Chạp. Ông tuần và mọi người trong nhà thấy đều vui vẻ; nhưng ông tuần không khỏi ngạc nhiên về thái độ của Dũng, những hôm trong nhà hội họp bàn đến chuyện chàng và Khánh, Dũng chỉ từ chối lấy lệ và để cho mọi người hiểu ngầm rằng chàng đã bằng lòng. Nếu không có sẵn cái ý định bỏ nhà đi thì thế nào cũng sẽ xảy ra một cuộc xung đột to trong gia đình về việc ấy.

Dũng không hiểu tại sao mình lại không bỏ nhà đi ngay; lạ nhất là từ khi định ngày cưới, Dũng thấy sống ở trong gia đình có phần dễ chịu hơn trước.

Biết mình đã quen sống cái đời an nhàn về xác thịt, có lúc Dũng giật mình lo sợ; biết đâu có ngày chàng không thấy cần phải đi nữa hay lúc cần phải có can đảm để rút đi, chàng lại không có đủ can đảm. Thế rồi chàng sẽ lấy vợ, sẽ có những trách nhiệm mới, tâm tình sẽ thay đổi dần. Có lẽ chàng sung sướng và biết đâu lại không sống như thế mãi như là Trường và Định.

Có một điều giúp chàng vững tâm là tấm ái tình của chàng với Loan. . . Nếu người sắp làm vợ chàng là Loan thì có lẽ chàng sẽ bị cám dỗ. Chàng không thể đánh lừa Loan, phụ bạc Loan được mặc

dầu chàng chưa có ngỏ một lời hứa hẹn gì với Loan cả.

Ngày cưới sắp tới nơi đối với chàng lại là một cơ thúc giục chàng bỏ đi để khỏi phụ Loan. . . Việc sửa soạn ngày cưới càng tiến hành bao nhiêu thì việc chàng bỏ nhà đi lại càng chắc chắn bấy nhiêu.

Dững chỉ còn mấy tháng sống gần Loan, mấy tháng rất quý đối với chàng. Lòng chàng vui quá trời, mùa thu đẹp quá nên những lúc gặp Loan, chàng không hề để ý xem Loan đối với việc cưới của mình ra sao; chàng yên trí Loan đã hiểu chàng, đã biết là chàng sẽ bỏ nhà đi. Chàng tưởng Loan cũng nghĩ như chàng; hai người đã không sao lấy được nhau, còn mấy tháng sống gần gũi tội gì buồn bã để cả đời phải hối hận. Dững không

thấy Loan mảy may tỏ ý hờn giận chàng; trước thái độ lãnh đạm ấy, Dũng sinh nghi ngờ, cho là bấy lâu đã lầm tưởng rằng Loan cũng yêu chàng như chàng yêu Loan. Nhưng chàng không muốn tìm để biết rõ; vì biết rõ làm gì. Loan yêu chàng hay Loan thờ ơ đối với chàng đang nào lúc đi chàng cũng khổ. Thà cứ để vậy sống trong một ảo tưởng đẹp đẽ, một ảo tưởng mà trọn đời, Dũng mong vẫn là ảo tưởng.

Đã hơn một tháng ngày nào Loan cũng sang dạy học lũ trẻ bên ông Tuấn. Trước khi đi, Dũng cố sức lo liệu xong việc ấy để Loan có kế sinh nhai, chàng đi sẽ được yên tâm hơn.

Dũng không phải giữ gìn như trước mỗi khi gặp Loan, chàng chắc rằng không ai nghi ngờ nữa từ khi biết chàng đã bằng lòng lấy Khánh. Buổi sáng nào

Dũng cũng đi qua nhà học để được trông thấy mặt Loan. Có khi chàng đứng sẵn ở vườn đợi Loan sang, rồi hai người trong buổi sáng lạnh, trong ánh nắng hồng nhạt mùa thu cùng đi nói chuyện một quãng trên con đường trải đá sỏi.

Thỉnh thoảng một sợi tơ trời từ tên cao là là xuống lấp lánh; hai người sợ sợ tơ vương vào mình cùng giơ tay đón lấy rồi nhìn nhau mỉm cười khi thấy trong tay không có gì cả hình như sợi tơ vừa tan đi cùng với ánh sáng.

Dũng nhìn đồng hồ thấy kim chỉ tám giờ. Chàng lẩm bẩm:

– Hôm nay chủ nhật, không biết Loan có sang không?

Chàng ra mở rộng cửa sổ; trên lá cây còn ánh nắng lấp lánh làm Dũng phải

nhúu đôi lông mày cho khỏi chói mắt. Một cơn gió lạnh lùa vào đượm mùi thơm hắc của hoa cau. Ngay cánh cửa, một bông hoa cau màu vàng nhạt và sáng, vừa mở xòe ra khỏi bẹ, đẹp như một nỗi vui nở trong lòng người.

Có tiếng thì thầm nói chuyện trong nhà ngang.

Dũng đi vòng ra sân trước. Hiền vui vẻ gọi:

– Chú Dũng vào đây.

Dũng bước lên thêm, Hiền đương đứng trên sập, hai tay cầm hai góc một tấm mền vóc đỏ viền xanh hoa lý, Loan ngồi ghé bên sập ướm tấm bông vào mền vóc. Ánh đỏ của tấm chăn phản chiếu lên làm ửng hồng da mặt hai người.

Dũng mỉm cười nói:

– Tôi trông hai cô như hai người say rượu đỏ cả mặt.

Hiền nói:

– Hôm nay mới say vờ. Tháng sau cứ tha hồ say thật.

Dũng giật mình nhìn Loan ngơ ngác:

– Tháng sau rồi cơ à? Chóng quá. Thì giờ đi như bay.

Hiền ngấm nghĩa tấm chăn rồi đưa ra chỗ có ánh nắng bảo Dũng:

– Chú xem hộ xem liệu có vừa ý cô dâu không?

– Tôi biết thế nào được ý cô dâu.

Loan vẫn yên lặng ngồi cạnh giữ chặt lấy hai góc chăn để mền lông bông vào vải. Nàng cũng vừa như Dũng giật

mình và thấy ruột thắt lại khi nghe Hiền nhắc đến tháng sau Dũng cưới vợ. Nàng không muốn nghĩ ngợi về việc ấy, nàng đã cố hết sức cũng không hiểu được lòng Dũng hiện giờ ra sao. Mới đầu khi nghe chuyện, Loan vẫn yên trí là Dũng nói đùa vì đã từ lâu Dũng vẫn nói sẽ lấy Khánh mà nàng có tin là thật bao giờ đâu. Rồi nàng thấy ăn hỏi, thấy sửa soạn nhà cửa, mua các thứ dùng về việc cưới. Tin ông tuần cưới vợ cho con khắp trong làng và ngoài phố huyện đi đâu Loan cũng thấy nói đến như là một việc quan trọng ít khi xảy ra. Trước mặt Loan, họ bàn tán về Dũng và Khánh, ước đoán số ô tô sẽ dùng hôm đón dâu. Loan thấy mình như bé nhỏ không đáng kể đến. Nàng sợ hãi. Tuy đã biết trước là không lấy được Dũng, nàng cũng ngạc nhiên đau đớn.

Mỗi lần gặp Dũng, nỗi bức tức của

nàng lại biến mất, Dũng đối với nàng vẫn ân cần như trước, có lẽ lạ hơn trước, nàng chỉ cốt có thể thôi và tự an ủi rằng việc lấy vợ không phải tự ý Dũng. Dầu sao, nếu Dũng không từ chối hẳn được ít ra cũng phải tỏ ý phần uất. Loan thật không hiểu vì có sao Dũng đã bằng lòng một cách dễ dàng như thế.

Nàng tức Dũng rồi nàng tự dối mình rằng có lẽ Dũng đau khổ ngấm ngầm; nàng thương nàng nên nàng muốn tìm cơ để thương Dũng, cho là hai người cùng chung một số phận và cùng đáng thương như nhau cả. Có khi nửa đùa nửa thật hỏi Dũng thì Dũng chỉ đáp lại một cách mập mờ:

– Tôi lấy vợ tức là không lấy vợ.

Loan bối rối ít lâu rồi từ khi sang dạy học bên ông tuần, ngày nào cũng gặp

Dũng, Loan không muốn nghĩ ngợi lôi thôi nữa. Còn thấy Dũng ở bên cạnh là nàng còn vững tâm, không lo sợ gì, không cần gì những việc xảy ra.

Dũng nói với Hiền:

– Bây giờ đã may chẵn. Tôi sợ là sớm quá chăng?

– Sớm thì đã làm sao?

– Sớm quá tôi sợ lại để mốc ra mất.

Dũng nhìn Loan và mỉm cười nói như có ngụ ý:

– Vì không dùng đến.

Hiền nói:

– Trời độ này lạnh không sợ đâu

Loan mỉm cười vì chỉ thấy Hiền để ý đến nghĩa mộc mạc của câu Dũng nói; có

lẽ Dũng muốn dùng câu ấy để tỏ cho nàng biết là Dũng không bao giờ lấy Khánh. Loan nhớ lại những lúc Dũng đứng đợi nàng trong vườn; nhiều lần Dũng ngập ngừng hình như muốn ngỏ với nàng điều gì lại thôi. Mọi ý nghĩ thoáng nảy ra làm cho lòng nàng xao xuyến như đám lá vàng gần đến ngày rụng trước một cơn gió thổi mạnh và đột ngột. Có lẽ Dũng sẽ đi trốn và sẽ rủ nàng cùng đi, hai người đều bỏ hết cả vì đã không thể nào không thể yêu nhau được, thì chỉ còn một cách trốn đi biệt để yêu nhau. Loan nhìn Dũng và thấy cái ý tưởng ấy không có gì là táo bạo liều lĩnh nữa nếu Dũng ngỏ lời tha thiết muốn nàng cùng đi thì chắc Loan sẽ có đủ can đảm. . .

Loan không sợ hãi gì khi nghĩ đến những sự trốn tránh ần núp, một cuộc đời sống biệt lập hẳn ra ngoài khuôn sáo

tâm thường nếu lúc nào cũng có Dũng ở bên cạnh nàng.

Loan hồi hộp nghĩ đến những cái thú của một đôi tình nhân đã liễu lĩnh quá rồi chỉ còn biết có yêu nhau, một đêm mưa gió trong một buồng trọ tồi tàn tình cờ gặp bên đường, lần đầu tiên nàng đã thấy những ý muốn về xác thịt rạo rực nổi dậy làm cho các mạch máu trong người nàng chảy mạnh hơn và đôi gò má nàng nóng bừng. Loan kéo về phía mình tấm chăn bông mà Hiền vừa lồng xong, cuộn tròn lại. Nàng chống khuỷu tay rồi nghiêng người đặt má trên tấm chăn bông. Một tia ánh nắng chiếu thẳng vào mặt khiến Loan lim dim mắt lại, những bụi vàng bay tán mạn trong ánh nắng. Đôi môi nàng tự nhiên hé mở, cười một cách yên lặng. Nàng đưa đi đưa lại gò má trên nền vóc ấm nạng:

– Ấm lạ, cô dâu nào đắp chăn tha hồ ấm.

Dũng ngồi xuống sập chỗ có ánh nắng chiếu vào, xoay lưng về phía Hiền. Câu nói có ngụ ý của Loan khiến chàng ngây ngất thông thả đưa mắt nhìn Loan từ đầu đến chân. Loan lấy làm lạ, hơi ngượng, nhẹ đưa bàn tay khép vạt áo lại, hai mắt làm như đương bận suy nghĩ điều gì để Dũng được tự do nhìn. Một lúc sau Loan khẽ nói:

– Anh ngồi thế che ánh sáng làm em thấy lạnh lạnh ở một bên má.

Dũng chú ý đến gò má của Loan và câu nói vô tình khơi chàng nghĩ đến cái thú được đặt một cái hôn đầu tiên trên má người yêu. Chàng thấy bóng người chàng in trên mình Loan như âu yếm ôm ấp lấy người Loan. Về phía sau, khung cửa

sổ để lộ ra một khu vườn nhỏ, vài quả na màu xanh như ngọc thạch lẫn vào bóng trong xanh và êm lợt qua những cành na mềm lá xếp đều đặn. Nhìn mấy quả na, Dũng nhớ lại câu nói của Trúc:

– Những mùi na âm ỉm và thơm như môi người yêu.

Dũng nhận ra rằng đến lúc sắp đi chàng bị những ý thèm muốn luôn luôn đến ám ảnh. Nghĩ vậy nhưng chàng vẫn không sao làm á được những tiếng kêu gọi tự nhiên của thâm tâm. Chàng lấy làm tức tối vì lẽ gì người mà chàng yêu nhất trên đời lại không có thể nào thành người bạn trăm năm của chàng được. Dũng mỉm cười.

– Thì chính tại mình muốn thế chứ tại ai đâu?

Loan hỏi:

– Anh nghĩ gì vui mà mỉm cười thế?

Dũng đáp liêu:

– Tôi thấy mấy quả na kia ngon mà tiếc sẽ không được ăn.

Chàng giật mình vì biết đã nói lỡ lời.
Loan sinh nghi hỏi:

– Tại sao thế?

Dũng đáp:

– Tại thế. . .

Không nói cho Loan biết hẳn là mình sẽ đi nhưng Dũng vẫn muốn Loan hơi nghi ngờ để thử ý Loan.

Loan nói:

– Anh hay trả lời mập mờ, đến bực mình thôi.

Thật ra Loan sung sướng thấy có nhiều chứng cứ về việc Dũng bỏ nhà đi. Loan nhìn Dũng rồi đứng hần dậy nói:

– Nào đi. . .

Hiền nói:

– Đã hết việc đâu mà đi. Cô giúp tôi một tay cho xong nốt chỗ này đã.

Loan mỉm cười lại ngồi xuống:

– Nào thì ở lại. Đi, ở lại, hai đường phân vân. . .

Dũng ngồi yên lặng một lúc lâu rồi thông thả nói như khuyên Loan:

– Cô nên ở lại. . .

Loan nhìn Dũng, hai mắt luôn luôn chớp có vẻ một người đương tự hỏi để tìm một câu trả lời quyết định. Nàng

yên lặng khẽ gật đầu, rồi hai người, mỗi người nhìn một phía cùng có dáng suy nghĩ.

Một ý thoáng hiện ra làm cho Dũng bàng hoàng như người đương buồn sắp được nhấp chén rượu để quên mình đi trong chốc lát. Trước khi đi, thế nào chàng cũng sẽ tìm dịp để ngỏ cho Loan biết rằng chàng yêu Loan, tấm tình yêu ấy trong đời chàng cũng tự nhiên và cần cho chàng như không khí, như ánh sáng mặt trời cần cho sự sống. Chàng sẽ ngỏ cho Loan rõ nỗi đau khổ bản khoản của chàng từ khi bắt đầu biết suy nghĩ đến nay; chàng được cái may sinh ra cùng một nơi với Loan, trong bao lâu được cùng sống với Loan, nhưng chàng lại không có cái may được yên tâm sống trong một gia đình mà từng giây từng phút chàng chỉ muốn thoát ra khỏi. Nếu Loan cũng yêu

chàng thì tình yêu của Loan chắc sẽ an ủi được chàng những khi ở xa. Trước khi từ biệt hẳn nhau, hai người sẽ sống những ngày thần tiên và cái thú yêu nhau nào nùng mong manh của những ngày cuối cùng ấy sẽ mãi mãi để lại một thứ hương thơm không bao giờ phai trong đời hai người.

– Quang cảnh vui quá nhỉ.

Tiếng Trúc làm Dũng giật mình, quay lại.

Trúc gác xe đạp ở bờ hè, ngả mũ bước vào nhà.

Loan nói:

– Trông anh Trúc dạo này đen tẻ.

– Đen vì độ này gặt lúa. Phơi nắng ở ngoài ruộng cả ngày. Còn mười mẫu

sáng trăng mới gặt. Hôm nay nhân rồi lên mừng anh Dũng sắp cưới vợ.

Trúc vừa thở vừa nói lắp:

– Phóng xe đạp một hơi đến đấy. Một quá.

Dũng hỏi:

– Định đến đây thật hay vì ghi đồng xe đạp quay về phía này nên đi về phía này?

Trúc nói:

– Định đến đây thật. Có một ngày rồi, có dịp tốt tội gì không nhảy.

Dũng biết là Trúc muốn tỏ cho chàng hay rằng đã có dịp tốt để cho hai người bỏ trốn đi. Dũng nóng ruột muốn biết ngay nên kéo Trúc ra ngoài vườn. Trúc nói:

– Kiếm hai trăm bạc để sẵn đây. Hôm qua Ngũ đến thăm tôi.

– Sắp đi rồi à?

Trúc ngạc nhiên nhìn Dũng:

– Sao?

Dũng luống cuống:

– Có sao đâu! Chưa định ngày chứ?

Trúc mỉm cười hỏi:

– Nếu không muốn nhảy nữa thì thôi, cũng được.

Dũng vội tìm có nói chừa:

– Không. Tôi sợ đi ngay thì chưa có tiền. Đào đâu ra hai trăm bây giờ.

– Đi ngay thì không đi ngay, nhưng cố nhiên là đi trước ngày cưới. Phải để

sẵn tiền, bắt thần đi lúc nào không biết trước được.

Dũng cúi mặt nhìn xuống đất. Trúc đột nhiên nói:

– Hay thôi vậy, anh nghĩ kỹ xem. Lần nhảy này hệ trọng không như lần trước đâu. Đời anh sẽ đổi khác hẳn. Mà đi là đi hẳn, không bao giờ quay về được nữa. Tôi không mất gì nhưng anh mất nhiều lắm. Cũng nên nghĩ kỹ.

Dũng nhìn về phía nhà ngang. Loan cũng đương nhìn ra dò xét hai người. Dũng nói:

– Cần gì phải nghĩ nữa vì cảnh đời về sau này mới đích thực là cảnh đời sống tự nhiên của tôi.

Thực ra lúc đó Dũng đương sợ. Chàng thấy việc chàng sắp làm có vẻ táo

bạo quá. Không muốn nghĩ nữa, Dũng nói:

– Thôi ta vào kéo cô Loan nghỉ ngơi.

Gần vào tới nhà. Dũng hỏi Trúc và cao giọng cốt cho Loan nghe thấy:

– Chủ nhật sau tôi sẽ rủ anh Lâm và chị ấy sang bên ấp xem gặt lúa. Anh bảo thối sẵn ít cơm nếp.

Chàng nói thế là để dò ý Loan. Nếu Loan muốn đi, sáng chủ nhật sau nàng sẽ đến chơi Thảo thật sớm.

Dũng sẽ hiểu và nhân dịp ấy chàng sẽ ngỏ nỗi lòng chàng cho Loan biết.

III. 3

– Mau lên, không đói lắm rồi.

Loan vừa nói vừa rót nước vào chai, nước nóng bắn ra bàn tay khiến Loan đặt vội ấm xuống bàn, xúyt xoa đưa tay lên miệng thổi cho dịu chỗ bỏng. Dũng ân cần hỏi:

– Có làm sao không?

Loan sung sướng nhìn Dũng mỉm cười rồi nũng nịu đưa bàn tay lên trước mặt Dũng:

– Không sao. Khởi rồi.

– Chóng thế.

Loan lại nghĩ đến chuyện khác ngay.
Nàng bảo Trúc:

– Mọi ngày một mình anh Trúc ở đây buồn chết. Một cái nhà gạch cổ tro vợ giữa cánh đồng thế này mà không sợ thì cũng lạ thật. Tôi chịu.

Trúc nói:

– Thế mà tôi còn phải ở đây mãi thì sao?

Loan quay lại phía Trúc, hỏi dò:

– Có chắc anh ở mãi không?

Trúc hơi lấy làm lạ.

– Tôi ở mãi cho đến khi nào không ở nữa.

– Nghĩa là cho đến khi nào anh đi.

– Không ở nữa thì cố nhiên là đi rồi còn cần gì phải nghĩa là nữa. Chữ «nghĩa là» cô dùng thừa.

Loan đột nhiên hỏi:

– Nhưng sao anh lại không ở nữa?

Trúc nói:

– Cô Loan đến hay. Từ sáng đến giờ hỏi lắm câu lẩn thẩn, ồm ờ vô cùng. Còn định ở đây mãi thì biết thế quý nào được vì sao lại không ở nữa.

Loan cười nói:

– Kể thì em cũng ồm ờ thật.

Mấy người cùng cất tiếng cười theo Loan, vui vẻ bước ra sân.

Trời nắng to và gió thổi mạnh. . .

Mấy cành táo trĩu quả lúc khuất hẳn sau tường nhà, lúc hiện ra rào rào ánh sáng. Những bó lúa mới gặt về ngổ ngang một góc sân, gió thổi bụi lúa bay tỏa rồi tan dần đi trong không khí lạnh. Một mùi thơm tựa mùi cốm non phản phát lẫn với bụi, với gió, với ánh nắng.

Trúc giơ tay về phía một quả đồi:

– Tôi sẽ đưa các anh chị lên cái miếu ở đỉnh đồi Gió kia.

Dũng nói:

– Đi đâu cũng được. Cái đó không quan hệ lắm. Chúng tôi cứ việc nhắm mắt theo anh.

Từ lúc đi chơi, Dũng chỉ đợi dịp được đứng riêng một mình với Loan. Chàng sẽ có đủ can đảm để ngỏ cho Loan biết, sáng hôm nay khi đến trường học rú

Lâm, Thảo đi, chàng thấy Loan ngồi đó.
Loan nói để che ngượng:

– Có việc gì mà anh Dũng đến sớm thế?

Loan làm như không biết là sẽ về chơi ấp Quỳnh Nê, làm như không nghe thấy lời Dũng dặn Trúc chủ nhật trước. Dũng sung sướng rằng Loan đã mắc mưu mình vì không có lẽ đâu tình cờ Loan lại đến chơi nhà Lâm, Thảo sớm như vậy.

Lên đồi ăn xong, Trúc bảo các bạn nằm ngũ trưa đợi chàng xuống dưới cánh đồng trông coi thợ gặt.

Bóng mấy cây thông thưa quá không đủ che nắng, Thảo đem tấm vải trắng trải lên bãi cỏ sát bên tường miếu.

Nằm được một lúc, Dũng thấy Lâm bắt đầu thở mạnh và đều, chàng đoán là

Lâm đã ngủ. Thảo và Loan thì thầm nói chuyện nhưng nói khẽ quá chàng không nghe rõ. Dững vòng hai tay ra phía sau làm gối ngửa mặt nhìn lên. Ánh nắng trên lá thông loé ra thành những ngôi sao, tiếng thông reo nghe như tiếng bể xa, đều đều không ngớt Dững có cái cảm tưởng rằng cái tiếng ấy đã có từ đời kiếp nào rồi nhưng đến nay còn vương lại âm thầm trong lá thông.

Không nghe tiếng Loan và Thảo nói chuyện nữa, Dững nghiêng mặt quay về phía hai người. Chàng thấp thoáng thấy hai con mắt đen lánh của Loan. Thấy Dững bắt gặp mình đương nhìn trộm, Loan vội nhắm mắt lại làm như đang ngủ, song biết là Dững đã trông thấy rồi, nàng lại vội mở ra rồi qua những ngọn lá cỏ rung động trước gió, hai người yên lặng nhìn nhau.

Loan chắc Dũng có ý gì đổi khác hẳn trước nên mới nhìn nàng như nhìn một người tình nhân mà không có ý ngượng, Loan cũng sinh liêu, âu yếm nhìn lại Dũng. Giây phút thần tiên của đôi bạn vẫn yêu nhau từ lâu nhưng lần đầu dám lạng lẽ tỏ ra cho nhau biết.

Dũng toan mỉm cười với Loan vì trông vẻ mặt Loan chàng đoán Loan cũng sắp mỉm cười đáp lại chàng. Nhưng sợ lộ rõ quá Dũng với một lá cò mím môi nhấm ngọn lá.

Tình yêu hai người vẫn đã có từ trước nhưng sau cái phút đầu tiên tỏ ra cho nhau biết ấy lại quan trọng đến thế, không có gì cả mà sao Dũng lại như vừa thấy một sự thay đổi to tát trong đời, hình như tấm ái tình của chàng với Loan chỉ mới có thực, bắt đầu từ phút vừa qua.

Quả tim chàng đập mạnh nhưng lòng chàng thốt nhiên êm tĩnh lạ thường. Quãng trời ở giữa chàng và Loan hình như không có màu nữa, cao lên và rộng mông mênh, chắc không bao giờ Dũng quên được hình dáng một đám mây trắng ngay lúc đó, đương thông thả bay ngang qua, một sự biểu hiện sáng đẹp, linh động trôi êm nhẹ trong sự yên tĩnh của bầu trời và của lòng chàng. Có tiếng người gọi nhau, xa xôi ở tận dưới cánh đồng đưa lên. . . Loan nói:

– Anh yên lặng mà nghe tiếng thông reo. . . Anh có nghe thấy không?

Dũng đáp:

– Từ nay tôi vẫn nghe và nghe rõ lắm.

Ngẫm nghĩ một lát rồi Dũng tiếp theo:

– Tiếng ấy làm tôi nghĩ đến những cảnh phân ly, nhưng sự xa cách ở đời. Không biết tại sao thế?

Lại có tiếng người gọi dưới chân đôi.
.. Dũng lắng tai:

– Nghe như tiếng anh Trúc. Có ai xuống cánh đồng xem gặt không? Nằm không ngủ được, chán chết.

Loan ngồi dậy nói:

– Phải đấy, đi chơi đi. Chị giáo đi không?

Nàng vừa nói vừa đứng thẳng lên, nhanh nhẹn. Dũng đoán là Loan dường như chẳng hết sức mong Thảo không nhận lời. Loan nói:

– Anh giáo ngủ rồi à?

Thảo đã ngồi dậy lại nằm xuống.

– Thế thì tôi phải ở lại trông coi đồ đạc.

Loan đưa mắt nhìn Dũng thật nhanh. Hai người cùng đi về phía mấy cây thông, tìm đường xuống. Sợ có vẻ là định tâm rủ nhau đi chỉ riêng có hai người nên Dũng nói to:

– Ai như anh Trúc đương đứng đợi ở dưới kia?

Loan nói:

– Không là anh Trúc thì là ai nữa.

Thật ra cả Dũng và Loan không người nào nhìn thấy Trúc đâu cả.

– Đ về phía này cô Loan ạ, xuống gần hơn.

– Em sợ phía ấy dốc ngã chết.

Dũng đứng lại đợi:

– Ngã đã có tôi đứng ở dưới đỡ.

Chàng nhìn Loan dang hai tay lấy thăng bằng lần bước theo những hòn đá tím rải rác ở sườn đồi. Dưới chân nàng một vùng cỏ bóng loáng ánh nắng, trong nắng in lên nền trời như hình một con chim trắng đương dương đôi cánh sắp bay. Loan nói giọng sợ hãi:

– Anh đợi em cùng đi, chứ đi một mình em sợ lắm. . . Sao anh lại tìm chỗ dốc này mà đi.

Dũng cố ý xuống bên dốc là vì chàng biết rằng Trúc coi gặt lúa ở thửa ruộng bên kia đồi. Đường dễ đi dần, Dũng và Loan cùng quay lại nhìn lên, nhưng không trông thấy hai vợ chồng ông giáo nữa. Dũng thở dài một cái nhẹ rồi đưa mắt nhìn Loan.

Hai người bước qua sân một chiếc nhà lá bỏ không rồi đi tắt ngang một khu vườn sản. Loan nói:

– Mãi mới đến chân đồi.

Gần đấy, giữa một bãi cỏ xanh có một cái giếng khơi, miệng xây tròn. Dũng đứng lại bên giếng đợi Loan tiến lên ngang với mình khẽ gọi:

– Cô Loan này. . .

Loan ngẩng lên, hai con mắt hơi ngạc nhiên của nàng long lanh nhìn Dũng, có vẻ chờ đợi. Dũng nói tiếp theo:

– Đã đến chân núi rồi vì có giếng nước. Bao giờ cũng vậy, khi nào đi núi mà có thấy có giếng nước đào là y như lúc đó mình đã đến chân núi.

Dũng thấy câu giảng nghĩa của mình không giảng nghĩa rõ ràng thêm được tý gì. Loan ngần ngại nói:

– Thế à ?

Từ dưới cánh đồng từng đàn châu chấu bay vụt lên, tiếng rào rào lẫn với tiếng gió sột soạt trong lúa. Loan hỏi Dũng:

– Những ruộng lúa này cũng là thuộc về ấp của anh?

Dũng đáp:

– Hình như thế?

– Ruộng của anh mà anh không biết rõ à?

Yên lặng một lát rồi Dũng thông thả nói:

– Tôi làm gì có ruộng đất. . . Tôi chỉ có hai bàn tay không. Làm được thì ăn, không làm được thì nhịn đói. Thấy tôi có cho, tôi cũng không lấy. . . không thèm lấy.

Dũng thấy mình có cái ý muốn nói hẳn ra cho Loan biết là sẽ bỏ nhà đi. Loan ngồi xuống thành miệng giếng, ngừng nhìn lên.

– Ngồi đây không nhìn thấy anh giáo chị giáo đâu.

Dũng cũng nhìn lên, nói:

– Chắc là lấp sau bụi cây kia.

– Cây gì đấy anh nhỉ?

– Những cây trà trắng.

Loan nhìn xuống đáy giếng nói:

– Nước giếng sâu quá nhỉ.

Dũng đến ngồi trên thành giếng nhìn xuống đáy giếng trên nền trời sáng, bóng đen của hai người gần chạm vào nhau. Dũng yên lặng tự hỏi:

– Có nên không.

Đột nhiên Loan hỏi Dũng:

– Anh định sắp đi đâu?

Cả hai người cùng ngừng lên một lúc. Dũng ngạc nhiên vì câu hỏi bất ngờ, nhìn Loan dò xét. Loan cúi xuống tìm nhặt những bông hoa cỏ may vương trên vạt áo, nàng nói tiếp:

– Hình như anh sắp đi đâu xa, xa lắm.

Nàng vẫn cúi người, nghiêng đầu nhìn Dũng.

Dũng nói:

– Có lẽ. Nhưng. . . sao cô biết?

Loan mỉm cười:

– Thế ra thật à?

Dũng cũng mỉm cười:

– Thế ra cô bắt đón tôi à?

Loan nói tránh ra ý khác:

– Không, sao anh lại cho là em bắt đón. Anh sắp lấy vợ. Lấy vợ không là đi xa à?

– Cô nói đúng. Lấy vợ là đi xa không bao giờ về nữa.

Hai người lại yên lặng. Loan chăm chú nhặt cỏ may. Một cơn gió từ ngoài cánh đồng đưa vào thoảng mùi lúa chín thơm và ẩm. Một con cào cào bay ngang

qua mặt Dũng cánh xoè ra lấp lánh xanh đỏ rồi bay lẫn vào trong nắng. Dưới chân Dũng, những làn nước đọng ở kẽ gạch sáng lên như bạc chảy. Dũng biết là chỗ này rất tiện để nói với Loan, nếu không nói được thì không còn dịp nào nữa. Chàng nghiêng người về phía Loan, dịu dàng gọi:

– Cô Loan. . .

Loan thông thả quay lại, nét mặt nàng bỗng trở nên nghiêm trang. Tay nàng vẫn đưa đi đưa lại trên vạt áo tìm hoa cỏ may. Dũng nhắm trong miệng tìm câu bắt đầu, nhưng câu nào chàng cũng thấy nó tầm thường quá. Lại nhất là Dũng thấy lòng mình lúc đó thản nhiên như không, hình như chàng phải cố sức lắm mới nói được. Chàng không muốn nói nữa, không muốn nói những câu rất cảm động, rất quan trọng mà trong lòng

không thấy mê man bàng hoàng. Chàng không dám cất tiếng vì chàng đã thấy trước rằng câu chàng nói ra chắc không tự nhiên, có vẻ trơ trẽn, giả dối sẽ làm chàng tự thẹn với mình và ngượng với Loan mãi mãi.

– Nhưng cần gì phải nói với Loan.

Ý quyết định ấy vụt ra trong trí bất thần quá khiến Dũng cho ngay là có lý và tuân theo ngay.

Chàng đứng lên nói:

– Ngày chóng hết quá. Đã chiều rồi đấy.

Loan cũng phúi áo cho sạch cỏ may đứng lên theo.

Nàng ngừng nhìn trời, mím môi và chớp nhanh hai mí mắt. Sau một hồi đứng yên, Loan thản nhiên nói:

– Ta lại chỗ anh Trúc coi gặt lúa đi.

Dũng biết là hết:những câu chàng định nói với Loan nữa.

Dũng giật mình, giờ tay chỉ, bảo Loan:

– Anh Trúc đã đến kia.

Chàng vui vẻ, vì Trúc đến đỡ được cho chàng cái khó khó chịu đứng mãi một mình với Loan, Loan cũng hớn hờ nói tiếp theo chàng:

– Anh Trúc ở đâu đến thế?

Trúc tiến lại gần đưa mắt hết nhìn Loan lại nhìn Dũng

– Tôi thấy bóng hai người xuống đôi từ lúc nãy, nhưng đương giờ bận. Về sau không thấy đâu tôi đoán là xuống phía tây bên này.

Muốn cho hai người khỏi nghi ngờ,
Trúc tiếp theo:

– Tôi cứ tưởng là anh Dũng và anh Lâm.

Loan cười nói:

– Anh Lâm ngủ. Chị ấy ngồi trông anh ấy ngủ. Chúng tôi định xuống tìm anh, tưởng anh coi gặt ở phía bên này.

Nàng lại cười rồi cau mặt nói luôn:

– Đường dốc quá, mấy lần trượt chân sượt ngã.

Trúc thấy dáng dấp Loan có vẻ ngượng ngập và cảm động của một người vừa phạm một tội gì. Tưởng mình đoán đúng về Dũng và Loan, trong lòng Trúc rung động một tình cảm êm thú và hiu hắt buồn. Chàng vui vẻ khoác tay

Dững giục đi, nhưng cốt để an ủi Dững vì chàng đoán hai người đã vừa khổ sở lắm.

Ra xem gặt lúa vui lắm. Không gì bằng quanh năm vất vả được hái bông lúa thơm và nặng trĩu đem về. . .

Dững lạnh lùng nói:

– Đem về. . . cho người khác.

Loan nói:

– Cho anh chứ cho ai.

Trúc mỉm cười:

– Tôi chỉ biết làm việc. . . làm việc, mình được vui thế không đủ à? Còn thóc ấy về phần anh Dững hay về phần cô Loan chẳng nữa, tôi không kể đến.

Câu nói vô tình của Trúc nhắc đến tên chàng với tên Loan khiến Dũng đưa mắt nhìn ra cánh đồng lúa và nhớ đến cái ý muốn ngày trước lấy Loan làm vợ rồi hai người về ở đây, tất cả ấp Quỳnh Nê, tất cả cánh đồng kia là về chàng, về Loan. Chàng chỉ muốn, sẽ được dễ như không.

– Sao nay lại bỏ nhà đi, bỏ hết cả. Loan đáng lẽ được sung sướng vì mình, rồi đây có lẽ gặp bao nhiêu khổ sở. Mà như thế vì lẽ gì?

Chàng đưa mắt nhìn Loan và thấy nảy ra rạo rức cái ý tiếc một cuộc đời sung sướng với Loan đáng lẽ chàng được hưởng. Một cơn gió heo may thơm mùi lúa đưa mạnh thẳng vào mặt chàng làm hiện ra trước mắt cảnh tượng từng bùng của bao nhiêu mùa thu sáng đẹp chưa đến trong đời chàng và đời Loan.

Trúc ngậm ngùi nghĩ thầm:

– Kể cũng đáng tiếc, hai người sinh ra để sống với nhau, để yêu nhau. . .

Chàng nói tiếp theo câu của mình cốt để an ủi Loan và Dũng:

– Không có gì cả, thế lại hơn. Có phải không, anh Dũng?

III. 4

Qua lá cây, Trúc thoáng thấy bóng Hà đứng trong sân đương sửa soạn gánh hàng, Trúc bước vội vào và lên tiếng hỏi to:

– Cô đi chợ nào hôm nay?

Hà vẫn cúi mình vừa loay hoay xếp các tấm lụa vào gánh vừa nói:

– Tiếng ấy thì lại tiếng anh Trúc rồi. Ở nhà không có việc gì vừa định vác

hàng đi bán thì lại có khách đến. Lại phải ở nhà, đến bực mình.

Trúc khó chịu vì Hà không ngừng lên, đến gần và lên tiếng thật to nhắc lại câu hỏi:

– Cô đi chợ nào thế?

Hà lúc đó mới ngừng lên nhìn. Nàng ngơ ngác hỏi Trúc:

– Em ấy à?

– Chẳng cô thì còn ai nữa?

– À, em đi phiên chợ. . . Nê.

Trúc nói:

– Tôi vừa lại đây thì cô lại xuống vùng tôi. Hôm nọ cô ghé qua thì tôi lại lên huyện vắng.

Thế mới bực mình, vì hôm nọ định vào anh vay hai thùng thóc về ăn. Để phiên sau vậy.

– Phiên sau thì cô xuống lại không gặp tôi vì. . .

Vừa lúc đó Cận ở trong nhà đi ra. Trúc nói:

– Hôm nay chào bác, chào anh và cô Hà. . .

Hà thốt nhiên lặng người đi. Cận hỏi Trúc:

– Đi đâu thế mà lại đến chào hỏi cẩn thận như vậy?

– Đi xa. Đi hẳn không ở Quỳnh Nê nữa. Tôi mới thôi việc được hai hôm nay.

– Có việc gì lôi thôi hẳn?

– Không có việc gì lôi thôi cả. Ở mãi một nơi đã bắt đầu chán, đi nơi khác kiếm ăn. Tôi định lên Đồng Mỏ khai lại cái mỏ cũ. Năm ngoái vào Vạn Linh đi qua còn thấy hai cái nồi súp – de bỏ rỉ ở đấy, chịu khó mài cho hết rỉ, dùng còn tốt chán.

Cận tưởng Trúc nói thật, vội hỏi:

– Nhưng khai mỏ thì cần gì đến nồi súp – de?

Trúc mím môi cố giữ khỏi bật cười.

Hà nhìn Trúc ngẫm nghĩ. Nàng hỏi Trúc:

– Anh đi thật hay nói đùa cho vui thì nói hẳn ra nào!

– Tôi đi thật. Lên Đồng Mỏ hay không thì chưa biết, nhưng thế nào cũng đi

xa. Nội hôm nay đi, đã sửa soạn sẵn sàng cả rồi.

Hà nói như mình nói với mình:

– Đi như thế thích quá nhỉ.

Trúc ngạc nhiên một cách khó chịu về câu nói vui mừng chân thật của Hà. Nàng không mấy may lộ vẻ buồn tiếc một người bạn, trái lại, hình như nàng chỉ mê mãi vui hợ Trúć sắp được cái thú đi xa, sống một cuộc đời khác.

Hà thốt nhiên sực nhớ đến việc cưới của Dũng, nàng bảo Trúć:

– Sao anh không đợi hết ngày cưới của Dũng rồi hãy đi?

Trúć đáp:

– Vui về gì đâu. Tôi định tâm đi trước đấy chứ.

Hà nói giọng gay gắt như cự Trúc:

– Sao anh Dũng lại lấy cô ả Khánh?

Trúc mỉm cười đáp:

– Sao cô lại cự tôi? Cô hỏi ngay anh Dũng ấy.

Hà tưởng Trúc đi vì giận Dũng liền nói:

– Anh Dũng thế mà xoàng. Độ này em cũng ghét mặt không muốn gặp anh ấy nữa.

Cậu nói:

– Cô này đến hay, anh ấy lấy ai là quyền của anh ấy. Việc gì đến cô?

– Em chẳng biết có việc gì đến em hay không. Nhưng em thấy bức mình tẻ, em phải nói.

Trúc thấy Hà hiểu lầm Dũng toan viện lẽ chống chế cho bạn, nhưng chàng cho là vô ích.

Hà ngừng nhìn trời. Sau một lúc nghĩ ngợi, nàng nói:

– Đã lâu chị Loan không sang chơi. Hôm nọ em thấy chị ấy ra chợ, trông mặt buồn thiu. . .

Câu nói của Hà đột ngột nhắc đến Loan đương khi nói chuyện về việc cưới của Dũng, khiến Trúc nghi rằng Hà đã giận Dũng là vì Loan. Ba người cùng cúi đầu yên lặng.

Trúc vào nhà chào bà chánh Mạc. Cậ nói khẽ với Hà:

– Tôi chắc có sự gì lạ. Không lý nào tự nhiên Trúc lại bỏ Dũng đi, hai người không bao giờ thấy rời nhau ra.

– Em cũng ngờ vậy.

Trúc ở trong nhà đi ra, Hà hỏi ngay:

– Anh đi một mình?

Trúc đáp:

– Có lẽ. Không một mình thì hai mình sao?

Cận và Hà cùng đoán Dũng sẽ đi với Trúc, nhưng vì không chắc lắm nên không dám nói ra. Trúc giơ tay bắt tay Cận:

– Chào anh ở lại.

Cận hỏi:

– Liệu còn gặp nhau nữa không?

Trúc vừa nói vừa nhìn Hà:

– Không chắc còn gặp nhau nữa. Nhưng làm quái gì cái vật ấy phải không, cô Hà.

Hà mỉm cười gật đầu nói:

– Ý thế.

Trúc cúi đầu chào Hà:

– Chúc cô ở lại cho mạnh khỏe và. . .

Hà ngắt lời Trúc:

– Và để ăn quà cho thật nhiều. . .

Câu nói đùa ngượng ngập không làm ai cười cả. Hà nhìn Trúc khẽ nói:

– Thôi anh đi. . .

Ra đến ngoài, nghĩ lại, Trúc không ngờ cuộc từ biệt lại giản dị như vậy. Trúc thấy lòng mình thản nhiên như không và chàng vui vẻ nhận ra rằng chưa yêu Hà quá nặng như chàng tưởng.

Lên tới đề, Trúc đập ráng mấy cái mạnh rồi để mặc gió đưa đi, tuy đường

vắng không có ai, Trúc cũng bấm chuông luôn tay.

Trúc đi khỏi, Hà vẫn cặm cụi xếp đi xếp lại các tấm vải. Cậ hỏi:

- Cô đi chợ nào hôm nay?
- Em định đi chợ huyện.
- Làm gì có phiên chợ huyện hôm nay.

Hà ngừng lên mỉm cười:

- Thế à? Thế thì em ở nhà vậy.

Hà yên lặng nhìn qua lũy tre xơ xác trước gió. Một nỗi buồn đột nhiên ở đâu đến tràn ngập cả tâm hồn, trong đời nàng hình như vừa có một sự thay đổi to tát và lần đầu Hà đã thấy sự sống của nàng không có nghĩa lý gì, không có hy vọng gì nữa.

Bống nàng lấy bàn tay che miệng ho rũ rượi và nước mắt ràn rụa chảy ra. Nàng lấy vạt áo lau mắt rồi mỉm cười nhìn Cận nói:

– Dại quá. Đứng mãi ở ngoài gió.

Cận cúi mặt yên lặng suy nghĩ. Hà gánh hàng vào trong nhà rồi vội vàng lần ra phía vườn sau. Nàng đứng dựa vào vách, kéo vạt áo lên che miệng rồi không cần giữ gìn nữa, nàng ứa nước mắt khóc thốn thức.

Nàng muốn khóc, khóc được mãi để cho nhẹ người. Hà vẫn biết từ lâu rằng thế nào cũng có ngày Trúc bỏ đi, việc Trúc đi đối với nàng là một việc tất nhiên nên không lúc nào nàng có ý tìm cách giữ Trúc ở lại. Nàng chỉ lấy làm lạ rằng sao mình lại buồn khổ đến như thế được. Lúc này nàng cố giữ thản nhiên, và

nàng khó chịu rằng Trúc cũng có vẻ thản nhiên. Thật tình Hà mong Trúc cũng đau khổ như mình, nàng nhìn về phía đê lằm bằm tức tối như muốn nói với Trúc:

– Em muốn anh cũng khổ như em.

Bỗng nàng lắng tai, tiếng chuông xe đạp của Trúc gió đưa vẳng lọt vào tai nàng. Tiếng chuông xe kêu liên hồi như những tiếng gọi, Hà biũ môi dưới, cau mày nói giọng mỉa mai:

– Nghe thấy rồi. . .

III. 5

rời không mưa nhưng vì sương xuống nhiều nên những lá cây tre mai ướt bóng loáng, chốc chốc một chiếc lá từ từ nghiêng mình và giọt nước đọng long lanh ở đầu lá rơi thẳng xuống làm rung động một hai chiếc lá khác ở dưới.

Trên đường cái, một đám người Thổ yên lặng đi qua, lơ mờ như những nét chấm màu lơ lúc sẫm lúc nhạt trong sương mù.

Đã lâu lắm Dũng ngồi yên, tay chống cằm nhìn ra ngoài cửa sổ. Sau mấy giờ đồng hồ ngồi trên mình ngực. Dũng thấy người mỗi mệt như dần và tâm hồn chàng lúc đó cũng tê liệt như thân thể. Từ khi rời bỏ nhà, Dũng không có thì giờ để nghĩ ngợi nữa, chàng cũng không muốn nghĩ ngợi lôi thôi, bao nhiêu tâm trí để cả vào một việc, trốn mau cho khỏi lỡ một dịp tốt.

Lánh ở Hà Nội được hai hôm thì có Minh về rủ trốn sang Tàu; chàng đưa mắt nhìn Trúc hỏi ý kiến, rồi không nghĩ ngợi, hai anh em cũng gật một lúc Minh nói:

– Mai đi sớm.

Dũng thản nhiên đáp:

– Mai đi sớm.

Minh có tỏ ý lo ngại vì trốn về phía Lạng Sơn đường đi rất khó khăn, nguy hiểm, nhưng Dũng và Trúc không cần đắn đo, không muốn nghĩ trước đến kết quả của cuộc trốn tránh. Ba người lấy vé đi Lạng Sơn rồi thuê ngựa về nhà người nhận cái trách nhiệm đưa lối sang Tàu.

Ở đây nghỉ chân ít lâu cho khỏe rồi sáng sớm mai sẽ ăn mặc trá hình làm người Thổ lên ngựa đi luôn bốn, năm ngày. Minh lại quay về Hà Nội ngay và trước khi từ biệt có bảo Trúc và Dũng:

– Mong cho hai anh may mắn hơn anh Thái.

Dũng quay mặt vào đưa mắt nhìn Trúc, Trúc cũng nhìn lại Dũng một lúc rồi ân cần hỏi:

– Anh mệt phải không? Tôi cũng vậy

vì đi ngựa không quen, chỉ quen đi ngựa sắt thôi.

Nhìn Trúc, Dũng thấy ấm áp trong lòng, quên cả cái buồn nản lúc nãy khi ngồi yên ngắm cảnh rừng núi và sương mù ở ngoài cửa sổ.

Chàng nhớ lại cái cảm tưởng hôm cùng Trúc đi qua bến đò Gió sang thăm Thái ở nhà Hoạt. Chàng không ngờ đâu hôm nay lại ngồi ở trong căn nhà sàn này, nơi mà trước kia Thái đã có đi qua trước khi bị bắt. Chàng nhớ lại hôm tiễn Thái đi ở nhà Cạn, nhớ lại quán hàng nước bà Nhài, buổi chiều mờ sương thu chàng ngồi cạnh Loan và đêm mưa rào trời lạnh, dưới ánh đèn. . .

Thấy mình lại sắp bắt đầu nghĩ ngợi lôi thôi, Dũng đứng thẳng dậy, rút thuốc lá quẹt mạnh que diêm, bảo Trúc:

– Ra ngoài đi quanh quần chơi đi.

Hai người yên lặng đi thong thả trên con đường đất nhỏ quanh co trong rừng hồi. Gió bắt đầu thổi và làm tan dần sương mù, đã trông thấy rõ những quả đồi bao bọc chung quanh với những mái nhà màu tím bên những khóm tre mai rải rác trên sườn đồi. Một mảng ánh vàng hiện ra mong manh rồi lại tắt đi ngay.

Dũng thấy mình như bắt đầu sống ở một thế giới khác, cảnh đời cũ của chàng tuy mới cách biệt có mấy ngày mà hình như đã thuộc về một quá khứ xa xôi. Chàng không bao giờ quay trở về nữa, chàng biết từ nay sẽ sống khác hẳn trước nhưng không cảm thấy cái khoan khoái được thoát ly như ý mong mỗi bấy lâu.

Dũng và Trúc không bảo nhau, cùng đi rẽ sang con đường leo lên đỉnh đồi.

Tới một khoảng rộng hai anh em ngừng lại nhìn ra bốn phía. Trúc giờ tay chỉ bảo Dũng:

– Mai chúng mình đi về phía kia.

Dũng hỏi:

– Sao anh biết là phía ấy.

– Đoán thế, vì phía ấy nhiều núi, có vẻ nguy hiểm tợn.

Những quả núi đá màu lam thẫm, chen nhau hỗn độn ở chân trời hình như không bao giờ hết.

Trúc nói tiếp:

– Rồi chúng ta cứ đi, đi mãi không quay đầu nhìn lại phía sau.

Chàng cất tiếng cười:

– Oai thật! Nói tự nhiên mà có vần điệu như làm thơ. . . Không khéo tới thành văn sĩ mất, anh Dũng ạ. . . Bắt đầu từ ngày mai, tôi sẽ ghi chép cuộc du lịch của tôi với anh rồi khi nào rồi khi nào rồi viết thành sách chơi. Còn gì thích hơn một cuộc đời sống không biết ngày mai ra sao cũng như đi thế này, đi vào chốn xa lạ không biết rước sẽ tới đâu. . .

Trúc nhìn xuống xóm nhà dưới chân đồi và hai con ngựa buộc ở bụi mai, hai con ngựa ngày hôm sau sẽ đưa đôi bạn lên đường.

– Miễn là đổi lối đi, chứ đi ngựa mãi đau lưng tẻ. . . Sang bên Tàu rồi, tôi với anh sẽ dùng cáng để đi sang Nga như các cụ xưa đi sứ. Tôi khênh một đầu, anh khênh một đầu. . . cứ thế đi đỡ mệt hơn đi ngược chiều.

Trúc nói luôn mồm và tìm câu nói đùa cho Dũng vui. Không thấy Dũng cười, chàng vỗ vào vai bạn, bảo ngồi xuống một tảng đá lớn gần đó.

– Tôi phải cái tội hay đùa cợt, không lúc nào đứng đắn, nghiêm trang được. Tôi thì coi như là vứt đi rồi không làm nên công chuyện gì đâu. Còn anh đấy. . .

Dũng hỏi:

– Còn tôi thì sao?

Trúc ngồi xuống cạnh bạn, ân cần đem những điều dự định về công việc về sau này ra bàn với Dũng. Dũng yên lặng ngồi nghe rồi khẽ chép miệng và rút thuốc lá hút. Chàng nhìn Trúc một lúc lâu, mím môi, gật đầu luôn mấy cái. Trúc biết là bạn đã quyết định và chàng tin rằng một khi Dũng đã quyết là mọi công

việc chàng không phải lo đến nữa. Trúc thấy người nhẹ nhõm vì ở cạnh Dũng chàng có thể cứ thản nhiên mà sống như là đã sống từ trước đến nay không cần nghĩ ngợi lôi thôi và đo đắn xem cuộc đời xoay sở ra sao.

Dũng cau mày lấy ngón tay đập mạnh điều thuốc lá cho rơi tàn và nói:

– Miễn là thoát được.

Trúc đoán được những ý của Dũng ngụ ở trong câu vắn tắt. Trúc đi thoát không đủ, còn phải thoát được hết những dây ràng buộc mình với đời cũ. Trúc cúi đầu yên lặng ngẫm nghĩ đến nhà Dũng, đến sự giàu sang của Dũng, đến Loan, đến những nỗi đau khổ của Dũng, một người không được như chàng có cái may sống cô độc ở đời. Dũng đã bỏ bao nhiêu thứ, chịu bao nhiêu đau đớn để cố thoát

ra và được sống như chàng.

Trúc giờ tay nhặt một chiếc lá cây ở dưới chân. Chàng thương bạn và thấy yêu bạn như một người tình nhân. Nhưng Trúc không biết dùng cách gì để tỏ ra cho Dũng biết tình thân yêu ấy. Chàng âu yếm đặt chiếc lá cây vừa nhặt vào tay Dũng và nói:

– Anh vò nát cho thơm tay, chắc là lá hồi.

Một mảng ánh vàng nhạt hiện ra ở trên cánh đồng cỏ, về phía tây. Dũng thông thả nói:

– Phía ấy chắc là Hà Nội.

Chàng mỉm cười:

– Và chỗ kia chắc là ấp Quỳnh Nê của anh.

Dũng dần dà nhắc đến những người để lại ở quê nhà?

– Anh Lâm và chị Lâm không biết bây giờ ở nhà làm gì. Chắc hai vợ chồng đương bàn với nhau không biết hai thằng quý sứ này đi phương nào. Ở nhà tôi bây giờ chắc náo động dữ, đám cưới. . .

Trúc ngắt lời bạn:

– Nhắc đến việc cũ bao giờ cũng buồn. Tốt hơn hết là từ nay nhất định không bao giờ đá động tới nữa. Có lẽ thế hơn.

Dũng nói:

– Những việc ấy bây giờ đối với tôi như là chuyện đời xưa rồi. . .

Dũng thốt nhiên thấy quả tim đập mạnh, chàng nghĩ đến cái vui sướng một

ngày kia, một ngày xa xôi lắm và không chắc còn có không, lại được gặp mặt Loan, người của quê hương cũ, người của tuổi thơ mà chàng biết không bao giờ có thể quên. Dũng nhớ lại cái vui sướng đầu tiên khi biết mình yêu Loan bốn năm trước đây. Một buổi sáng đi chơi về nhìn qua vườn, chàng thấy sân bên kia có tấm áo lụa trắng còn mới nguyên phơi trên dây thép gió đưa bay tha thướt trong nắng. Chàng lấy làm lạ nhìn tấm áo một lúc lâu rồi sực nghĩ ra:

– Loan ở tỉnh đã nghỉ học về.

Tìm ra được điều ấy, chàng lấy làm ngạc nhiên sao mình có thể vui sướng đến như thế, chàng đứng lặng người đi ít lâu và từ lúc đó chàng biết rằng trong đời đã có một người yêu. . .

Không lúc nào như lúc này, Dũng lại thấy tấm áo trắng bay trong gió, hình ảnh nỗi vui xưa của chàng hiện ra rõ rệt như thế.

Trúc quay mặt sang phía Dũng, chàng không nhìn rõ mặt bạn, nhưng thấy hàng lông mi dài của Dũng thông thả hạ xuống. Biết là bạn đang nhắm mắt cố gọi ra một hình ảnh yêu quý. Trúc yên lặng để khỏi làm Dũng nhãng trí. Hai người cứ ngồi yên như thế lâu lắm.

Trúc muốn tìm ra một câu nói để an ủi Trúc, nhưng câu nói gì chàng cũng thấy vô vị. Sau cùng Trúc phủi áo đứng lên, Dũng cũng đứng lên theo. Hai người nhìn nhau. Trúc mỉm cười nói bằng quơ:

– Ấy thế?

Dững mím cười và nhắc lại:

– Ấy thế. . .

Tiếng nhạc ngựa ở đâu vẳng tới, giòn và vui trong sự yên tĩnh của buổi chiều. Trước mặt hai người, về phía bên kia cánh đồng, ánh đèn nhà ai mới thấp, yếu ớt trong sương, trông như một nỗi nhớ xa xôi đương mờ dần. . .

